

ژن ل بهر

سیبہرا ئیسلامی

**ژن ل بهر
سیبہرا ئیسلامی**

تہ حسین ئیبراہیم دۆسکی

- ژن ل بهر سيبهرا ئيسلامى
- ته حسين ئيبراهيم دؤسكى
- چاپخانا زانا ، دهۆك
- چاپا ئيكي ۱۴۲۵ مشهختى ۲۰۰۵ زايىنى
- بهرگ : عصام جحى طاهر
- ژمارا سپارتنى : ۱۷۸

پیشگوئین

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ رُورِ أَنْفُسِنَا ،
وسینات اعمالنا ، من یهد الله فلا مضل له ، ومن یضلل فلا هادی له ، وأشهد أن
لا إله إلا الله وحده لا شریک له ، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ (آل

عمران : ۱۰۲) .

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ (النساء : ۱) .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا . يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ
لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِغِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ (الأحزاب :
۷۰-۷۱) .

أما بعد : فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ ، وَأَحْسَنَ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا ، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ
ضَلَالَةٌ ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ .

خواندهفانین هیژا : بابهتئی ژنی ودهوری وی د نأفاکرنا جفاکی ، وئهو مافین
وی ههین ، ژ وان بابهتانه یین ههردهم بهحس ژئی دئیته کرن ، ودهسنیشانکرنا
وی جهی ئیسلامی بو ژنی دانای ژئی ژ وان بابهتانه یین گهلهک دان وستاندن
ژ گهلهک لایان فه ل دور دئیته کرن ، و ل دهمهکی ئهف سوحهته د دهزگههین
مه یین راگههاندنی ژئی دا هاتبوو ئازرانندن ، وداخواز ژ مه ژئی هاته کرن وهک

پیشکشکھری بہرنامہیی دینی کوئم پہیقا ئیسلامی د فی بابہتی دا وہ کی
 ژ کیتابا خودی و سوننه تا پیغہمبہری - سلاف لی بن - دئیته وەر گرتن ئاشکھرا
 بکہین ، وپیخہمہت فی چہندی مہ چہند بابہتہک بہرہہفکر و د رادیو
 وتہلفزیوونی دا پیشکش کرن .. پاشی ژ بہر گرنگی یا قان بابہتان ودا کوئہو
 ب رہنگہ کی نفیسی ل بہر دەست بن مہ خواست وان بابہتان ل سہر رہنگی
 کتیبہک بہلاف بکہین .

و د فی کتیبال بہر دەست دا شہش بابہت مہ بہرہہفکرینہ ، ئەو ژی ئەقہنہ :

- بہریخودانا نزم بو ژنی بوچی ؟

- ئیسلام و مافین ژنی .

- سہرہدہری یا ئیسلام د گہل خورستی یا ژنی .

- حیجاب بوچی وچاوا ؟

- ئەو ژنین مروفاینی یا خودی ہلبژارتی .

- ئەحکامین پاقری و بی نفیژیی .

ہیقی یا مہ ژ خودایی مہزن ئەوہ مفا د قان بابہتان دا ہہبت .

تہ حسین دۆسکی

دھۆک ۱ / ۹ / ۲۰۰۴

بهريخودانا نزم بو ژني

بوچی ؟

گه لهك جار ان و ژ گه لهك لايان فه پسيار دئيتته كرن : نهرئ ئيسلام چاوا بهرئ خو دده ته ژني ؟ وئيسلامي چ جه بو ژني د جفاكي دا ده سنيشانكري يه ؟ نهرئ راسته ئيسلامي - وه كي هندهك ديژن - نزم بهرئ خو دايه ژني ، وچو بها نه دايي ، ولي گه رپايه كو بيني لي چك بكهت ، وچو دهور د ئاكارن وييشقه برنا جفاكي دا نه دايي ؟

ئهف بابته دي بهر سف بت ل سهر فان رهنگه پسياران ، ودا كو به سقا مه ل سهر فان پسياران يا (عاطفي) وسهريي نه بت مه ل بهره سوحبه تا خو ل دور في بابته تي چهنده كي بهر فرهه بكهين ، وئهف بابته - نه گه ر خودئ حه ز بكهت - دي بته ده ر گه ههك بو چهنده بابته كهين دي زي ل دور (ئيسلامي و مافين ژني) ، هيقي يا مه نه وه مفا ژ فان بابته تان بيته وهر گرتن .

وحتا ئهم د ئاخفتنا خو دا پتر د (واقعي) و (مه و ضووعي) بين دقيت ل ده سپيكي ئهم ل ديروكا مروفيني يي يا كهفن ونوي بزقرين ؛ دا بهرئ خو بدهيني كاني بهريخودانا دين وشارستاني يين كهفن ونوي بو ژني يا چاوا بوويه ؟ پاشي دا بهرئ خو بدهيني كاني ديتنا ئيسلامي بو ژني يا ب چ رهنگي يه ، وهه قبه ر كرنه كي د ناقبه را فان ههردو ديتنان دا بكهين .

بهريخودانا بو ژني د ناقبه را ئيسلامي وخه لكئ دي دا :

ل ده سپيكي دي بيژين : بي گومان بهريخودانا مروفي - هه ر مروقه كي هه بت - بو تشتي دي يا ئافاكري بت ل سهر بناخه يي (ته قديرا) بينه ري بو وي

تشتی ، و (تہ حدیدا) وی بُو طہ بیعتی وی ودھوری وی د نفا کرنا جفاکی دا ، یہ عنی : ئە گەر مہ بقیّت بزاین کانی بہریخوڈانا موسلمانی وخەلکی دی بُو ژنی یا چاواہ ، دقیت بہری ہەر تشتہ کی بزاین کانی تہقدیرا فی مروقی بُو دەسنیشانکرنا دەوری ژنی د جفاکی دا یا چاواہ ؟ یان ژ ی بلا بیژین : کانی بہریخوڈانا فی مروقی بُو ہہبوونا ژنی د فی دنیایی دا یا ب چ رہنگہ ؟ پشتی ئەم فی بزاین دی بزاین کانی بہریخوڈانا وی بُو ژنی یا ب چ رہنگہ ، یا نزمہ یان ژ ی یا بلندہ ؟

قیجا حەتا بزاین کانی ئیسلامی چاوا بہری خو دایہ ژنی ، دقیت ئەم سەحکەینہ (نصوصین شەرعی) یین ئیسلامی ؛ دا بزاین کانی ئیسلامی چ دەور د نفاکرنا جفاکی دا دایہ ژنی وھنگی ژ نوی ئەم دی شیین راستی یا بہریخوڈانا ئیسلامی بُو ژنی دەسنیشان کەین .

وبو دیارکرنا فی چەندی دی بیژین : نارمانج ژ نافراندنا مروقی ، چ ژن بت چ میڕ - ب دیتنا ئیسلامی - ئیکە ، ئەو ژ ی پەرستنا خودی یە ، وەکی د نایەتەکا پیروژ دا ہاتی : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ - مَنْ ئەجنہ ومروف نەنافراندینہ ئەگەر ژ بہر نارمانجہ کا مەزن نەبت ، کو ئەو پەرستنا من ب تنی بکەن ﴾ [الذاریات : ۵۶] .

ئەقە نارمانجا گشتی ژ نافراندنی ب خو .. وئارمانجا تاییبەت ژ نافراندنی ، ومەخسەدا مہ بی ئەو دەورہ یی ئیسلامی د نفاکرنا جفاکی دا دایہ مروقی ، ئەقە ژ وی حەدیسی دئیتە زاین ئەوا ژ پیغەمبەری - سلاف لی بن - دئیتە قە گوہاستن ، وتیدا ہاتی یە : ﴿ إِنْ النِّسَاءُ شَقَائِقُ الرِّجَالِ - ھندی ژنکن ژ زەلامانہ [وەکی وانہ] ﴾ .^(۱)

(۱) ئەھمەد وترمذی ونەبوو داوود فی حەدیسی قەدگوہیزن .

یہ عنی : تہ قدیرا ئیسلامیؑ بو ژنیؑ ژ ہندیؑ دئیٔت کو ٹہو یا ہاتیؑ یہ ئافراندن
دا ٹہو وہ کی زہلامیؑ پھستنا خودیؑ بکھت ، ودا د گھل وی مالیؑ ئاٹا کہت .

شارستانیؑ یین دی تہ قدیرا وان بو ژنیؑ چیؑ یہ ؟

گہلہک شارستانی - یین کہفن ویین نوی ژی - ل ویؑ باوہرینہ کو ژن
ٹہندامہ کا سہرہ کیؑ یہ د ئاٹا کرنا خوشیؑ ویؑ و (متعیؑ) دا بو زہلامیؑ ، ودہمیؑ ٹہم
ل بیرا خوؑ دئینین کوؑ (خوشیؑ - متعہ) ل نک وان ئارمانجا ژیننیؑ یا سہرہ کیؑ یہ ،
دیؑ زانین کاننیؑ تہ قدیرا وان بو ژنیؑ چیؑ یہ !

ئیک ژ وان دیٔژت : « ژن مہ خلوقہ کا غہرامیؑ یہ ، دویر ژ حہ ژیکرن
و عشقیؑ و جنسیؑ ، چو مہ عنا بوؑ ہہ بوونا ویؑ نینہ » .

ہندہک ژ دیرؤکہ کا گہلہک :

پیغہ مہبریؑ ئیسلامیؑ - سلاف لیؑ بن - ل سہ دسالہ شہشیؑ و حہفتیؑ زایینی
ہاتبوو ، و بہرہ یخوؑ دانا ئیسلامیؑ بو ژنیؑ ٹہوا ژ قورٹائیؑ و حہ دیسیؑ دئیٔتہ زانین
ل نیٹا ئیککیؑ ژ سہ دسالہ حہفتیؑ زایینی ہاتبوو بنہ جھکرن و بہ لاکرن ل جیہانیؑ ،
ٹہقیؑ دیرؤکیؑ دئیٔت ژ بیر نہ کہین ؛ چونکیؑ دیؑ ہہ وجہ بینیؑ !

نو کہ دا ئاٹہ کیؑ بدہینہ دیرؤکا دین و شارستانیؑ یین بہریؑ ئیسلامیؑ ؛ دا
بزائین کاننیؑ بہرہ یخوؑ دانا وان بو ژنیؑ یا چاوا بوو ، و بہاییؑ ژنیؑ ل نک وان چہند
بوو ؟

د شارستانیؑ یا بابلیؑ یان دا ، و ب دورستیؑ ل سہر دہمیؑ مہلکیؑ بابلیؑ یان ییؑ
شہشیؑ (حہ مؤرابیؑ) ٹہویؑ چل ودو سالان حوکم کریؑ (ژ سالہ ۱۷۹۳ حہ تا
۱۷۵۱ بہریؑ زایینیؑ) ، ژن یا ہاقیتیؑ بوو ویؑ چو بہاییؑ خوؑ نہ بوو ،
و باشترین نیشان ل سہر قئیؑ گوٹنا مہ بہندا (۱۱۷) یہ ژ قانونا حہ مؤرابیؑ
ٹہوا ل سالہ ۱۷۷۰ بہریؑ زایینیؑ ہاتیؑ یہ دانان ، ٹہف بہندہ دیٔژت : « دورستہ

بۇ زەلامى ئەگەر دەيندار بوو ژنا خو، يان كورپى خو، يان كچا خو بفرۆشت ، يان بىكەت رههينه ل نك خودانى دهيني دا سى سالان خداميني يى بو وى بىكەت ، و ل سالا چارى خودانى دهيني دقيت رههيني فه گهرينت)) .

و د شارستانى يا ناشورى يان دا ئەوال هزارا دووى بهرى زايىنى دهسهلاتدارى يا وى خورت بووى ، عهيني عهدهتى مابوو ، يهعنى : زەلامى ماف هه بوو ژنا خو بفرۆشت دا دهيني خو ب بهايى وى بدەت ، يان ژى بىكەت رههينه ل نك خودانى دهيني .^(۱)

د شارستانى يا هندى يان دا ئەگەر زەلامەك بهرى ژنا خو مريا دەمى كەله خى زەلامى دئينا دا بسۆژن ژنا وى ژى دئينا ب ساخى د گەل وى دسۆت ، وئەف شريعه ته هەتا ئەقرو ژى ل نك هندەك هندى يان يى ماى ، و ل ژير سيبهرا قى شارستانى يى ژنى ماف نه بوو تشته كى تايهت هەبت ، وهچى مالى وى هەى يى زەلامى بوو .

د شارستانى يا چيني يان دا چى نه دبوو بو ژنى بچته د پهرستگه هى فه ، يان قوربانە كى پيشكيشى خوداوهندان بىكەت ؛ چونكى ژن ب ديتنا وان چىكرپه كا پيس بوو ويا ژ هەژى هندى نه بوو پهرستنا خوداوهندان بىكەت ، وكونفوشيووس ئەوى چيني يان وهكى پيغه مبهر بو خو حسيب دكر د گوتنه كا خو دا ديبژت : « گەلهك ئەگەر بو بهختره شى يا مروقيني يى هه نه ، ژندهرى وان هەمى يان ژنه » ! ل سەر قى بناخه يى گاڤا خودى كچهك ددا زەلامى چيني ئەو زنده دقه هرى ، وپنچكا وى دبر دهاڤيته چولى هەتا ژ بى

---

(۱) يى بڤيىت حالى ژنى ب بهرفره هى ل ژير سيبهرا فان ههردو شارستانى يان بزانت بلا ل كتيبا (قصة الحضارة) يا ول ديورانتى بزڤرت .

خودانی دمر ، و ل نك چینیان ژى - وهكى بابلی وئاشوریان - زهلامى ماف ههبوو ل دهمى تنگافیی و دهینداریی ژنا خو بفرۆشت .

و ل نك یابانیان - وهكى ول دیوران دبیژت - بابی حق ههبوو كچا خو ل بازرای بفرۆشت چى گاڤا بهر دهستى وى تنگ ببا ، وژنى حق نهبوو چو مال ههبت ، ونه ژ میراتى بابی نه یى میرى چو نه دگهشتى .

ل نك فارسىیان زهلامى حق ههبوو هندى بقیست ژنان بینت ، نه ب تنى هنده ، بهلكى د شریعتى (مهزده كى) دا بو زهلامى دورست بوو دهیكا خو یان كچا خو یان خویشكا خو ماره بكهت ، وههر چهنده ل سهه دهمى زهرادهشتى ژنى پیچه كى مافین خو وهرگرتن ژى بهلى پشتى مرنا وى جاره كادى بهریخودانا خهلكى بو ژنى هاته گوهارتن وگهلهك جاران وان د دوعایین خو دا ژ خودى دخواست چو كچان نهدهته وان .

ل نك ئغریقىیان ، (گوستاف لوبون) دبیژت : وان حسیب دكر ژن چىكرىیه كای خیره ، بهس بو هندى یا هاتیه ئافراندن دا دووندهه پى زیده بیت ، وگاڤا ژنا ئىك ژ وان عهیاله كى كرىت ببا وى حق ههبوو وى بكوژت ! و ژ (ئهرستو) یى فهیله سوڤ دئیته فه گوهاستن كو ژن ب دیتنا وى گهلهك یا بى بهاتره ژ زهلامى ، وئهو رهنگه كه ژ رهنگین كیماسى یا سورشتى ؛ چونكى طبعه تى ژنى قهت ناگههته یى زهلامى .

و ژ لایى ئه خلاقى فه ئغرقى گههشتبوونه حهدهده كى دبیژن : ل ئه ئینا هندهك فیرگهه ههبوون ژن فیری كرنا فاحیشى و موسیقی دكر !

د شارستانی یا رۆمانىیان دا بابى حق ههبوو كچا خو بكوژت یان بفرۆشت ههر گافهكا وى بقیست ، وچونكى ب دیتنا وان (میباتى) ئه گهرهك ژ ئه گهرین نهبوونا (ئههلییه تى) بوو ژنى حق نهبوو مالهك ههبت یان میراته كى وهرگرت ،

يان شاهده بي بي د مهسه له كي دا بدت .. و د سه دسالا حفتي زاييني دا
تيگه هشتي بين روماني يان كو نگرهيه كي مهزن گريدا ؛ دا نهو دان و ستاندني
ل سهر هندي بكنه كاني ژني ژي - وه كي زه لامي - رح هيه يان نه ؟!

د جاهلييه تا عه ره بان ژي دا ، نهوا ئيسلام هاتي و نهو نه هيلاي ، ژني مافي
خو نه بوو ، و فقه شارتنه وان بو كچكان ب ساخي ، نهوا قورئاني ل سهر وان
تومار كړي ، باشتيرين نيشانه ل سهر بي بهايي يا ژني .

د جفاكا عه ره بان يا جاهلي دا ميراتي بابي نه د گه هشته كچي ، و نه گهر نهو يا
شويكړي با وزه لامي وي مر با نهو دا بته ملكي كورې وي يي مهزن ، نه گهر وي
فيا با نهو دا ژنبا با خو ماره كوت ، و نه گهر فيا با دا فروشت ، و كرين و فروتنه ژني
ژي د قي جفاكي دا تشته كي عه دتې بوو ، و نه ف نزم بهرنيخودانا عه ره بان بو ژني
ژ هندي داهات وان هزر دكر ژن ژ زه لامي كي متهره ؛ چونكي نهو نه شيت
وه كي زه لامي تالان و جهردان بو مالا خو بينت ، و ژ لايه كي دي فه وان هزر
دكر ژن نه گهرا سهر شوړي يا خوداني يه ، د گوتن : چاوا نه م ژني ب خودان
بكهين هتا مهزن دبت ، و پستي هنگي نه م وي بدهينه هنده كيڼ دي !

ههر دو ديني عه سماني .. وژن :

دهمي ئيسلام هاتي دو ديني (عه سماني) يي مهزن هه بوون : جوهياتي
وفه لاتي ، ههر ئيك ژ وان كيتابه كا پيروژ هه بوو پيگيري پي دكر ، ودا
بهرنيخودانا ئيسلامي بو ژني پتر بو مه ناشكرا بيت يا د جهي خو دايه نه م
بهرنيخودانا فان ههر دو دينان ژي بو ژني ده سنيشان بكهين .

جوهي - وه كي نه م هه مي دزانين - هزر دكهن نهون (شعب الله المختار)
وهه ر ملله ته كي دي يي هه بت ژبلي وان خودي بو هندي يي دايڼ دا نهو
خولاميني يا وان بكنه ، به لي ب نيشانان فه مه خسه دا وان ب (ملله تي خودي

یہیٰ ہلیژارتی (زہلامین ئسرائیلی یان ب تنیٰ بوو نہ کو ژنکیں وان .. ودهلیل ل سہر فیٰ چہندیٰ ئەفہیہ : وان قہت خو ژ کیمرنا بہایی ژنیٰ وخورنا مافین ویٰ نہددا پاش ، (سفر الخروج) ژ تہوراتا وان دیژرت :)) ئەگەر تہ عہدہ کیٰ عبرانی بو خو کپی بلا شہش سالان ئەو خزمہتا تہ بکہت ، و ل سالا حہفتیٰ دقیت تو بیٰ بہرانبہر وی نازاکہی .. بہلیٰ ئەگەر زہلامہ کی کچا خو فرۆت و کرہ جاریہ ، ئەو وەکی عہدی نا ئیتہ نازاکرن)) .^(۱)

یہ عنی (عبرانیہت) چو مفای ناگہہینتہ ژنا جاریہ ، وپشتی شہش سالان ژی ئەو بیٰ بہرانبہر نا ئیتہ ، و ژ لایہ کیٰ دی قہہ ژ فیٰ گۆنتا تہوراتی یا بۆری ئاشکەرا دبت کو چو مانعی نینہ زہلام کچا خو بفرۆشت دا ببتہ جاریہ ، ئەگەر ئەو بیٰ پیشتی بوو !

و (ول دیورانت) گۆنتہ کیٰ ژ زانایہ کیٰ جوہی قہدگۆہیژت ، دیژرت : ((شاہدی یا سہد ژنکان بہرانبہر شاہدی یا زہلامہ کیہ)) .

و ژ بہر ویٰ خرابی یا ل جھین عیبادہتی دہاتہ کرن ، ئەوا ب نا فیٰ (الدعارة المقدسة) دہاتہ نیاسین زہلامین دینیٰ جوہی یان ژن مہنعہ دکر کو بچتہ د (کەھنوتی) قہہ .

و حہتا ئەفرۆ ژی ئسرائیلی ل ویٰ باوہرینہ کو بہایی ژنیٰ گەلەک ییٰ کیمرہ ژ بہایی زہلامی ، و فیٰ بہریتخودانیٰ کاری د دانانا دستووری دہولہتا ئسرائیلی یا یا نوکە ژی دا کری ، و بو دہلیل : ل سالا ۱۹۹۴ من ب خو گوہل (ئیژگی دہنگیٰ ئسرائیلی) بوو گازندا کۆمەلا ژنن ئسرائیلی ئەوا بو کنیستیٰ ہنارتی دخواند ، وان تیندا داخواز دکر کو کنیست برپاریٰ بدہت راتیٰ ژنکان ہندی ییٰ زہلامان لیٰ بیّت ل دہولہتا ئسرائیلی ؛ چونکی نہ ژ عہدالہتی بہ ئەو ہندی

(۱) سفر الخروج : ۲۱ / ۲ و ۷ .

ئىك كارى بىكەن ، وھندى ئىك راتىبى وەرنەگرن .. ئەف قانۋونە ئەگەر
 ل وھلاتىن موسلمانان بىتە ب كارئىنان دنيا دى ب سەرى مە دا ئىتە خوارى ،
 بەلى چۈنكى ل ئسرائىلى دئىتە ب كارئىنان خۆ ل بەر كوچكىن بالاقىيان زى
 كەس بەحس زى ناكەت !

ئەفە دىتتا تەوراتى بوو ، و ب دىتتا ئنجىلى زى چىكرى يە كا گونەھكارە ؛
 چۈنكى ئەو بوو بوويە ئەگەر د سەردا برنا مرۇقى ، دەمى (ھەووايى) بەرى
 (ئادەمى) دا يە خوارنا وى دارا قەدەغە كرى ، تىتى بوويە ئەگەر ھندى نەشى
 مرۇقى گونەھكار بىت ، وھتە ئەف گونەھە ژ سەر مرۇقان رابىت دقىا
 (يەسوع) د رەنگى مرۇقى دا بىتە خوارى و خۆ بدەتە كوشتىن .. يەنى :
 ژن ئەگەر سەرەكى بوو د پىشت گونەھا مەزن را ، وئەگەر (تەقدىرا) مرۇقى بو
 ژنى ئەفە بت تو بىزى بەرىخۇدانا مرۇقى بو وى دى يا چاوا بت ؟

زانايى ئورۇپى (مۇنىك پىتەر) د كىتبا خۇ دا (المرأة عبر التاريخ)
 گۆتتە كى ژ زانايە كى فەلان قەدگۆھىزىت ، دىبىزىت : « ئەگەر عەرد ھەمى
 كاغەز با ، وداروبار ھەمى قەلەم بان ، وھەر كەسە كى بزانت بنقىست دەست
 ب نقىسىنى كىر با ، نەدشيان خرابى و شەرمزارىا ژنى ب دورستى ديار بىكەن » .
 ژ بەر قى ئەگەرى زانايىن وان يىن دىنى ھزر دكر مرۇق ب دورستى
 ب تەقوا ناكەفت ھەتا خۇ ژ زنى وژننىنانى نەدەتە پاش ، و د ماددى (۱۳۳)
 ىدا ژ قانۋونا كەنەسى گۆتتە كى ژ (پۇلسى) قەدگۆھىزىن دىبىزىت : « ژن ئەگەر
 گونەھى يە ، ژ بەر قى چەندى ژن ئەندامە كا خودان كىماسى يە ، ئەندامە كا نە يا
 پىكھاتى و كاملە ، ئەو ل سەر رەنگى مەزنى يا خودى نەھاتى يە .. » .

ئەفە ئەو دىتن و بوچوون بوون يىن بەرى ئىسلامى ھەين ، وپىشتى ئىسلامى
 ب تىنى ئەم دى ئىشارەتى دىنە بەرىخۇدانا شارستانى يا رۇژئاقايى بو ژنى

و ب تايبه تي د فان سي سهد ساليِن دو بجا هي بي ، ده مي رابوون وي شكه فتي
- وه كي نه م ديي زي - .

گه له ك كهس د ناف مه دا هه نه هزر د كهن ل ژير سيهه را شارستاني يا غه ربي
يا هه قچاخ ب تني زن يا شياي مافين خو ب دورستي وه رگرت ، له وه همي
هيقي يا وان نه وه روزهك بيت زن ل نك مه زي بشيت بگه هته وي پيكي يا زن
ل غه ربي گه هشتي بي ، به لي به ريخودانه كا (مه وضو وعي) بو زني ل ژير
سيهه را قي شارستاني بي باش بو مه ناشكه را دكه ت كو زن هيشتا ئيخسيرا وي
به ريخودانا نزمه يا نه فه هنده ساله د سه ري زهلامي غه ربي دا هاتي به چاندين ،
ومه ده ليلين خو ل سه ر قي گوتي هه نه :

ل فرهنسا ، ل وي وهلاتي شوره شا نازادي بي - وه كي هندهك ديي زن - لي
دهست بي كرى ، حه تا سالا (۱۹۳۸) زاييني زي ب رهنگه كي ره سمى
ميياتي ئيك ژ نه گه رين (قاصرى) يا خودانا خو بوو ، يه عني : حه تا قي سالا
ژيگوتي زي ب نه صصا قانونا مه دهنى يا فرهنسى زني حه ق نه بوو بچته
بازاري بلوزه كي بو خو ب كرت نه گه ر خوداني وي رازى نه بيا ؛ چونكي نه وي
(قاصره) ونه خودان (نه هلييه ته) .. و ل سالا (۱۹۶۶) زاييني ژ نوي
قانونا فرهنسى مافي (سه ربخويي يا نابوري) دا زني .

و د قانونا ئنگليزي دا حه تا سالا (۱۸۰۵) زاييني زهلامى حه ق هه بوو زنا
خو بيه ته مه يدانكي وبفروشت ، به لي ب وي شه رتي نه وه وي ب بهايه كي
كي متر ژ شهش بنسان نه فروشت ! و حه تا ده سپيكا سه دسالا بيستي زي نه فه
قانونه ب رهنگه كي ره سمى نه هاتوو را كرن .

وحەتا ئەفرۆل گەلەك وەلاتىن رۆژئافا (يىن ئورويى وئەمريكى) راتىبى ژنى
 وىي زەلامى ھندى ئىك نىنە ، وژنى ھەر حەق نىنە داخواز بىكەت راتىبى وى
 ھندى يىي زەلامى لىي بىت .

نقىسەرا ئەمريكى (لىن فارلىي) ئەوال سالا (۱۹۷۸ ز) كىتبا خو
 (الابتنزاز الجنسي) ل وىلايەتا نيؤيوركى بلاڭكرى ، وسەرا وى كىتبيى
 ھۆسەيە كا مەزن چىبوو ، ئەف نقىسەره د فىي كىتبا خو دا دىبىرت :

« چى نابت فەرق و جودايى د نابقەرا كرىيا پالان دا ھەبت ل سەر بناخەيى
 دىنى يان رەنگى يان نەشى ، بەلىي فەكۆلىن ھندى دگەھىنن كو (توخم
 پەرىسى) ئەوا ئافاكرى ل سەر بناخەيى رەنگى و نەشى ل وىلايەتىن ئەمريكى يا
 بەرەلەقە ، مروفى سىي كرىيە كا پىتر ژ مروفى رەش وەردگرت و كرىيا
 زەلامى ژى ژيا ژنى پترە ، د گەل ھندى ژى قانوون بەرەقانىيى ژ مروفى رەش
 وژنى ناكەت .. » .

نازادىيەك - أشهد بالله - شارستانىيا غەربى يا داىە ژنى ، ئەو ژى ئەگەر
 مروف باش ل دويىف بچت دى زانت بو (خووشى) و (بەرژەو ھندى) يا زەلامى
 وچو ددى نە بو ژنى يا ھاتىيە دان ، و مەخسەدا مە پى نازادىيا (سەر بەردانى)
 يە ، كو پسىيار ژنى نەئىتە كرن تو ژ كىقە دىيى ، وتو كىقە چى ؟

ژن وژىن و پەنگەكى بەرپسىارىيى :

گومان تىدا نىنە كو پىرىنا وان تىتىن ژىنا مە ژى پىك دىت بو (قىان
 وشيان) يىن مە د (تەسخىر) كرىنە ، و كانى چاوا ژىنا مە يا تىيە ژ خووشىيان
 وئەگەر يىن وان وەسا يا بى بار نىنە ژ نەخوشىيان وئەگەر يىن وان ژى ، وحەتا
 تىكەلىيا مە د گەل فىي ژىنىيا يا دورست و ساخلەم بت دقىت يا ئافاكرى بت
 ل سەر فەكۆلىنە كا ھوير بو طەبيەتتى ژىنىب خو ، ئەو فەكۆلىنا مە دگەھىننە

وی رَاسِتی یا دبیزت : سهره دهری یا مه د گهل ژینی یا دورست نابت حهتا یا
 ئافاگری نهبت ل سهر بناخهیی هلگرتنا (مهسئولیهتی) وگهاندنا (نهمانهتی)
 ونه گهر مروّف باش شریعهتی ئیسلامی بخوینت دی زانت کو ههما ئیسلام بو
 فی چهندی یا هاتی .

ونهو (مهسئولیهت) وگهاندنا (نهمانهتی) یا نهّم ژئی دبیزین : ئافاگرنا
 مالیّه ، نهوا دبتنه لبنهیا سهره کی د ئافاگرنا جفاکی دا ، وبهریخودانا مه بو
 مهسهلی هنگی دی یا ساحلهم بت نه گهر مه باوهری ههبت کو خوْشکاندنا مه بو
 ههر تشته کی مالی ژ مه دخوازت کاره کی هیژایه دفتیت ریز لی بیته گرتن .

وبهریخودانا غهربیان بو مهسهلی :

ول فیبری حقی مه ههیه نهّم پسیار بکهین : نهری شارستانی یا رۆژئاقایی بو
 فی مهسهلی چ دبیزت ووی چ ههلویست بهرانهر فی (مهسئولیهتی) ههیه ؟
 گومان تپدا نینه کو شارستانی یا رۆژئاقایی یا ههفچاخ ژ لایئ پیشکهفتنا
 علمی فه یا گههشتیه دههجهیه کا زیده بلند ، بهلی گرفتاری یا مهزن - وه کی
 زانایین غهربی ب خوژی دبیزن - نهفهیه : وان دفتیت فی علمی پیشکهفتی بو
 خو بکهنه ئامویرهت بو ههرفاندنا فی (مهسئولیهت مهزن) نهوا مه بهحس ژئی
 کری ، نهو یین گههشتینه وی باوهری کو پیشکهفتنا علمی شوینا هلگرتنا
 بهرپرسی یا ئافاگرنا خیزانی دگرت ؛ چونکی پیشکهفتنا علمی به - ب هزرا وان -
 یا کو مروّفی دگههینته سهرهکانی یا ههمی خوْشی یین ژینی ، وقانونا ژینی نهوا
 چو جاران خو بو خهونین مروّفی نهچهماندی هندی ژ مروّفی دخوازت کو نهو
 بهرپرسی یا دانان وپاراستنا شانیهه کانوی (کو خیزانه کانوی به) ب ستویی خو
 فه بگرت ، ژ ویری وئشه نهو ل ههقیین (صناعی) سویار بیت یان نه ، نهو
 نه گرفتاری به !

وهزيرئ دهر فه يئ ئەمريكي يئ وهخته كي (جوئن فؤسته ر دالاس) د كتيبـا خو دا (حرب أم سلام) دبيژت : « تشته كي هه ي قئ گاقئ ب رهنگه كي خه له ت د ناف مله تي مه دا دگه رپيـت ، وئه گه ر ئه ف خه له تي به نه با ئەم نه دكه فتي نه د قئ دهر اقئ ته نگ و حاله تي نه فسي يئ خراب دا يئ ئەم نو كه تيـدا دژين .. مه سه لي په يوه ندي ب تشتين مادي فه نينه ؛ چونكي به ره مه ي مه يئ مادي مه ز نترين به ره مه ل جيهاني ، تشتي ژ مه كيـم باوه ري به كا دورست وموكمه ، ويئ قئ رهنگي باوه ري يئ هندي مه هه بت هه ر وه كي مه چو تشت نه هه ي . ئه قئ كي ماسي يئ سياسي بين مه نه شين به دول فه كه ن ، وزانايين مه زي ب هه مي (ئختراعات) ين خو فه و (قونبه له) ب هه مي هيـزا خو فه نه شين وي به دول فه كه ن ، وهه ر جاره كا مروقي خو هيـلا ب هيفي يا تشتين مادي ب تي فه هنگي ئه نجامين خراب دي بنه تشته كي فه ر » .

شارستاني يا غه ربي ئه قرو يا مايه ب هيفي يا هيـزي وپيشكه فتيـن مادي ب تي فه له و شاره زايين وان چاقه ري يئ خرابونا وينه .

زانايئ غه ربي يئ نافدار (ئه لكسيس كاريل) د كتيبـا خو دا (الإنسان ذلك الجهول) دبيژت : « شارستاني يا رۆژئاقايي يا كو مه ب دهستين خو دورستكري ئه قرو ب كيـر مه نائيت ؛ چونكي ئه و طه بيعه تي مه ب دورستي نزانت ، وئه و شارستاني به كه يا ژ خيالا ئكتشافاتين علمي دلچوونين خه لكـي زاي .. وچونكي علمي مه دين د گه ل نه مايه ، و صنعه تي مه ئه دب وئه خلاق د گه ل نه مايه شارستاني يا مه نو كه يا به ر ب هلوه شياني فه دجت » .

(ته قديرا) قئ شارستاني يا هه بو ژينا مروقي ئه قه به ئه و هزر دكه ت نارمانجا ژينيـي يا به راهي يئ دويماهي يئ په يدا كرنا پتر خوشي يئ به ، وچونكي ئه و بناخه يئ هزرا وان ل سه ر هاتي به ئافاكرن بناخه به كي بي دينه ل نك وان قئ

خۇشىيى چو توخويىب بۇ نىنن ، ومادەم ھۆيە ئەخلاق ژ (كەماليياتانە) ئەگەر
نەبت ژى تشتەكى عادىيە ! ژ بەر ئەقا بۆرى مرۇف دىشىت بى موبالغە بىژت :
رەنگە ئەو رەزىلىيە ژنى ل بن سىبەرا قى شارستانىيى خوارى خۇ د ناپ
جفاكىن (بىدائى) ژى دا نەبت ، ودا كەس نەبىژت : ئەقە بى بەختىيە ،
گوهدارىيا فان راستىيان بكن :

ئنگليز د گۆنتىن خۇ دا (يىن مەزنان) دىيژن : ھەمى گاڤان بلا باوهرىيا
تە ب صەى يىت ، بەلى ژنىكى جارا ئىكى ب تنى باوهرىيا خۇ بىيى بىنە .
ودىيژن : ھەچىيى ژنەك ھەبت ئەوى كۆرەمارەكى ھەى .

ويطالى دىيژن : دارى بۇ ژنا باش وخراب ھلگرە .
وئىسپانى دىيژن : ھشيارى ژنكا خراب بە ، وباوهرىيا خۇ ب ژنكا باش
نەئىنە .

ودىيژن : گاڤا ژنىكى عەقلى خۇ دا شۆلى ئەو دى كارەكى خراب كەت .
ئەف ھندەك گۆنتىن وان يىن (نەظەرى) بوون ، ونوكە دا بەرى خۇ بدەينە
واقىيى وان يى عەمەلى كانى يى ب چ رەنگە ..

دكتور جۇن پىيىر مامۆستايى سايكۆلۆژيايى ل زانكۆيا (كارۆلينا) ل سالا
۱۹۸۷ ب فەكۆلىنەكى رابوول دۆر وان زەلامىن ئەمىرىكى (بەلى يىن
ئەمىرىكى !) ئەوين ژىن خۇ دقوتن ، ئەنجامى ئەو گەھشتىيى - وەكى رۇژناما
(ئەلقەبەس) يا كويىتى ژى فەدگۆھىژت - ئەقە بوو (۷۹ %) ئەمىرىكى ژىن
خۇ دقوتن !

ول ئەلمانيا فەكۆلىنەكال سالىن ھەشتىيان ژ سەدساللا بىستى ھاتىيە كرن
دىيژت : ل سالى پىتر ژ سەد هزار ژنكان دىيىنە قوتان ، قوتانەكا وەسا كو
خودانا خۇ ھەوجەيى نەخۇشخانەيان بكنە .

ول فرهنسا (ميشال ئەندريه) بهرپرسا حكومى يا مافين ژنى د گوتنه كا خو به حسي ژنكا فرهسى دكته و دببوت : گهلهك جاران صهى ژ مه پتر مافين خو هه نه !

ونموونه ژ هندى دپتر ئەم بهژميرين .. وئەز باوهر دكهم هندهك كهس نوكه دببوتن : چاوا ؟ پانى يا ئەم دزانين ژنكا غهبرى ئەفرو يا گههشتى به پيكه كا بلند ژ نازادى يى وپيشكهفتنى ، وههر تشته كى وى دقيت ئەو يا دكته ، وئە گهر تو باوهر نه كهى بهرى خو بده فلمين وان ، يان گوهمى خو بده وان يين ژ وپرى دئين .. فيجا ئەفه چ گوتنه تو دببوتى ؟

بهرى ئەم بهرسفا فى پسيارى بدهين مه دقيت چهنده كى ل رهه ورپشالين مهسەلى بچين ؛ دا بزائين كانى ئەو چ رهنكى سهر كهفتى به ژنى ل بهر سيبهرا شارستانى يا غهبرى يا ماددى ب دهست خو فه ئينى ..

يا زانايه كو (مونظهلهقى) ئيكانه يى شارستانى يا روظنآفايى ژى دهست پى دكته ولى رادوهستت ژى ، پهيداكرنا مهزنترين (كهمى) يا خووشى يى به ، ب چ رپكا ههبت ، ل سهر فى بناخه يى وان ژن (سه بهرداى) كر - نه كو نازادكر ! - نه ژ بهر هندى دا ژن مافين خو ب دورستى وه برگرت ، بهلكى ژ بهر هندى دا ئەو پتر كهيفى بى بكنه ، مانى ئەو بو هندى يا هاتى به ئافراندى ! ودهليل ل سهر فى چهندى ئەوه گاڤا ژن پير بوو ونه شيا ب فى دهورى رابست وى چو بهايى خو نابت ، وهكى پشتى دهمه كى دى گوتنا ئيك ژ وان ب خو فه گيرين .

ژ لايه كى دى فه : سهرمالى يا غهبرى يا چريك كانى چاوا بازارگانى يى بو خو ب چهكى وجگاره و (موخه ددراتان) دكته ، وهسا يا بازارگانى يى بو خو ب نامويسا ژنى ژى دكته .. وئە گهر ژ بهر هندى نه با كو يا ژ ههژى نينه

ئەم د قى گۆتتا خو دا دەنگ وباسىن بى ھەتكى وفەحشەتاي يا وان فەگىپىن دا گەلەك نموونەيان ژ ئعتراقاتىن وان ب خو فەگوھىيزىن ، وھەر بو نموونە سەرھاتى يا ھۆنەرمەندا غەربى يا ناقدار (برىجىت باردو) بى بچونىن دا قى چەندى بزەن .

(باردو) ئىك ژ وان ھۆنەرمەندانە يىن جھىلىنى يا خو ھەمى ب چىكرنا فلمىن خراب فە بوړاندى ، پشتى ئەو ب ەمر كەفتى وجوانى يا خو ژ دەست داى وى ئەف مەيدانە ھىلا ، رۆژە كى رۆژنامەقانە كى چاڧىيەكەفتنەك د گەل كر ، ژ گۆتتىن وى بو قى رۆژنامەقانى گۆتتىن ئەفە بوو ، وى گۆت :

((تىشتى غەرىب ئەو ە ئەوى خەلكى حەز ژ من دكر دەمى ئەزا رويس نو كە پشتى من ئەف كارە ھىلاى بەران د من وەردكەن ! دەمى ئەز ئەفرۆ فلمە كى خو بى بەرى دىبىم ئەز تف دكەمە خو وئەز جىھازى دگرم ، چەند ئەز ژنە كا بى بەھا بووم !)) .

ل ژىر سىبەرا شارستانى يا رۆئاقايى ژن يا سەربەستە كەيفى بو زەلامى چى بگەت ، بەلى (ئىھيارا عەصەبى) و (تەوەتزا نەفسى) و (إحباط) ئەف ژ وان ئىشانە يىن شارستانى خو لى ناكەتە خودان ، لەو دى بىنى ژنا غەربى پتيرىن جارەن دەرمانى خو كوشتنى بو دەردىن خو ب كاردئىنت .

بەرى پازدە بىست سالان خو نىشادانەك ل ئەلمانىا ھاتە كرن ب ھزاران ژنان پشكدارى تپدا كر ئارمانجا وان ئەو بوو بازرگانى بەس ب لەشى ژنى بىتە كرن نەخاسم د مەجالى پرۆپاكندە وريكلامان دا .. لەو ژنا غەربى يا تى دئىنتە دەرى كو مەسەلە يا بوويە بازرگانى نەكو دانا مافان .

ومخابن ئەف ئېشە يا وهلاتين موسلمانان زى قەدگرت ، ل دەوله تەكا نه
دوير ژ مه و د نامەيسە كا ماجستيري دا سەرژميري يەك ل سەر (۳۵۶)
ريكلامين تەلفريوونى هاتە كرن ، ئەنجام ب قى رەنگى بوو :

د (۳۰۰) ريكلامان دا ژ كۆما (۳۵۶) دا ژن يا هاتى يە ب كارئينان .
(۴۲ %) ژ وان ريكلامين ژن تيدا هاتى يە ب كارئينان نه ژ دوير نه
ژ نيزيك پەيوەندى ب ژنى قە نينه .

د (۷۲ %) دا ژ وان ريكلامان (تەركيز) ل سەر جوانى يا ژنى پتر ژ وى
تشتى ديعايەت بو دئيتە كرن هاتبوو كرن .

د (۵۱ %) دا ژ فان ريكلامان (تەئكيد) ل سەر حەرە كا لەشى ژنى
هاتبوو كرن .

د (۱۲ %) دا ژ فان ريكلامان پەيقين جنسى هاتبوونە ب كارئينان .
پسيار ل قيرى ئەقەيە : ئەگەر سوباهى ئەف ژنە نەشيا ب قى دەورى رابيت
مەصيرى وى دى چ بت ؟

نوکه دا دەستان ژ فان هەمى شارستانى يين جاهلى بشووين وپسياره كى
بەليخين :

- نەرى تەقديرا ئيسلامى بو دەورى ژنى د جفاكى دا چيه ؟

- وئيسلامى چ ماف دايەنه ژنى ؟

ئىسلام .. ومافىن ژنى

ته قدیرا ئىسلامى بۆ دەورى ژنى :

وئەف ته قدیره ژ فان خالین ژیری بۆ مه ئاشکەرا دبت :

۱- قورئان د گەلەك جهان دا ئافراندا ژنى - د گەل زەلامى - دھزمیرت ئىك

ژ مەزنە نیشانی شیان خودى یا بى توخویب ، وهكى د ئایه ته كا پیرۆز دا

هاتی :

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ - و ژ نیشانی مهزنى وشيانا وى يه كو وى هەر ژ نفسى ههوه ب خو - گەلى زهلامان - ژن بۆ ههوه ئافراندن ؛ دا دلین ههوه ل نك وان رحهت وئاكجى ببن ، ووى قيان دلوفانى كره د ناقههرا ژنى وزهلامى وى دا ، هندی د ئافراندا وى چهندی دایه نیشان ل سهر شیان وتهوحیدا خودى بۆ وى مللهتى ههنه یى هزرا خو بكهت ، و د تشى بگههت ﴾ [الروم : ۲۱] .

مهعنا : ب دیتنا ئىسلامى ئافراندا ژنى ژى - وهكى یا میرى - نیشانه كه

ژ نیشانی مهزنى یا خودى ، نه وهكى هندەك دین ومهزهه ببن كهفن ونوى یین

كو هزر دكهن ئافراندا ژنى نیشانه كه ل سهر (قووصولی یا طبعهتى !) .

۲- وديسا د گەلەك جهان دا قورئان ئاشکەرا دكهت كو ئەو هیقینى ژن ژى

هاتی به ئافراندن ههر ئەو هیقینه یى زهلام ژى هاتی به ئافراندن ، وهكى

د ئایه ته كى دا هاتی :

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً - گهلی مروڤان ژ خودی بترسن وپیگیری بی ب فرمانین وی بکن ؛ چونکی نهوه یی هوین ژ نهفسه کا ب تنی کو نادهمه سلاف لی بن نافراندین ، وکتا وی کو حه ووايه ژئی نافراندی ، ووی ژ وان ههر دووان گهلهك زهلام و گهلهك ژن ل عهردی بهلاف کرن ﴾ [النساء : ۱] .

معنا : تعجاز د چیکرنا زهلامی وژنکی دا ئیکه ، ههر دو ژ نهفسه کی یین هاتینه دورستکرن ، وهردو ژی وهکی ئیک دخودان رحن ، دیسا دی بیژین : نه وهکی هندهك دین ومهزهه بان نهوین گومان هه ی کانی ژنی ژی وهکی زهلامی رح هیه یان نه !

۳- و د نایهته کی دا قورئان نارمانجا نافراندنا نفشی مروڤی بهرچاف دکهت دهمی دبیزت : ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ - ومن نهجنه ومروڤ نه نافراندینه وپیغه مبهر بو وان نه هنارتینه نه گهر ژ بهر نارمانجه کا مهزن نهبت ، کو نهو په رستنا من ب تنی بکن ﴾ [الذاریات : ۵۶] .

معنا : نارمانج ژ نافراندنا مروڤی - زهلام بت ژن بت - په رستنا خودی یه ، وکانی چاوا یا فه ره ل سه ر زهلامی کو خودایی خو بپه ریست وهسا یا فه ره ل سه ر ژنی ژی ب فی چهندی راببت ، نه وهکی هندهك دینان یین کو بو ژنی حهرامکری بچته د مهله کووتا خودی دا ، ب وی هیجه تی کو نهو چیگری یه کا خودان کیماسی یه .

نهغه نهو یه کسانیه یا ئیسلامی د ناقبهرا ژنی ومیری دا پهیدا کری د مهجالی نه گهرا ژ هه بوونی دا ، و د مهجالی نارمانجا ژ هه بوونی ژی دا ئیسلامی چو جوداهی نه ئیخستی په ناقبهرا ژن ومیران دا .. ئیسلامی دهمی په رستنا خودی کری یه نه گهرا سه ره کی یا نافراندنا ژن ومیران ، سه ر و بهر هك بو

کرنا فی پهرستنې دانا ، نهو سه روبره ری ب نافی (نظام العبادة) دئیته ناسین ،
 و مرؤف نه گهر ل فی (نیظامی) بزقرت وه کی د کتیبین فقها ئیسلامی دا هاتی ،
 دی زانت ئیسلامی چو جوداهی نه ئیخستی یه ناقبه را ژنی وزه لاملی دا ، نفیژ ..
 ررؤزی .. زه کات .. حه ج .. معامله کانی بو زه لاملی چاوا یه بو ژنکی ژی
 وه سایه ، ژیلی هنده ک (جوزئیاتین هویر) یین کو په یوه ندی ب هه بوونا
 (خه لقی) یا ژنی فه هدی .

و د مه جالی نه نجامی ب جهئینانا فی نارمانجی دا ژی ئیسلامی چو
 جوداهی نه ئیخستی یه ناقبه را ژنی ومیری دا ، قورنان دبیزت : ﴿ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ
 رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ - نینا
 خودی دوغا وان قه بویل کر کو هندی نه وه نهو کاری چو کار که ره کی ژ وان
 بهرزه ناکه ت چ یی نیر بت چ یی می ، ونه و د براینی یا دینی دا و د قه بویل کرنا
 کریاران و جزادانی دا وه کی یه کن ﴾ [آل عمران : ۱۹۵] .

و ل جهه کی دی دبیزت : ﴿ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ
 مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا - وه چی یی تشته کی ژ کارین چاک
 بکه ت، نیر بت یان می بت، ونه و ب خودی و ب وی حه فی یا وی ئینایه
 خورای یی خودان باوهر بت ، نهو نهون یین خودی وان دکه ته د به حه شتی دا
 جهی خوشی یا به رده و ام، و تشته ک ژ خیرا کریارین وان ژ وان نائیتسه کی مکرن،
 نه گهر خو هندی وی کونکی بت نهوا د بهر کی خورمی دا ﴾ [النساء :
 ۱۲۴] .

و ل جهه کی دی دبیزت : ﴿ وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
 تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ
 ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ - خودی په یمان ب به حه شتین رو یبار د بن دا دچن یا دایه

رعيتها .. - وژن د ملا زهلامی خو دا شقانه ، وپسپارا وی ژ شقانی یا وی دی
ئینه کرن ﴿ (۱) .

ل سهر فی بناخهیی ئەم دشیین ب کورتی بیژین : ئیسلام د (ئەصلی
هه‌بوونی) دا زهلامی (چیتەر) ژ ژنی نابینت ، و د ئەگەر وئارمانجا هه‌بوونی
دا چو جوداهی یی نائیخته ناقه‌هرا هه‌ردووان دا ، و د ئەنجامی ب جهئینانا
ئارمانجی دا یه‌کسانی یی د ناقه‌هرا وان دا دکهت ، و د مه‌سه‌لا ده‌وری وان دا
د ئافا کرنا جفاکی دا وان وه‌ک شریک دزانت .

ئەفهیه - ب کورتی - ته‌قدیرا ئیسلامی بو ژنی وده‌وری وی ، وئەوی ته‌قدیرا
وی بو ژنی ئەفه‌بت مسو‌گەر دی ده‌سنیشانکرنا وی ژی بو مافی‌ن وی یا هیژا
بت ..

ئیسلام .. ومافی‌ن ژنی :

ودا ئەف بابته‌بو مه‌باش ئاشکه‌را بیت ، مه‌ل به‌ره‌به‌حسی وان مافان بکه‌ین
یین ئیسلامی داینه‌ژنی هه‌ر ژ ده‌می دبت وحه‌تا دم‌رت و ب فی ره‌نگی ژیری :

أ - به‌ایین ب خودانکرنا کچکان :

به‌ری نوکه (۲) مه‌به‌حس کر بوو کو د گه‌له‌ک دین وشارستانی یین که‌فن ونوی
دا بوونا کچکی ده‌اته هژمارتن شه‌رمزاری یه‌کا مه‌زن بو زهلامی ، وقورئان ب خو
فی هه‌لو‌یستی ل سهر فان کافران تو‌مار دکهت و ب کیماسی بو وان د زانت
ده‌می دبیزت : ﴿ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ .
يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَّا
سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ - وئەگەر مزگینسی ب بوونا کچه‌کی بو ئیک ژ وان هاته‌دان

(۱) وه‌کی بوخاری وموسلم ژ عه‌بدللاهی کوری عومه‌ری فه‌د گو‌هیزت .

(۲) د بابته‌بوری دا : (به‌ریخو‌دانانم بو ژنی بوچی ؟) .

ړوی یی وی دی مینت ږهش ؛ ژ بهر نه خوښی یا وی تشتی وی گوډ لى بووی ،
 ونه و دی تژی خهم وقههر بت . خو ژ ملله تی خو فهدشیرت دا نه و وی د قی
 کراسی خراب وشه مزار دا ژ بهر بوونا کچکی نه بین ، فیجا نه و د مهسه لا قی
 کچی دا حیبه تی دمینت : نه ری وی ب شه مزاری فه بهیلته زیندی ، یان ژى
 ب ساخی د ناخی ږا بکهت ؟ چ خرابه حوکمه وان کری ﴿ [النحل : ۵۸ -
 ۵۹] . ودقیته هزر نه نیته کرن کو نه فه عده ته کی جاهلی بوو ، نوکه نه مایه ،
 نه خیر .. راسته مه گوډ لى نابت کهسه ک کچا خو ب ساخی بغه شیرت ، به لى
 نه ف هلسه نگاندا جاهلی یا که چ هیشتا د سه ری گه لک که سان دا یا هه ی .
 فیجا بده نه هزرا خو : نه و میثانا بی گونه ه وی نه زمان ، یا کول ږوژا نیکی
 ژ هاتنا وی د مالی دا ب قی رهنگی پیشوازی ژ لا یی ده یابان فه لى بیته کرن
 سوباهی نه گهر نه و ما ساخ قه در وبهایى وی د قی مالی دا دی یی ب چ رهنگ
 بت ؟ نیسلام چاوا قی مهسه لى دینت ؟

وه کی د دویماهی یا نایه تا بوړی دا مه دیتی خودایى مه زن گاڤا به حسى قی
 عده ته تی جاهلی بو مه کری گوټ : (ألا ساء ما یحکمون) یه عنی : چ خرابه
 حوکمه نه و کاری بی دکهن ، نه فه باشتیرین پاشقه لیدانه قورئان مرؤ قی موسلمان
 بی ژ قی عده ته تی جاهلی دده ته پاش ، عده ته تی خو نه ږا زیکرنا ل سهر بوونا کچان .
 پشتی قی نیشاره تی و د نایه ته کا دی دا قورئان ده می به حسى دانا خودی
 دکهت دانا کچان ب پیش یا کوران دئیخت ده می دبیژت : ﴿ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ
 إِنِائًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الدُّكُورَ - یی وی بقیته ژ به نی یین خو نه و کچان ب تنی
 دده تی ، ویی وی بقیته نه و کوران ب تنی دده تی ﴿ [الشوری : ۴۹] .

وه هر کهسه کی ب زمانى وه ونه ری ناخفتنی یی شاره زا بت دی زانت کو
 پیشخستنا تشته کی ل سهر تشته کی دی د ناخفتنی دا نیشانا گرنگی یا وی یه .

وييغهمبەر - سلاف لى بن - د هژماره كا حەديسين خو دا ئاشكەرا دكەت كو بهايى ب خودانكرنا كچى ل نك خودى گەلەك ژ بهايى ب خودانكرنا كورى پىترە ، ژ وان حەديسان :

۱- دەيكا موسلمانان عائيشا ديبىژت : رۆژه كى ژنه كا فهقىر هاته مالا من خواستن بو خو دكر ، دو كچين وى يين بچويك د گەل دا بوون ، من چو د مالى دا نه بوو بدهمى ژ كتە كا قەسبى پيشەتر ، من ئەو قەسپ دايى ، ئينا وى ئەو قەسپ كره دو پرت وهەر كچه كا خو پرتەك دايى ، ووى ب خو چو نه خار ، پاشى رابوو دەر كهفت ، دەمى پيغهمبەر - سلاف لى بن - زقرى يە مال ، من سوخته تا ژنكى بو قەگيڤا ، وى گوت : ﴿ هەچى يى ب هندەك ژ فان كچان بيته جەرباندى ، وئەو قەنجى يى دگەل بكەت ، خودى وان كچان دى بو وى كەتە پەرژان ژ ناگرى ﴾ . (۱) و د رىوايه تە كا دى دا (۲) پيغهمبەر - سلاف لى بن - ديبىژت : ﴿ ژ بەر قەدر گرتنا وى بو وان كچان خودى دى وى بەتە بەحهشتى ، يان دى وى ژ ناگرى نازا كەت ﴾ .

۲- و د حەديسه كا دى دا پيغهمبەر - سلاف لى بن - ديبىژت : ﴿ هەچى يى دو سى كچان ، يان دو سى خويشكان ب خودان بكەت حەتا ئەو دمەرت ، يان ژى ئەو وان ددەتە شوى ، ئەز وئەو د بەحهشتى دا دى وەكى فان هەر دووان بين ﴾ ، ووى ئيشارەت ب تىلا خو يا شەهدى ويا نافتى دا . (۳)

---

(۱) بوخارى و موسلم فى حەديسى قەدگوهين .

(۲) يا كو موسلم ب تنى قەدگوهين .

(۳) ئبان حبان فى حەديسى قەدگوهين .

۳- و د حه دیسه کا دی دا پیغه مبهه - سلاف لی بن - دیبژت : ﴿ هه چی پی خودی کچه کی بدعتی وئو وی نه کوژت ، ووی ره زیل ژی نه کهت ، وقه دری کوری ژیی وی پتر نه گرت ، خودی دی وی به ته به حه شتی ﴾ . (۱)

ب فی رهنگی ئیسلام کچی ل بهر دهیبابان شرین دکهت ؛ دا وی هزارا کریت ژ سه ری وان بیته دهر ئهوا دیبژت : خیر د سه ری کچان دا نینه ، وئو گهر هات و دهیبابان ب فی رهنگی به ری خو دا کچی ده می خودی وی ددهت بی گومان ئهو بهایه کی مه زن دی ده نی .

ب - کچ .. و بهر پرسیا دهیبابان :

پشتی کچ ب فی رهنگی ب قه در دئیته د مالی دا ، و دهیباب وه تی دگه هن کو ئه فه که ره مه که خودی د گهل وان کری ، ئه و دبه مه ز نترین ئیمان هت د ستوی دهیبابان دا هندی ئه و د مالا وان دا بت ، وهندی ئه و ل نک وان بت وی چند حه قه ک هه نه خودی بو ده سنیشان کرینه ، و پیغه مبهه ری - سلاف لی بن - دهیباب لی ناگه دار کرینه ، ورژژا قیامه تی ده می حسیب د گهل وان دئیته کرن پسیرا فان حه قان ژی دی ژی ئیته کرن ، و ل دو یف ئه نجامی فان پسیران مه صیری وان دی ئیته ده سنیشان کرن .

فیجا یا فهره دهیباب د فی مه جالی دا خو شاره زا بکه ن و پیگیری پی بکه ن ؛ دا ئه و ل دنیایی وئاخره تی سه رفه راز بن .. و ل فی ری ئه م به حسی وان حه قان یین خودی داینه کچی وئیتخستینه د ستوی دهیبابان دا ئیک ئیک دی کهین :

۱- ئه و ئه حکامین ئیسلامی داناین یین په یوه ندی ب بوونا بچویکی فه ههین ، چ واجب بن ، چ سوننهت بن ، وه کی : بانگدانا د گو هی دا ، تراشینا

(۱) ئه بو داوود و حاکم فی حه دیسی فه دگو هیزن .

سهری و کیشانا وی پویرتی بهرانبهری زیسری و خیر کرنا ب وی زیسری ، ودانا
عهقیقی .. وهند ، نهفه ههمی بو کچی ژی نه وهکی کو بو کوری ، ب تنی
عهقیقی تی نهبت ، یا کوری دو پهزن ویا کچی پهزه که .

۲- نافکرن کانی چاوا یا فهره ل سهر دهیبابان نافه کی خوش بداننه سهر
کوری ، وهسا یا فهره ل سهر وان کو نهو نافه کی خوش بداننه سهر کچی ژی ،
نافه کی وهسا نهو شهرم ژی نه کهت ، ومه عنایه کا دورست تیدا بت .

۳- کچ وهکی کوری بو بابی دئیته پالقه دان ، وهندی نهو یا ساخ بت - خو
پشتی شوی دکهت ژی - نهو ب نافی بابی خو دئیته ناسین ، نه وهکی هندهک دین
ومللهتان دهمی زن شوی دکهت ب نافی میری ولهقه بی مالا وی دئیته ناسین .

۴- حقی کچی د دانا شیری دا ل سهر دهیبابان وهکی حقی کوری یه وچو
جوداهی د ناقهرا وان دا نینه .

۵- ههر وهسا د نهفه کی ژی دا .

ج - دهیباب و تهریبه تا کچی :

پهروهرده کرنا عهیالی حقه که ژ حقیقین عهیالی - چ کچ بن چ کور - ل سهر
دهیبابان دقیت نهو خهمه کا خهم ژی بخون ، وچونکی کچ ل پاشه پرژی دبتنه
نهو کابانی یا ریشه بهری یا ماله کی دکهت پویته پیکرنا ب پهروهرده کرنا وی ل سهر
دهیبابان فرتر لی دقیت ، ودهیباب دهمی کچی تهریبهت دکهن دقیت بزنان کو
تهریبهتا وی سی تهریبهتن :

- تهریبهتا عهقلی وی ب ریکا نیشادانا قهنجی بی .

- و تهریبهتا له شی وی ب نازدار کرنا وقهنجی یا د گهل وی .

- و تهریبهتا رحا وی ب قهدرگرتن و نازدار کرن وقهنجی یا د گهل وی .

یہ معنی : ب دیتنا ئیسلامی ژ حہقی کچی یہ ل سہر دہیبان کو ئہو وی
 فیروی وی تشستی بکنہ یی خیرا وی یا دین و دنیا یی تیدا ہہی ، وئہ فہیہ
 دہمی خودی فہرمانی ل خودان باوہران دکہت کو ئہو خو وعہیالی خو
 ژ ناگری بپاریزن ، وہ کی دیبژت : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ
 نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ
 وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ - ئەہی ئەوین باوہری ب خودی ئینای دویکەفتنا پیغەمبەری
 وی کری ، ہوین خو وعہیالی خو ب گوہدانا فہرمانا خودی ژ وی ناگری
 بپاریزن یی ب مرؤف و بہران دئیتہ ہلکرن ، ہندەک ملیاکەتین ب ہیز وزقر
 خەلکی وی ناگری عہزاب ددەن ، وئہو بی ئەمری یا خودی ناکن ، ووی تشستی
 دکەن یی فہرمان پی ل وان دئیتہ کرن ﴾ [التحریم : ۶] .

و پاراستنا عہیالی ژ ناگری ب سی ریکان دبت :

یا ئیکی : کو حہرامی نہ کەتہ زکی وان .

یا دووی : کو خیری و باشی یی نیشا وان بدەت .

یا سی یی : کو نہہیلت ئەو بہری خو بدەنہ ریکین خراب یین سہری

دکیشنہ جہنہمی .

و د فی مہسەلی دا فہرقا کوری و کچی نینہ .

ودہیباب دقیت باش ل بیرا خو بینن کو دہمی ئەو پازدہ بیست سالہ کان

کچا خو - بی بہرانہر - ب خودان دکەن ، حەتا وی تەسلیمی مالخوی وی

دکەن ؛ دا ئەو ہەردو پیکفہ مالہکانوی ئافا کەن ، ہەر وہ کی ئەو بیست سالہ

ئەو بہرین ئافاکرنای وی مالا نوی ل پشتا خو دکەن یا کو دی بتہ لبنہیا سہرہ کی

د ئاٹاہی یا پاشہرؤژا ئومەتی دا ، قیجا چاوا خیرا وان یا مەزن نەبت ؟

دهیباب دهمی کچا خو ب دورستی تهریهت دکهن مهعنا ئهو یی دهیکه کا باش بو ماله کا پاشهروژی دورست دکهن ، مهعنا ئهو یی دهینه کی د گهل خودی دکهن ، پاشی د گهل مللهتی خو .

ژن .. ومافی (نههلییهتی) :

د ئیسلامی دا ژنی - وهکی زهلامی - مافی (نههلییهتی) ههیه ، چ بهری شوی بکته دهمی هیژ ئهو د مالا بابی دا ، چ پشتی شوی دکته ودچته د مالا زهلامی خو دا .. ونهو (نههلییهتا) ئیسلامی دایه ژنی ، نهگهر مروژ ل دیروکا کهفن ویا نوی یا ژنی بگهرییت دی بینت نه کهسی بهری ئیسلامی ونه پشتی ئیسلامی نه دایی ، ونهف نههلییهته د گهلهک لایان دا بهرچا دبت ، ژ وان لایان :

- ژنی وهکی زهلامی کهسینی یا خو یا تایهت وسهربخو ههیه ، د لایی نافراندنی دا ، و د لایی نارمانجا ژ نافراندنی دا ، و د لایی وهرگرتنا جزای دا ژن ژ میری یا جودا نینه ، ونهفه بهری نوکه مه بهحس یی ژی کری .

- د لایی فیروکرنی و (تهعلیمی) دا ئیسلامی ژن یا کرییه خودان نههلییهت ، یهعنی : ئیسلامی مافی فیروکرنی یی دایه ژنی ، نهخاسم خو فیروکرتنا وان نه حکامین شهرعی یین په یوهندی ب فقهی ژنی فه هه ی ، و پیغه مبهری ب خو - سلاف لی بن - وهکی کتیبین هه دیسی بو مه فه دگپرن گهلهک جاران (ئشراف) ل سهر فیروکرتنا ژنین موسلمان دکر ، وهکی دی ژ فان هه دیسان بو مه دیار بت :

۱- (ئهبوو سهعیدی خودری) دبیزت : هندهک ژنک هاتنه نک پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوتنی : نهی پیغه مبهری خودی ! زهلامان تو یی ژ مه ستاندی ههر گاف ئهو یین ل نک ته وتو دینی نیشا وان ددهی ، فیجا روزه کی بو مه ژی

بدانه .. پیغهمبهری - سلاف لی بن - رۆژەك بۆ وان دانا وجهەك دەسنیشانكر
دا ئەو لی نامادە بن ، ووی دین نیشا وان ددا .

۲- (عەبدللاهی کورێ عەبباسی) دبیژت : جاره کی [ژ فان جارین ئەو
دچوو بۆ ژنکان دئاخفت] پیغهمبهری - سلاف لی بن - (بلال) ژى د گەل خو
بر ، نینا پیغهمبهری - سلاف لی بن - بەحسی عەزابا جهههەمی بۆ وان کر ،
وگۆتە وان : گەلەك خیران بکەن ، ئەو ژنکین حازر دەست ب دانا خیران کر ،
هەندەکان گوهار ژ گوھین خو کرن ، و هەندەکان گوستیرکین خو کر نه خیر ،
بلالی ئەو کر نه د نأف لفکا کراسی خو دا ، و برن ل سەر هەژاران بەلا فکرن .

ژ فان هەر دو حەدیسان ئاشکەرا دبت کو پیغهمبهری - سلاف لی بن - خەم
ژ فیر کرنا ژنکین موسلمانان دخوار ؛ چونکی ئیسلامی قەت نه قیبت ژنکا
موسلمان ژنکە کا نه خواندەفان ونەزان بت ، و د جفاکا صەحابی بان دا - ل سەر
دەمی پیغهمبهری - سلاف لی بن - هەندەك ژنکین خواندەفان هەبوون کارى وان
ئەو بوو وان خواندن ونقیسین نیشا ژنکان ددا ، و (شیفانا کچا عەبدللاهی)
ئیک ژ وان ژنکان بوو ، ئەو ل سەر مالین مەدینی دگەرپا ژن فیری خواندن
ونقیسینی دکرن ومالین پیغهمبهری ب خو ژى ژ وان مالان بوون یین (شیفاء)
دچوویی ، و دەیکا موسلمانان (حەفصا) ئیک ژ وان ژنکان بوو یین ل سەر
دەستی شیفائی فیری خواندن ونقیسینی بووی ، و گەلەك جار ان دەمی پیغهمبهری
- سلاف لی بن - ئەو ددیت وی خو فیری خواندن ونقیسینی دکر پیغهمبهری
- سلاف لی بن - کەیفە خو پی دینا و (تەشجیعا) وی ل سەر قی چەندی
دکر .

ويي نهقيت بيژين : دهيكاموسلمانان (عايشا) نيك ژ مهزنترين زاناين
صهحاييان بوو ، وصهحاييبن زهلام د گهلهك مهسهلين ديني دا ههوجهيي وي
دبون وپسيارا خو ب وي دكر .

ژ قي چهندي بو مه ناشكهرادب كو ئيسلامي مافي فيركرني يي دايه ژني ،
وژي خواستي به كو ئه خو فيري خواندن ونقيسيني بكهت ، وتهشجيعا زهلامي
ژي كرى به كو ئه ژني فيري زانيني بكهت ، ونهحكامين ديني نيشا بدوت ،
ونهبته ناستهنگ د ريكا وهرگرنا وي دا بو علمي ، ونهوهديسا پيغمهبرى
- سلاف لي بن - نهواتيدا هاتي : ﴿ طلب العلم فريضة على كل مسلم -
داخوازكرنا علمي كارهكي فهره ل سهر ههر موسلمانه كي ﴾ - وهكي زانا دبيژن -
مهخسه د يي ژنكا موسلمانه ژي .

- دلایي (ملكيه تي) وكار وبارين ئابوري دا ئيسلامي ژن يا كرى به
خودان نههلييهت ، يهعني : د شريعه تي ئيسلامي دا مافي ژني ههيه بته خودان
ملك ، و ژلايي ئابوري فه يا سه ربخو بت ، پارين خو ههبن ، خاني ومال
وحالي خو ههبت ، ونه گهر بقيت ب كارين ئقتصادي وتجاري رابيت ، كرپن
وفرؤنتي بكهت .. وهتد ، وئيسلامي ماف نهدايه (وهلي يي) وي چ باب بت
چ ميړ بت ، كو مايي خو د مالي وي دا بكهت ، بارا ژني ژ مالي وي بو وي به
و د سهر هندي ژي راب خودانكرنا وي ل سهر وهلي يي وي به ، يهعني :
د شريعه تي ئيسلامي دا واجبه ل سهر وهلي يي ژنكي نه گهر باب يان برا بت
نه گهر ميړ بت كو وي ب خودان بكهت ، خوارن وفه خواري ، جلكي
وسهروبهري بو داين بكهت ، وژني حق ههيه - نه گهر خو يا خودان مال ژي
بت - مالي خو هلگرت ، وداخوازي ژ وهلي يي خو بكهت كو ئه وي

ب خودان بکەت ، ووهلی یی وی حەق نینە بیژتی : ئەز مەصرەفی ل تە ناکەم
چونکی تو یا خودان مالی !

ئەفە شەریعەتی ئیسلامی یە .. نە وەکی شارستانی یا رۆژەهلانی یا نوکە گاڤا
کچ گەهشتە شازدە هەڤدە سالی یی بابی وی حەقی هەمی وی ژ مال دەریخت
و بیژتی : حەقی تە ل سەر من نەما ، هەرە بو خو شۆل بکە وخۆ ب خودان بکە .
ژن هندی د مالا بابی دا بت ل سەر بابی یە وی ب خودان بکەت ، وئەگەر
وی مالەک یان راتبەک هەبت وی حەقی هەمی مالی خو ڕاکەت و چویی ژی
صەرف نەکەت و بابی وی یان وەلی یی وی کانێ کی یە ، دقیت مەصرەفی لی
بکەت ، وئەگەر شوی کر ئەڤ واجبە - واجبی ب خودان کرنی - دکەڤنە سەر
ملین زەلامی وی ، و هەر جارە کا بابی یان میڤری تەخسیری د فی لایی دا کر
بەرانبەر خودی دی یی گونەهکار بت ، و بەرانبەر شریعەتی دی یی بەرپسیار
بت ، وئەڤ (تە کلیڤه) یە یا قورئان بەحس ژی دکەت دەمی دبیژت :

﴿ الرَّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ
أَمْوَالِهِمْ ﴾ [النساء : ۳۴] ، ئەڤ (قوامەتە) یا کو ئیسلامی دایە زەلامی
بارلیکرنە که بو وی نە کو ب قەدر ئیخستنه وەکی هندەک هزر دکەن .

- د لایی شوپکرنی و هلبژارتنا شریکی ژینی ژی دا ئیسلامی چەند مافەک بو
ژنی دەسنیشانکرینه ..

جاری یا ئاشکەرایە کو (زەواج شەری) رپکا طەبیعی یا ئیکانەییە بو
زیدەهی یا نفسی مروڤان ، وئەڤی زەواجی دو ستوینین خو یین سەرەکی هەنە :
ژن ومیر ، و پێ نەڤین بیژین : ئیک ژ فان هەر دووان دقیت (طالب) بت ،
و ئیک (مەطلوب) بت ، ئیک داخواز کەر بت ، و ئیک بیته خواستن ، و هەر
کەسەکی ب خورستی و نەفسییە تا ژنی یی شارهزا بت دزانت کو ژنی هەردەم

دقیقت زهلام ل دویف وی بچت ویا داخواز کری ئەو بت ، ژ بەر قی چەندی
 خۆراگرتن ، یان بلا بیژین خۆگرانکرن طەبیعەتە کە ل نک ژنکی پتر دئیته
 دیتن^(۱) ، وچونکی ئەقە تەشتە کئی (فطری) یە ل نک مرؤقی ئیسلامی
 د شریعەتی خۆ دا یی کو بو زهواجی دانای فەرمان کر کو زهلام (طالب)
 بت ، وژن (مەطلوب) بت .. باشە ئەگەر مەسەلە هاتە دەر نشیفکرن و وژن بوو
 (طالب) ومیر بوو (مەطلوب) دی چ چی بت ؟

بو بەرسف دی بیژین : دو کارین سلبی دی روی دەن :

یی ئیکی : خورستی یا ژنی دی ئیته یی لیدانان ، و ئەقە خرابی یە کە دگەتە
 ژنی .

وی دی دووی : واقعی یی بەرچاف کری کو ژن دەمی ژ خورستی یا خۆ
 دەرد کەفت و دبته (طالب) زوی دتەحست ، و پترین جارن ژ لایی زهلامی قە
 دئیته خاپاندن ، و گرفتاری یا مەزن ئەقەیه د پترین جفاکین مرؤقان دا کەفتنا ژنی
 یان تەحسینا وی وەکی کەفتنا زهلامی نائیته هژمارتن .

دب کەسەک هەبت بیژت : مادەم هۆیە ، وژنە دقیت هەردەم بیته خواستن ،
 مەعنا ژن دی یا ژیر دەستی زهلامی بت ووی (نازادی یا هلبژارتنی) نابت !

ئیسلام دبیژت : نەخیر ! دەمی ژن یا (مەطلوب) بت مەعنا وی ئەو نینە
 وی چو گۆتن نابن ووی حەقی هلبژارتنی نابت ، نە .. رۆژە کئی کچەک هاتە مالا
 (عائیشایی) وگازندەیه کا خۆ بو پیغەمبەری - سلاف لی بن - قە گپرا ،
 گۆتی : ئەی پیغەمبەری خودی ، بابی من ئەز یا دايمە برازایی خۆ ؛ دا مەدحین
 خۆ د ناف خەلکی دا بکەت کو وی کچا خۆ یا دايمە برازایی خۆ ونە دايمە ئیکی

---

(۱) و بو زانین ئەقە طەبیعەتە ل نک مرؤقان ب تنی نینە ، بەلکی ل نک گەلەک حەیانەتان زی
 دئیته دیتن .

بیانی ، پیغمبره‌ری - سلاف لی بن - هنارته ب دویشف بابی وی را و بو وی دیار کر کو ئەف چه‌نده حەقی وی نینه ، و گۆته کچکی : تو یا ب دلی خۆیی ، ته چاوا دقیت ؟ کچکی گۆت : بلا وەسا بت وەکی بابی من دقیت ، ئەزا رازیمه ب کریارا وی ، بەلی من ئەف چه‌نده کر دا بو ژنکان دیار بکەم کو بیابین وان حەق نینه وان ب کۆته‌کی بدەنه شوی . (۱)

د شریعه‌تی ئیسلامی دا (زهواج) یا دورست نابت حەتا (ژن) رازی نەبت ، و قی رازیبونا خو ئاشکەرا نەکەت ، و هەر جارەکا (وەلی یی) وی ئەو ب کۆته‌کی دا شوی ئەو وی کارەکی حەرام کر و ژنی حەقی هەمی گازنده‌یا خو بگه‌هینته مەحکەما شەرعی و هنگی حاکم ناهیلت ئەف (زهواجه) پیک بیت .
بەلی ژ لایه‌کی دی فه د زهواج ئیسلامی دا وەلی یی کچکی ژی گۆرتا خو

هەیه و رازیبونا وی ژ یی دقیت حەتا زهواج یا دورست بت ، بوچی ؟
- چونکی گەلەک جار ان کچ د مەسه‌لا شوپکرنی دا ب رەنگەکی عاطفی بەری خو ددەته مەسه‌لی ، و کیم شارەزایی یا وی د فان مەسه‌لان دا پترین جار ان بەری وی ددەته هندی کو ئەو هنده‌ک پریارین خەلەت بستینت ، و وەکی دی دقیت ژبیر نەکەین کو زهواج مەشرووعەکی جفاکی یه کانی چاوا کچی حەق تیدا هەیه مالا وی ژی وەسا حەقی تیدا هەمی ، و زهواج حەتا بیتە مەشرووعەکی ئیجابی و سەرکەفتی دقیت ل سەر بناخەیی (تەفاهومی و تیگەهشتنی) بیتە ئافاکرن ، ئیسلامی رازیبونا وەلی کرە شەرت دا مەصلحەتا کچکی بیتە پاراستن .

و چونکی هنده‌ک (وەلی) هەنه فی حەقی یی ئیسلامی دایه وان ب خەلەتی بو خو ب کار دئینن ، و دکەنه رپکەک بو گەهاندنا زیانی بو کچکی ، ئیسلامی

(۱) ئیمامی بەبەه‌قی فی حەدیسی فه‌دگو هیزت .

شريعة تهك دانا كو بو حاكمي شهرعي ههيه وهلي بي كچكي ژ ويلايه تا وي بيخت و مرؤفه كي وي بي دي بگه ته وهلي نه گه هات ووهلي نهف ويلايه ته بو خو کره رپك كو زياني بي بگه هينته كچكي ، وهكي هندهك جار ان نه م دينين كچكه دئيه خواستن ووه مرؤفي وي دخوازي بي بي كي ماسيه ووهلي بي كچكي ژ قهستا دكهفته رپكي ورازي نابت وي بدهته شوي ، دقي حاله تي دا حاكمي شهرعي حقي هه ي وي ژ ويلايه تي بيخت وئكي دي بدانته جهي وي ، نهفه زي هه ر ژ بو هندي حقي ژني بهرزه نبت .

وژبلي رازيبوونا كچي ووهلي بي وي ئيسلامي و بو پاراستنا مه صلحه تا ژني دورستي يا زه واجي ب شهرته كي دي ژي فه گرندا ، ومه خسه دا مه بي (مه ره) بي كو زهلامي داخوازه كه رده ته وي ژنكا دئيه خواستن ، وئهف مه ره حقه كه ژ حقين ژني وبي وي زه واج يا دورست نابت ..

ئهف ماله (مه ره ، يان نهخت) دقيت چهند بت ؟ و بو كي بت ؟

ئيسلام دييژت : نهخت دي هند بت هندي ژن دخوازي ، كيم بت گه لهك بت كه سي حقه نينه مايي خو تي بگهت ، وئهف ماله مالي ژنكي يه و بو وي ب تني يه ، وكه سي حقه نينه چويي ژي بستينت ، نه بابي وي ونه زهلامي وي ، وهه ر كه سه كي تشته كي ژ في مالي (مه ري) بي رازيبوونا ژنكي بهت ، نهو وي ماله كي حرام بر ، د دنيايي دا ژني حقي هه ي شكاييتي لي بگهت ، و ل ناخره تي ژي خودي حقي وي دي ژ وي ستينت بي مالي وي خواري ؛ چونكي وي ماله كي بي حقه بي كرى يه د ناف مالي خو دا ، ويا دورست نينه وهلي بي كچكي هندهك مالي بو خو بخوازي وقي مالي بگه ته شهرتهك ژ شهرتين زه واجي .

ومههر چ یی (مقدم) بت چ یی (مؤخر) بت حقه که ژ حقیقین ژنکی ،
 وکانی چاوا حرامه بو بابی مههری ژنکی یی (مقدم) بخوت ، و هسا بو
 زهلامی ژی حرامه مههری وی یی (مؤخر) بخوت ، یان هه ما ههر نه ده تی
 و خو تی نه گه هینت ژی وه کی نو که د ناف مه دا یا به لاف ، مههری ژنی یی
 (مؤخر) نه وی دئینه گون دبتنه ملکی ژنی و دبتنه دینه کی وی د ستوی
 زهلامی دا ههر جاره کا وی فیا وی حق هیه داخواز بکهت وزه لام - وه کی ههر
 دینه کی دی - دقیت بدهت ، نه گهر زه لام مر وئه ف دینه نه دا ژنکی و ژنکی
 نه و نازا نه کر ، هنگی نه وی یی گونه هکار بت و دی هیژای عه زابی بت ، و یا
 زانایه کو گونه ها دینی هنده ده می مرو فک مر با و دینه ک ل سهر با پیغه مبهری -
 سلاف لی بن - نفیژ ل سهر نه دکر ، فیجا بلا زه لام ل فی چه ندی دئاگه هدار
 بن !

نه ف مههری د عه قدی دا دبتنه شهرته ک ژ شهرتین دورستی یی ملکی ژنکی یه
 و بو که سی دی ژبلی وی یی حلال نینه ، وچی نابت بو زهلامی داخواری
 ژنکی بکهت کو نه وی فی مالی ل (ته کالیفین) زه و اجی خهرج بکهت ، یان
 پشتی فه گو هاستنی ل وی بز فرینته فه ، ههر و هسا بو بابی وی ژی چی نابت نه و
 فی مالی ژی بستینت و ل خو و عه یالی خو خهرج بکهت ، خودایی مه زن
 د قورئانی دا دبیرت : ﴿ وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ
 نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا - وهوین مههرا ژنکان بده نی ، دانه کا فره ل سهر هه وه
 و دقیت یا ب دلی هه وه بت . فیجا نه گهر وان - ب دلی خو - تشته ک ژی دا
 هه وه ، هوین وه ربگرن ، و بخون ، چونکی نه و بو هه وه یی حلال و پاقره ﴿
 [النساء : ۴] .

و ب کورتی دی بیژین : مههر ماله که بو ژنکی دکهفت وژبلی وی نهو بو کسهی دی یی حلال نینه ، ودهمی ئەف ماله دگههته ژنکی و دبتنه مالی وی نهو یا ب کهیفا خویره وی چاوا دقیت دی و هسا خهرج کهت .

و پشتی ژن بو مالا زهلامی وی دنیتته فه گوهاستن هندهک مافین هه قپشک د ناقههرا وی وزهلامی دا ههنه ، و ل قیوی ب تنی ئەم دی بهحسی وان مافان کهین یین ئیسلامی داینه ژنی و ب جهینانا وان کرییه واجب وئیخستییه ستویی زهلامی ، بو هندی دا ژن بزانت کانئ ئیسلامی چ بها دایه وی ، وچاوا نهو ژ زورداری یا زهلامی پاراستییه .

(زهواج) ب دیتنا ئیسلامی عهقهده کا سنوردایه ، ژن پی دنیتته فه گوهاستن ژ مالا بابی بو مالا میوی ، و نهو تشتی بهری قی عهقدی د ناقههرا ژنکی وزهلامی دا یی حهرام کو مافی (ئستماعی) یه ب قی عهقدی حلال دبت ، ژ قی حهقی زیدهتر زهلامی چو حهق ل سهر ژنی نابن ، وههر کارهکی دی یی ژن د مالا زهلامی دا بکهت نهو قهنجییه که نهو ل زهلامی دکهت ، و ل ئاخهرهتی دی بو وی ب خیر ئیتته نفیسین ، و ژ بهر قی چهندی د هه دیسه کی دا هاتییه ، پیغه مبهر - سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ إذا صلت المرأة خمسها ، وصامت شهرها ، وحفظت فرجها ، وأطاعت زوجها ، دخلت جنة ربها - نه گهر ژن ههر پینج نفیژین خو بکهت ، وهه یفا خو بگرت ، و نامویسا خو بیاریزت ، و گوهداری یا زهلامی خو بکهت ، دی چته بهحهشتا خودایی خو ﴾ .^(۱)

ژ ئیمام عومهری دنیتته فه گوهاستن کو جاره کی زهلامهک هاته نک دا گازن دین خو ژ نکا خو بو وی بکهت ، عومهر یی ل مال بوو ، نهو زهلام ل بهر دهر گههی راوه ستیا ، دهنگی ژنکا عومهری هاتی یا هه قپ کی یی د گهل وی

(۱) ئبن حبان قی هه دیسی فه دگوهیزت .

دکھت وھندھک جاران دھنگی خۆ ل سھر یی وی بلند دکھت ، و عومھر یی بی دھنگھ ، گافا زھلامی ئەف چھندھ گوھ لی بووی ، زفړی وگۆت : ئەگھر ئەفھ حالی عومھری بت و عومھر ئەو یی ھھی پا ھھما حالی مه یی باشه ! گافا عومھر ل وی دھر کھفتی ودیتی ئەو یی فئی گۆتنی دبیژت ، عومھری گۆتی : برایی من ئەز تھھممولای وی دکھم ژ بھر وان حھقین وی ل سھر من ھھین ، ئەو زادی من دلینت ، ونانی من دبیژت ، و جلکین من دشۆت ، و شیر ی ددھتھ عھیالی من ، و ئەفھ ھھی ل سھر وی واجب نینھ .

ژ مافین ژنی یه ل سھر میړی کو ئەو وی نصیحت بکھت ، و د گھل یی نھرم و حھلیم بت ، وی لی ب ھیجھت نھبت ، و ئەگھر ھات ووی سالوڅھتھ کی کو وی پی نھ خوښ بت ل نک ژنکی دیت دقیت زوی کھریین خو فھنھکھت ، و دقیت ئەو ل بېرا خو بینت کو گھلھک صفھت ل نک وی ھنھ ئەو یی پی خوښھ ، خودایی مھزن دبیژت : ﴿ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا - گھلی خودان باوھران ھه فالینی یا ھھوھ د گھل ژنن ھھوھ بلا یا ب قھدر گرتن و قیان بت ، و ھوین مافین وان بدھنی . و ئەگھر ھھوھ ژ بھر ئەگھرھ کا دنیایی ئەو نھ قیان ھوین صھبری بکیشن ؛ چونکی دبت تشتھک ھھبت ھھوھ نھ قیت و ئەو ب خو خیرھ کا گھلھک تیدا ھھبت ﴾ [النساء : ۱۹] .

رھزیلکرنا ژنی ژ لایی میړی فھ کو پشتا خو بدھتی و پیئقی یین وی بو ب جھ نھ نینت و ناخفتنن زفر و کریت بیژتی یان بیشینت ، ئەفھ کارھ کی ھرامھ بو زھلامی ، و بھرانبھر فئی چھندی دقیت ژن زی گوھداری یا زھلامی بکھت و قھدری وی و مرو فین وی بگرت ، و ئیکا ھند نھ کھت دلی وی ژ خو بھیلت .

ژ مافین ژنی به ل سهر میړی کو نهو - ل دویف شیان ومسته وایی خو -
 جلکی وخورنی بو ژنکی وعیالی وی پهیدا بکته ، وئف حهقه ، حهقی ب
 خودانکرنی ، واجبه که دکهفته سهر ملین زهلامی ، وچی نابت زهلام فی واجبی
 بیخته سهر ملین ژنکی بهلی نه گهر ژنکی فیا د فی لایی دا هاریکاری یا زهلامی
 خو بکته وئو یا پیشفهاتی بت نهو هنگی خیره که ژن د گهل زهلامی خو دکته
 ودقیّت زهلام فی قهنجی یا وی ژ بیس نه کته ، یه عنی : نه گهر ژنکه کی مال یان
 راتبه ک ههبت وئو وه هاریکاری بو زهلامی فی مالی ل سهر مالی خهرج
 بکته نهو قهنجی به که نهو ل زهلامی دکته و خودی خیرا وی دی بو نفیست
 وچی نابت زهلام هزر بکته نهفه واجبه که ژن پی رادبت ، ویژت : مانی یا
 ل سهر مالا خو خهرج دکته ! نهفه واجبی وی نینه ، خو نهو جلکین ژنک
 دکته بهر خو ژی دقت زهلام ژ مالی خو بو وی بکرت ، و حهقی وی به خو
 نه گهر نهو یا خودان مال ژی بت کو نهو مالی خو هلگرت ویژته زهلامی : تو
 دی ژ مالی خو بو من جلکان کړی ، چونکی (قوامه تا مالی) یا زهلامی به ،
 ومه صرف ل سهر وی به ، و نه گهر زهلامی ته خسیری د خودانکرنی دا کر
 و ژ قهستا هند مال نه دایی کو تیرا وی وعیالی وی بکته ، حهقی وی
 هیه نهو مالی - هندی ههوجهی یا خو ژی بدزت ، رپژه کی (هند ا کچا
 عوتبهی) هاته نک پیغه مبهری - سلاف لی بن - وگوتی : نهی پیغه مبهری
 خودی ، هندی نه بوو سوفیانه زهلامه کی چرپیکه ، نه گهر نهز بی وی هنده کی
 ژ مالی وی رانه کهم نهو هند نهفهقی نادهته من کو تیرا من وعیالی من
 بکته ، نهری ما گونه هه ل سهر من هیه نه گهر نهز فی چه ندی بکه م ؟

پيغهمبهرى - سلاڤ لى بن - گوٽى : ﴿ خذى ما يكفيك وولدك بالمعروف -

هندى بو خو ژ مالى وى راکه هندى تيرا ته بکته ، ب قهنجى ﴿ . (۱)

ژ مافى ژنى يه ل سهر ميړى کو ئهو وى فيړى علمى شهرعى بکته ، وزانىنى
وخواندن ونفيسينى نيشا بدهت ، وچى نابت زهلام رپکى ل وى بگرت کو ئهو
خو فيړى علمى شهرعى بکته نه گهر هات ودهر کهفتنا وى بو فى چهندي چو
فتنه وپى ليدانا مافين وى تيدا نه بت .

ژ مافى ژنى يه ل سهر زهلامى ههست وشعوورا وى نه شکينت ، ووى کيم
نه کته ، وناخفتين نه د رى دا نه بيژته وى ومرؤفين وى ، وئه گهر عهيبهک يان
کيماسى يهک ل نک ههبت - وژبلى خودى کهسى بى کيماسى نينه - دڤيت ئهو
به لاف نه کته وههر جار نه دهته بهرچاقان ، ويى لى ب هيجهت نه بت - وهکى
مه گوٽى - و (تهجهسوسى) ل سهر وى نه کته ومايى خو د تشتين وى يين
تايبهت نه کته .

ژ مافى ژنکى يه ل سهر زهلامى کو ئهو وى بپاريزت ويى ل سهر ب غيرهت
بت ، وئیکا هند نه کته بهرى وى بمينته ل خرابى يى ، مافين وى يين
تيکهلى يا ژن وميړينى يى ب دورستى بدهتى ، وبو دهمهکى دريژ ژى
دوير نه کهفت ، وپويتهى ب پاقرى وسهرهوبهري خو بکته ، و ب ناخفتين تازه
وى باخيشت ودلى وى خوش بکته ، ويى د گهل نافچاف گرى وعهصهبي
نه بت ، وژن ب طهبيعهتى خو يا بى تهحه مموله لهو دڤيت زهلام صهبرى ل سهر
بکيشت .

ژ مافى ژنى يه ل سهر ميړى کو ئهو د گهل وى يى ب وهفابت وخيانهتى لى
نه کته وقهدرى وى ويى هقالين وى ژى بگرت ، د حهديسهکى دا هاتى به :

---

(۱) بوخارى وموسلم فى حهديسى فه دگو هيزن .

جاره کئی پیره ژنهک هاته مالا پیغه مبهری - سلاف لی بن - ، ئینا پیغه مبهری - سلاف لی بن - گه لهک قه درئ وی گرت ، هنده کان پسیارا فی چه ندئ ژئ کر وی گوت : ئەف ژنکه هیشتا ل سهر وهختی خه دیکجایی دهاته مالا مه .. یه عنی : هه قالا خه دیکجایی بوو ، خو پستی مرنا خه دیکجایی ژئ پیغه مبهری - سلاف لی بن - قه درئ هه قالین وی دگرت .

و ژ مافی ژنی به ل سهر مییری کو پستی مرنا وی پشکه کا ده سنیشانگری ژ مالی وی بو وی بیته دان ، یه عنی : د شریعه تی ئیسلامی دا ژن دبتته میراتگرا مییری ، وپستی مرنا مییری و ب دویماهی هاتنا عددهی که سی حهق ل سهر وی نینه وی حجز بکهت یان نه هیلت بچت شوی ب وی بکهت یی وی بقییت ، ئەفه چی نابت وتشته کی حهرامه .

وکانی چاوا ژنی حهق د میراتی مییری دا ههیه ، وهسا وی حهق د میراتی بابی ژئ دا ههیه ئەگهر خو یا شویکری ژئ بت ، و حهرامه بو مرو فین وی کو حهقی وی ژ مالی بابی وی بخون ونه دهنی ب هیجه تا هندی کو مانی وی یا شویکری ووی چو حهق د ناف مالی بابی دا نه مایه ، ئەو مالی وی یی ئەو وهر دگرن بو وان یی حهرامه ، و خودی پسیارا فی مالی دی ژ وان کهت کانی بوچی وان نه دابوو خودانا وی ، ودویر نینه ئەف مالی وی یی ئەو ب حهرامی دخون بسته ئەگهر هندی کو خودی بهر که تی ژ ناف مالی وان پراکهت و وان د دنیا یی دا رهزیل بکهت . ئەفه هندهک ژ وان مافان بوون یین ئیسلامی داینه ژنی ، قیجا بیژنه من : کی هندی ئیسلامی ئەف مافه داینه ژنی ؟

سەر دەری یا ئیسلامی د گەل خورستی یا ژنی

خودایی مهزن دەمی مرۆف ئافراندی خورستی به کا تایبەت و تبیعه ته کی
جوداکەر یی دایی ، ئەف خورستی و تبیعه ته یی خودایی مهزن د قورانا پیرۆز
دا نافی (فطره تا خودی) ل سەر ددانت ، دەمی که ره م دکەت و دبیزت :

﴿ فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ - فَيُجَا تُو [ئەی موحه ممه د
وهه چی یی دویکه فتنا ته کری] بهری خو راست بده وی دینی یی خودی بو ته
دانای ، کو ئیسلامه ، و بهرده وام ل سەر بمینه ؛ چونکی ئەو د گەل خو رستی یا
مرۆفی ری دکەفت ، و مانا هه وه ل سەر فی دینی خو پێقه گریدانه ب وی
خورستی یی فه یا خودی مرۆف ل سەر چیکری ، گوهورین بو چیکری یی
خودی و دینی وی نینه ، ئەوه رپکا راست یا خودانی دگه هینته رازیبوونا خودی
وبه حه شتا وی ، به لی پتری یا مرۆفان نزانن کو ئەوا من فرمان پی ل ته کری
ئەی موحه ممه د ، ئەو ب تنی به دینی راست ﴾ [الروم : ۳۰]

ئەف (فطره ته) - وه کی قورنان دبیزت - چیکری یا خودی به ، و تشتی
خودی ب ره نگه کی دابت کهس نه شیت بگوهورت ، و چونکی مرۆف ژ دو
(عونصران) یی پینک هاتی به : عونصری له شی ، و عونصری رووحی ، فطره تا
مرۆف ل سەر هاتی به دورستکرن ژی ل سەر دو پشکان دئیتته لیکفه کرن :

— ټو سالوڅه ټين پيوهندي ب لهشي فه هين ، ژ وان يين كو ټم ب چاف
دبين ، وټه فه صيفاتين (خه لقينه) ، وگوهورينا وان وه كي ناشکرا تشته که
ناکفته د بن شيانا مروفي دا .

— پشکا دووي : ټو سالوڅه تن يين پيوهندي ب لايي رووحی فه هين ،
وټه فه صيفاتين (خولوقينه) ، وگوهورينا فان زي تشته كي ب زحمته ..
وټه فرو ب ريکين زانيني يا هاتي يه بهرچاقرن كو ټه هردو پشکين
فطره تي ژ دهيك و بابان بو زارو كي دټينه فه گوهاستن ده مي هيشتا نه بوويه
مروفي كي دورست بهري بت ، ورژ بو ررژي ل نک ديار دبن حه تا مهسه له
دگه هته هندي ټو بي دټينه ناسين .

فطره تا مروفي فطره ته کا تايه ته ، و خودي ټووي مروفي ئافراندی ژ هه ر
که سه كي دي پتري بي زانايه : ﴿ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴾
[الملك : ۱۴] . وچونكي ئيسلام ب تني ټو مهنه جه يي خودي بو مروفيان
دانای ټم دبيژين : ئيسلام دينه که د گهل خورستي يا مروفي ري دکه فت :
﴿ فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ ﴾ ، وحه تا
مروفي بشيت ب دورستي د خو بگه هت دقيت باش ب فطره تا خو يي شاره زا
بت ؛ دا بزانت کاني دي چاوا سه ره ده ري بي د گهل که ت .

فطره تا ميړي .. و فطره تا ژني :

هه ر چهنده فطره تا مروفي ئيك فطره ته ، به لي د ناقبه را فطره تا ژني ويا ميړي
دا چهند گوهورينه که هه نه ، يه عني ټو فطره تا خودي ژن ل سه ر دای ژ چهند
لايه کان فه يا جودايه ژ وي فطره تا وي ميړ ل سه ر دای ، وچونكي ئيسلامي
هنده که ټه حکام وديتپن تايه بت بو ژني ل سه ر بناخه يي فان جوداهي يان هه نه مه
فيا چهنده كي ل دور سه ره ده ري يا ئيسلامي د گهل خورستي يا ژني باخقين .

ئىسلام و فطره تا ژنى :

وهكى مه گوتى : دهى خودى ژن ومير دايں ههر ئيكه تبعه ته كى جودا -
د هندهك لايان دا - دايى ؛ دا چينا مرؤقى ل سهر بناخه يى قى جوداهى يى
ب ريقه بچت ، نه گهر نه .. پيئتى نه دكر نفشى مرؤقى يى جوت بت !
ئىسلام - دىنى فطره تى - د نه حكامين خو دا قى جوداهى يى ل بهر چاف
وهر دگرت ، و ل سهر بناخه يى وئ هندهك نه حكامين دىنى و جفاكى
و نه خلاقى زى ئافا دكته ، و ژ زهلامى و ژ ژنى دخوازت كو پيگيرى يى پى
بكه ن .. و ل قيرى دو بابته هه نه پهيوه ندى ب قى مه سله لى فه هه نه مه دقيت
ب بهر فراهى ل سهر باخقين :

يا نيكن : دهى ئىسلامى ژ ژنى خواستى كارى خو يى سهره كى بكه ته
پهروهر ده كرنا عه يالى ، و دهر نه كه فته مهيدانا كارى زهلامى يا تژى
زه حمت و نه خو شى ، وهكى د ئايه ته كا قورئانى دا هاتى :
﴿ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ - وهوين گهلى ژنكان ،
د مالين خو دا روينن ، و نه گهر بو كاره كى پيئتى نه بت ژ مالين خو دهر نه كه فن ،
وهوين خه ملا خو بهر چاف نه كه ن ، وهكى ل دهى جاهليه تا ئيكى بهرى
هاتنا ئىسلامى ژنان دكر ﴾ [الأحزاب : ۳۳] .

يا دووس : دهى ئىسلام ب ئاشكه رايى وئ جوداهى يى بهر چاف
دكته يا كو د ناقبه را ژنى وميرى دا ژ لايى عه قلى فه هه ي ، چ دهى
شاهده يى يا دو ژنكان ب يا زهلامه كى هژمارتى ، يان دهى پيغه مبهرى - سلاف
لى بن - ب ئاشكه رايى بو ژنكان ديار كرى كو عه قلى وان - و دىنى وان - ژ يى
زهلامى كي متره .. ويا غه ريب نه وه گه لهك كهس ل قيرى وويرا هه فان هه ردو
مه سه لان دجوين و فه دجوين و دكه نه جهى تانى بو ئىسلامى ، تشتى نه زانينا وان

ب فطرت و تبعه تی مرؤقی - یی ژنی ویی میری رادگه هینت ، ژ بهر فی چندی
مه دقیت ژ فان هردو مهسلان دهست پی بکهین .

مهسلانیکی :

ل دؤر وان جوداهی بین لهشی بین کو د ناقههرا زهلامی وژنکی دا ههین ،
بین کو کارتیکر نه کا بهرچاف د مهیدانا کاری ژنی دا ههی .

بهری نوکه مه یی گوتی ، ونوکه دی بیژینهفه : نیسلام دهوری ب ریقهبرنا
مالی ژ لایی دهرقهیی فه یی دایه زهلامی ، و ژ لایی ناقخویی فه یی دایه ژنی ،
و نیسلام زهلام وژن وهکی دو شقانان هژمارتینه کاری وان نهوه نهوه هر نیک
ژ لایی خو فه فی مالی پپاریزت ، و پسیرا ههر نیک ژ وان ژی دی نیتسه کرن
کانی نهوه ب دهوری خو رابوویه یان نه ؟

ووهکی ناشکهر - ومه بهری نوکه بهحس ژی ژی کری - کاری ژنی د مالی
دا ههمی بو ب خیر دقیت هژمارتن ، نه بهس هنده بهلکی نیسلامی خیرا وی
دهمی د مالا خو دا کاری دکهت یا ئینایه ریزا زهلامی دهمی نهوه ژ مالا خو
دهر دکهفت ودچته جیهادی ، نه گهر زهلام د فی دهر کهفتنا خو دا نه زفری وهاته
کوشتن حسیب دبت شههید ، وژن دهمی بچویکه کی ل فی مالی زیده
دکته ، و ب فی کاری فه دمتر ، نهوه ژی حسیب دبت شههید .

نیسلام ژن ژ کاری سهخیری و ب ریقهبرنا مالی فه ، وخهر جکرنا مالی
ل سهر مالی وعهالی یا عهفیکری ، ونهف کاری ب وهستیان وزهحمهت
یی نیخستی به د ستویی زهلامی دا ، ونه گهر هات وزهلام ب دورستی ب فی
واجبی خو رانهبوو نهوه دی یی گونه هکار بت ، کا چاوا دهمی ژن ژ مال
دهر دکهفت وتهخسیری یی د واجبی خو دا دکته دی یا گونه هکار بت ..
ووه نینه وهکی هندهک هزر دکهن کو دهم ژن دمیتنه د مالی دا و ب کاری

ب ریښه برنا ناڅڅوږی یا مالی رابت نهو ژ کار دکهفت ودبته نه دنامه کا (عاقل)
د جفاکي دا ، وزیانی دگه هینته نابوری یا ملله تی .. نه خیر !

ژن دهمی مالا خو ب ریښه دبت ، وکاری خو دکه ته ب خودانکرنا عیالی
خو نهو هنگی یا لبنا سهره کی د نأفاهی یی جفاکا خو دا موکم دکهت ،
ژ لایه کی دی فه ژ سهر بوړا دهر کهفتنا ژنی یا ناشکهر ا بووی کو نهو زیانا
ب دهر کهفتنا ژنی ب نابوری یا ملله تی دکهفت گه لهک مه زنتره ژ وی زیانی یا
ب نه دهر کهفتنا ژنی ب نابوری یی دکهفت .. بو نمونه : نه گهر سهر ژ میړیه ک
بیته کرن کانی ههر ژنکهک چهند مالی ل دهر کهفتنا خو بو مهیدانا کاری
خهرج دکهت ، چ بو جلك وبه ژن وبالی بت ، چ بو صیغ ومکایاجی بت ، دی
باش بو مه دیار بت کو نهو مال دوقات وسی قات ژ وی مالی پتیره یی ب
دهست نه دکهت نه گهر نهو نه دهر کهفتبا ، فیجا بوچی دهر کهفتنا وی ب مهسه لا
نابوری فه بیته (تهریر کرن) ؟

و ژ لایه کی دی فه فه کولینین (طی) و (علمی) یین روژ بو روژی پیش
دکهفن ودبینه نفیسین وبه لافکرن هندی دیار دکهن کو ژن - چ ژ لایسی نهفسی
فه بت ، چ ژ لایسی (جسمی) فه بت - وهسا یا هاتی به نافراندن کو ب دورستی
ب کیر کاری دهیکینی یی ورپښه برنا ناڅڅوږی یا مالی بیته ، وده ریخستنا وی
ژ مالی بو کارگه هی وجهین شولی زولمه که ل وی دبیته کرن ، وبارلیکرنه کا
گرانه دکهفته سهر ملین وی .

د راپورته کا خو دا دهز گه ها ساخلمه می یا جیهانی دیار دکهت کو بچویک
پشتی بوونی وحه تا ژی یی وی دبته سی سال یی پیشتی چاقدیری یه کا بهر ده وامه
ژ لایسی دهیکي فه ، وههر جاره کا نهف چاقدیری یه نهما ، یان ب دورستی

ب ریښه نه چوو (خه له ل) وکیماسی دی کهښه که سینی یا بچویکی ، تشتی دېته
 نه گهرا هندى ئەف زارو که ل پاشه پوژى بهرى خو بدته خرابی یی و تاوانان .
 و ل دویمای یی راپورتا خو دوزگه ها ساخه می یا جیهانی داخوای دکهت کو
 ژن جاره کا دی ل مالا خو بزقرت و خو بو پهروه ده کرنا بچویکی خو به طال
 بکهت ؛ دا کو (ریژه یا جهریمی) یا زیده بلند بیته خواری ، وهه ر وهسا
 داخوای ژ حوکمه تی جیهانی دکهت کو بو هه ر ژنه کی راتبه کی هه یقانه بیته
 دان بهرانه ر هندى کو ئەو ل مال روینسته خو ار وعه یالی خو ب خودان
 بکهت ، ئە گه ر هات ووی کهس نه بت وى ب خودان بکهت .

وبه رى ئەم بهر ده وامی یی ب بابته یی خو بدنه یی ، هه ژى گوتی یه بیژین : ئەف
 داخوای ل سه د سالا بیستى فی دوزگه ها جیهانی ژ حوکمه تان کرى ، ل سه د
 سالا حه فتى یه عنى : به رى هزار و چار سه د سالان ، حوکمه تا ئیسلامی ب جه
 ئینابوو ، ده می عومه رى کورى خه ططابى برپار دای هه ر ژنکه کا بچویکه ک بست
 راتبه ک بو بیته دان ، هه ر ژنکه کا هه بت ، یا ب خودان بت یان یا بی خودان
 بت !

زقپین بو بابته یی دی بیژین : ئەو ژنکا هه ر ژ سپیدی ژ مال ده رد که قه ت
 وپشتی نیفرۆ ، یان ل ئیقاره کا دره نگ دزقرته مال ، وپشتی وهستیانه کا مه زن
 ل کارگه یی یان جه ی شۆلى ، ده می دزقرته مال چ گيول دی هه بت ژ نوی
 که فته بهر کارى مالى ، یان دی چ دلۆقانى بو بچویکی ل نک مینت ؟
 و چ عه داله ت یان یه کسانى د فی چه ندى دا هه یه ، ئەم ژ ژنکی بخوازین
 ئەو د مالى دا ب کارى خو رابیت ، و ژ ده رقه ی مالى ب کارى زه لامی
 رابیت ؟

جاری دا ہندہک ژ وان جوداہی بان بہرچاف بکہین یین کو ژ لایسی جسمی
 فہ د ناقہرا زہلامی وژنی دا ہمین کو کارتیکرنی ل سہر کاری وی دکہن ..
ژ لایسی (شانین لہشی) فہ :

زانایین (ئہ حیائی) دبیزن : ہندی لہشی مرؤقی یہ شیست ملیوون ملیوون
 (شانہ) تیدا ہنہ ، ویا زانایہ کو ئہ ف شانہ ب چاف نائینہ دیتن ، وبؤ دیتنا
 وان دقیت مکرسکوب بینہ ب کارئینان ، وپشتی زانا شیاین مکرسکوبین
 ہویربین دورست بکہن وپی بہری خو بدہنہ شانین لہشی مرؤقی تشتی ئہو
 ب سہر ہلیوون ئہ فہ بوو وان دیت شانین لہشی زہلامی ژ یین لہشی ژنی
 دجودانہ ، و مرؤقی زانا ئہ گہر ب مکرسکوبی بہری خو بدہتہ شانہ کا لہشی
 مرؤقی دی زانت کانئ خودانی فی شانئ زہلامہ یان ژنہ بیی بزانت کانئ ئہ ف
 شانہ یا کی یہ ؛ چونکی سالوٰخہ تین شانا زہلامی ویا ژنی ب رہنگہ کی ناشکہرا
 د ژیک جوانہ .. ومہ نہ ل بہرہ ل فی گہلہک ب ناف فی بابہتی فہ بچین ؛
 چونکی ئہ فہ شوٰلا دختورانہ ، ب تنی من دقیت ئیشارہتی بدہمہ خالہ کی کو
 ئیعجازہ کا قورئانی پی دئیتہ بہرچافکرن ..

زانا دبیزن : شانا لہشی - ئہوا ب چاف نہئیتہ دیتن - ہندہک لہشین زیدہ
 زیدہ ہویر یین ل سہر ہمین ، وئہ گہر تہ بقیت بزانی قیاسا ہر لہشہ کی ژ فان
 لہشان چہندہ ملیمترہ کی بکہ بلیوون پشک ، پشکہک ژئ ژنوی دی ہندی
 لہشہ کی ژ فان لہشان لی ئیت یین کو ل سہر شانا لہشی ہمین ، زانا دبیزنہ فان
 لہشان : (کرؤمؤسؤم) ، و ژ بہر کو ئہ ف کرؤمؤسؤمہ د خودان رہنگن
 ب عہرہ بی دبیزنی : (الصبغیات) .

ئہ ف کرؤمؤسؤمہ ل سہر شانئ دجوت جوتہنہ ، و ہر جوتہک ژ جوتی دی
 یی فہدہرہ ، ہندی کرؤمؤسؤمین شانا لہشی ژنکینہ ئہ گہر مرؤف

ب مکر سکۆبئی بهری خوُ بدەتی دئی بینت وهکی حەفا (X) یا ئنگلیزی ..
 یهعنی هەر وهکی تو دو ژ فان حەرفان بدانی یه ب رەخ ئیک فە (XX) ، بهلسی
 کرۆمۆسۆمیین شاننا زهلامی د وەسا نین ، هەر جۆته کئی تو بهری خوُ بدەیی دئی
 بینی ئیک رهنگی وی وهکی حەرفا (X) وئیک وهکی حەرفا (Y) یه یا
 ئینگلیزی ، یهعنی : ئەو کرۆمۆسۆما ژنکی هەمی زهلامی ژنی یه هەمی ، وزیدەتر
 ژ وی کرۆمۆسۆمەک زهلامی یا هەمی ژنکی نینه .

قورئان دبیژت : ﴿ وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ
 وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ [البقرة : ۲۲۸] .

وئەگەر بیته گۆت : ئەری قئی جوداهی یا کرۆمۆسۆمان د ناقبەرا ژنی ومییری
 دا چ کار ل سەر لەشی هەیه ؟

دئی بیژین : ئەف کاره ژ دو لایان فە بەرچاف دبت :

یەئ ئیکس : فان کرۆمۆسۆمان دەستی د نیرینی ومییینی یا خودانی شاننی دا
 هەمی ، یهعنی : ئەون (تەحە ککومی) د (وراثی) دا دکەن ، وئەو نیشانین
 ل سەر مروقی دیار دبت وژن پی ژ زهلامی دئیتە جوداکرن هەمی بوُ فان
 کرۆمۆسۆمان دزقن .

یئی دووی : کرۆمۆسۆما (Y) ئەوا کتەکا وی د شاننا لەشی زهلامی ب تنی دا
 هەمی بهروفاژی یا کرۆمۆسۆما (X) ه ئەوا جۆتهک ژنی د شاننا لەشی ژنی دا
 هەمی .. کرۆمۆسۆما (Y) یاکورت وستویره ، وکرۆمۆسۆما (X) یا دریز
 وزرافه ، ژ بهر قئی چەندی ئەو شاننا کرۆمۆسۆما (Y) تیدا هەبت دئی پتەریا
 ب زاف بت ، و بزافا وی دئی یا ب هیزتر بت ، لەو دئی شیت پتەر خوُ ل بهر
 نهخۆشی پی گرت ، و ژ بهر قئی چەندی یه ئەم دینین زهلام - پتەر ژنکی -
 دشیت کارین ب زەحمەت بکەت و خوُ ل بهر نهخۆشی پی بگرت .

ئەفە چىكرنا خودىيە .. نە زەلامى دەست تىدا ھەيە نە ژنى ، خودى ئەو
ب فى رەنگى داينە دا زەلام ب كارين ب زەحمەت رابىت ، نە كو ژن .

ژ لايى (اُنسجە وعضلات) سان قە :

جوداھى د ناقبەرا ژنى وميىرى دا ژ ھندى مەزنتەرە كو بيتە قەشارتن ،
(عضلات) ين زەلامينە دشدايينە ، ب عەكسا يين ژنى ، (عضلات) ين ژنى
دنازكن ، وتەخەيە كا دوھنى ب سەر قە ھەيە ، تشتى دبتە ئە گەرا ھندى كو
(رەشيق) وجوان بينە بەرچاڧ .

ژ لايى ھەستى قە :

زانا دبيتون : ھەستىيى ژنى ژ ھەستىيى زەلامى نەرمترە و ل ھندەك جھان
كورتترە ، و ل ھندەك جھان حليترە ، و ژ گەلەك لايين دى ژى قە ھەستىيى
وان يى ژيك جودايە ، وئەو كورين ل ھەستىيى زەلامى ھەين دكوپرتون .
ونوزدە جوداھى د ناقبەرا ھەستىيى (حوض) ب تنى دا ھەنە د ناقبەرا
ژنى وميىرى دا ، بو ھندى دا ژن ب كيىر ھەواندنا (جەننى) بيت .

ژ لايى ھورمونان قە :

زانا دبيتون : دو رەنگين ھورمونان يين ژيك جودا د لەشى مروقى دا ھەنە :
ھورمونين نيىرىنىيى ، وھورمونين ميىنىيى ، وئەو ماددى د ھورمونين
ميىنىيى دا ھەي ھەمى د ھورمونين نيىرىنىيى ژى دا ھەيە ، وزيدەتر ژ وى
(مجموعة مثيلية) ژى د ھورمونين نيىرىنىيى دا ھەيە د يين ميىنىيى دا نينە .

ژ لايى جەننى قە :

دختور دبيتون : بچويك (جەنن) دەمى د مالبچويكى دا دئيتە چيكرن ،
ئيكەمين جار ل سەر قالبي كچكى دئيتە چيكرن ، پاشى ئە گەر كرؤمؤسؤمى
نيىرىنىيى بو ھاتبە قە گؤھاستن ھەر ئەو قالب دمينت بەلى ھندەك زيدەھى يين

دى لى زىده دىن وبچويك دىته كور ، وئەگەر كرۇمۇسۇمى نىرىنى بى بۇ
نەھاتىتە فەگۇھاستن قالب وەكى خۇ دىمىنت وبچويك دىته كچ .

ئەفە ب كورتى ھندەك جوداھى يىن فسىؤلۇچى بوون يىن كو لەشى زەلامى
وژنى ژىك جودا دكەن ، وئەفە ھندى دگەھىنت كو ژن ب رەنگەكى وەسا يا
ھاتىبە چىكرن كو ژ زەلامى يا جودا بت ؛ دا ھەر ئىك يى دى تمام بكتە ،
وەكى غاندى يى ھندى دىبىژت : « ھندى ژن ومىرن وەكى ھەردو دەقىن
مەقسەتتە ، دژىك جودانە ، بەلى ئىك يى دى تمام دكتە » .

ودوبر ژ (تەعەصوبى) بو ژنى يا دژى وى ژ تەركىبا ژنى يا فسىؤلۇچى بو
مە ئاشكەرا دىت كو جھى ژنى يى دورست ماله ، وكارى وى يى بابەتى وى بت
پەروەردە كرنا زارۇكانە ، وئەف تەركىبە ژ وى (خورپىتى يى) يە يا خودى ئەو
ل سەر داى ..

مەسەلا دووى :

يان جوداھى يا عەقلى د نابقەرا ژنى ومىرى دا .. وەكى كو د ھەدىسە كا
پىغەمبەرى دا - سلاش لى بن - ھاتى : عەقلى ژنى ودىنى وى ژى زەلامى
كىمتەرە .. ئەو ھەدىسا ھندەك كەس خۇ ژى لەش گران دىبنن وگومانى دىئىخنە
راستى يا وى !

بەرى ئەم ب ناف فى بابەتى فە بچىن دى ھندەكى ژ وى فە كۆلىنى فە گىرپىن
ئەوا كۇفارا (رىدەرز دايجست) ل سالا ۱۹۷۹ ز ، ل بن فان ناف و نىشانان
بەلا فكىرى : (بوچى كور ب رەنگەكى جودا ژ كچان تەفكىرى دكەن ؟) ..
فە كۆلىن دىبىژت :

« کور ب رهنگه کئی جودا ژیی کچان هزرئ دکهن ، ههر چهنده هه
 راستی به دئی بته (سهدهمه) بو وان کهسان یین پشتنه فانی یا ژنی دکهن وداخوآزا
 یه کسانیی یا تمام د ناقهرا وی ویا زهلامی دا دکهن .. بهلی یه کسانیی یا جفاکی
 - ب دیتنا مه - ل سهر هندئی رادوهستت کو مرؤف وان جوداهییان بزانت
 نهوین کاری د رهفتاری مرؤفی دا دکهن ، دیسا وان جوداهییان بزانت یین کو
 د ناقهرا دهماغی کوری وکچی دا ههین ..

« نهفرؤ نهو جوداهیی یین کو د ناقهرا کور وکچان دا ههین یین کو باب
 وسهیدا وفه کؤلهر تی دئینه دهر ، دئینه ژبیرکرن و ب پشت گو هفه لیدان
 وبؤ قوتایی یین کور وکچ بهرنامهیه کئی وهکی ئیک یی خواندنی دئینه دانان ..

« فه کؤلهر یین جفاکی وهسا هزر دکهن کو نهو جوداهیی یا د ناقهرا رهفتاری
 کور وکچان دا ههیی بو وی تهربیه تی دزفرت یا کول مال ومه دره سی و جفاکی
 بو وان دئینه پیشکی شکرن ، نهو تهربیه تا دخوازت کور یی خودان بزافه کا
 زیده بت ویی چه لنگ بت ، بهلکی ژئی قه بویل دکته کو خودان رهفتاره کئی
 زورداران ه بت ، ل وی ده می دخوازت کو کچ یا نازک ویی دهنگ بت .. بهلی
 فه کؤلینین زانستی دیار دکهن کو جوداهیی یا د ناقهرا ههر دو نفسان دا نه ب تی
 بو خودانکرن و تهربیه تی دزفرت بهلکی بو وی جوداهیی یا لیکداننا بیؤلوجی ژئی
 دزفرت ویی جوداهیی یا کو د ناقهرا دهماغی کورو کچی دا ههیی ..

« نه گهر داخواز کهرین یه کسانیی بی توخویب د ناقهرا کچ وکوری دا
 بهر گه پانی بکهن کو وان ههر دو وان ل سهر ئیک مه نه هجی ب خودان بکهن
 ژئی ، یان ده بانجه وئامویره تین شهری یین لاستیکی بکهنه د دهستین کچکان
 دا ، وبویکین لاستیکی بکهنه د دهستی کورکان دا ، دئی بین نهو جوداهیی یین

بيؤلوجى يېنى خودان رەھ وريشالين كوير دى خو فەرض كەن ودى بنە ئەگەرا
پەيدا بونا رەفتارە كى ژىك جودا د ناڤەرا كور و كچان دا ..

قە كۆلین يېدا دچت و دېيژت : « زانا وقە كۆلەر ب سەر كويراتى يا شان
جوداھىيان ھلبووين دەمى وان دىتى كوركى ب شير د رەفتارى خو دا يى
جودايە ژ كچكى ، ھندى كچكە پشتى بوونا وى ب چەند رۆژە كان ھاي ژ
دەنگان دبت ، نەخاسمە دەنگى دەيكى ، ب عەكسا كوركى ئەو گەلەك پويتهى
نادەتە فى تشتى ، لەو مرؤف دشىت كچكا ب شير پتر بترسینت ژ كوركى
ب رپكا بلندكرنا دەنگى ب خافلەتى قە .. كچكا پينج ھەيڤى دشىت
ب سانھى وى تشتى ئەو دىبنت ژىك جودا بكتە ، و د ناڤەرا ھەيڤا پينجى
حەتا ھەيڤا ھەشتى دا كچ دەست ب محاوەلاتين ئاخفتى دكتە ، نە وەكى
كوركى ئەوى نەشتى زوى ب زوى فەرقى د ناڤەرا مرؤقى ولەعبان دا بكتە
ودرەنگتر محاوەلاتين ئاخفتى دكتە .

« كور بو مەسەلین دىتنى ووان مەسەلین تەوازنا لەشى يا كامل پى دقيت
ژ كچكى زيرە كترە لەو دى يىنى كوركى بچويك زويتر ژ كچكى (ئستجابى)
دكتە بو وى لەشى ل بەر چاقان دلفلقت ، يان وى رۆناھى يا دبرسقت ، ھەر
وہسا كور زويتر ل رەنگين ھەندەسى ھشيار دبت ، وپى ناگەھدار دبت ..

« وتشتى دئيتە ھژمارتن (ئكتشافە كا عەجيب) ئەقەيە ھندى جھى خەزنكرنا
شيان وزانينايە دەماغى دا يى جودايە د ناڤەرا كور و كچان دا ، ل نك كورى
شيانين ئاخفتى ل جھەكى جودا ژ جھى شيانين ھەندەسى دئيتە خەزنكرن ، نە
وہكى كچكى يا كول ھەردو لايين مەژى يى وى شيانين ئاخفتى وپين
ھەندەسى كۆم دبن وتيكلەلى ئيك دبن ..

« ئىككىمىن زانايى ب سەر فى راستىيى ھلبووى ڧه كۆلەرى نەفسى لانسىل
 بوو ژ پەيمانگەھا نەتەوھىيى يا ساخلمىيى ل ويلاياتين ئەمريكى يين ئىنگرتى ،
 ل ساللا ۱۹۶۲ ز ، پاشى ئەڧ ڧه كۆلىنە ژ لايى گەلەك زانايان ڧه ھاتە
 بنەجھكرن وھندەك ژ وان زانايين ژن .. » .

ئەڧه ھندەك ژ وى ڧه كۆلىنى بوو يا كول ساللا ۱۹۷۹ ز كۆڧارا (ريدرز
 دايجست) بەلاڧكرى ، وژى دئيتە زانين كو ھندەك جوداھى د ناڧسەرا تەركىبا
 دەماغى زەلامى ويى ژنى دا ھەنە ، ئەڧ جوداھىيە كارى ل سەر رەنگى
 ھزركرنى دكەن ، ودبنە ئەگەرا ھندى عەقلى ژنى ژ يى زەلامى كيمتر بت .

مەعنا : ل سەد ساللا بىستى ژ نوى علم گەھشە وى راستىيى يا پيغەمبەرى
 - سلاڧ لى بن - بەرى ھنگى ب ھزار وچار سەد سالان گۆتى .

ھندەك جوداھىيىن دى :

ژبلى ڧى ڧه كۆلىنا بۆرى نوکە ل نك زانايين (طوبى) تىشتەكى باوەر
 پىكرىيە كو ھژمارا وان (تەلاڧىڧ) سان يىن د دەماغى زەلامى دا ھەين پترە
 ژ وان يىن كو د دەماغى ژنى دا ھەين و ژ بەر ڧى چەندى (ھەجم) و (وھزنا)
 دەماغى زەلامى قياس د گەل لەشى وى ، ژ (ھەجم) و (وھزنا) دەماغى ژنى
 قياس د گەل لەشى وى پترە .

دختۆر دىيژن : مەژىيى زەلامى (مەدل) سەد گرامان ژ مەژىيى ژنى
 پترە ، وھجىمى مەژىيى زەلامى دوسەد سەنتىمترىن (مەكب) ژ مەژىيى
 ژنى پترە ، ورپژەيا مەژىيى زەلامى بۆ لەشى وى ئىك ل سەر چلىيە ، بەلى
 رپژەيا مەژىيى ژنى بۆ لەشى وى ئىك ل سەر چل وچارىيە .. ئەگەر ئەم
 ل بىرا خۆ بىنين كو ھەجم و وھزنا دەماغى كار ل سەر شيانين عەقلى ھەيە دى
 بۆ مە ئاشكەرا بت كانى بۆچى شيانين ھزركرنى ل نك زەلامان پترن .

هەر وەسا دختۆر دبیژن : ل هەیفین ئیکى ژ چیبوونا (جەنینی) گەلەك یا ب زەحمەتە بیته زانین کانى کچه یان کورە ، و بەرى (ئەجھزین تەناسولى) بۆ بچویکی دورست ببن ، تشتەك د دەماغى (جەنینی) دا پەیدا دبت دبتە ئەگەرا هندی کو نفسى وى بیته تەحیدکرن ، چاوا ؟

دختۆر دبیژن : گاڤا دەماغ بۆ بچویکی دورست دبت یى کچکى و کورکی وەکی ئیکە ، پاشی زیندەهەیهك ل دەماغی پەیدا دبت ، ب عەرەبى دبیژنى : (تحت المهاد) ئەو بچویکی ئەف زیندەهەیه د دەماغى وى دا پەیدا بست دبتە کور ، و ئەف زیندەهەیه یە دبتە ئەگەرا هندی (ئەجھزین تەناسولى) یین نیرینی یى بۆ زارۆکی دورست ببن ، و ئەو بچویکی ئەف زیندەهەیه ل دەماغی دیار نەبت دبتە کچک .

راستی یەك .. وئی عجازەکا قورئانى :

د ئایەتەکا پیروژ دا دەمی خودایی مەزن بەحسئ شاهدان دکەن ئاشکەرا دکەت کو شاهدهیى یا هەر زەلامەکی ب یا دو ژنکانه ، و هەر ئەف ئایەتە ب خو ئەگەرا فی حوکمی بۆ مە ئاشکەرا دکەت دەمی دبیژت :

﴿ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكَّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى - وهوين دو زەلامین موسلمان و بالغ و ب عاقل و خودان دادی بکەنە شاهد . و ئەگەر دو زەلام نەبن بلا زەلامەک و دو ژن بن ژ وان یین هوين ژ شاهدهیى یا وان درازی ، دا ئەگەر یەك ژ وان هەردو ژنان ژ بیرکر یا دی بیرا وى لى بیستەڤه ﴿ [البقرة : ۲۸۲] ، مەعنا : (عللت) ئەوہ ژن یا (مەعەررەضه) کو د شاهده دانا خو دا د سەر دا بچت و خەلەت بست ، و ئەف ئحتماله ژ نك زەلامى گەلەك یا گەلەك یا کیمترە .

ئەفرۆ پىشتى علم پېشكەفتى و دختۇر شىاين خۆ ب ناپ دەماغى مرۆقى دا بەردەن و دەماغى پارچە پارچە (تەشريح) بکەت ، ئەو زقپرين وئيك ژ ئىعجازين قورنائى دەستان دا ، گوهدارىيا قى (ئكتشافا علمى) يا غەريب بکەن ..

زانا دېيژن : دەمى مرۆف دئاخفت ، هەر ئاخفتنه کا هەبت ، دەماغى وى دېته دو پشك ، ب نىسەت زەلامى دەمى ئەو دئاخفت پشكەکا دەماغى ب شۆل دکەفت و پشكەکا بەطال دىمنت ، وهكى حەرەسەكى لى دىيىت و ل دەمى تەنگافىيى كونترۆلى ل سەر پشکا دى دکەت ، لەو دى بينى ل دەمى ئاخفتنى زەلام پترىيى سەر خۆيه ، نه وهكى ژنكى دەمى ئەو دئاخفت هەردو پشکين دەماغى وى ب شۆل دکەفن ، لەو دى بينى ئەو كونترۆلى ل سەر ئاخفتنا خۆ ناکەت و گەلەکا جاران ئاخفتنه كى دى بيژت ، گاڤا بى دەنگ بوو ، بيژى تە هو گۆت ، دى بيژت : نزا ، من هاى ژ خۆ نەبوو !!

ئەرى كى ئەف راستىيا علمى نىشا پىغەمبەرى دابوو - سلاف لى بن - حەتا ئەو بزانت كو دو ژن - ئەگەر ئيك باخفت وئيك يا بى دەنگەت - دەماغى وان دىيىتە بەرانبەر دەماغى زەلامەكى دەمى دئاخفت ، لەو ل دەمى شاهدەدانى دىيىت ئەو دو بن ؟

ل سەر بناخەيى قى راستىيا ژىگۆتى ئىسلام دەحکامين خۆ دا سەر دەرىيى د گەل ژنى دکەت ، و ئەف چەندە يا ئاشکەرايه بو هەر کەسەكى ب ئەحکامين شریعەتى ئىسلامىيى زانا بت . (۱)

زەلام ژ ژنى چيتر نينه !

---

(۱) وهكى كو ئىسلامى شاهدەيىيا دو ژنان ئىنايه بەرانبەر يا زەلامەكى ، يان بەردان ئىخستىيە دەستى زەلامى ، و گۆتى حاکم دىيىت زەلام بت .. وهتد .

دهمی مروّف قی راستی یا علمی بهرچاف دکهت رهنگه هندهك كهس ههبن
 بیژن : مادهم هویه مهعنا زهلام ژ زنکان چیترن .. ئیسلام دبیژت : نهخیر !
 چیتری یا مروّفی ب هندییه کو پتریی ب تهقوا بت ، وژن ئه گهر ژ زهلامی
 ب تهقواتر بت ل نك خودی ئه و دی یا ژ زهلامی چیتربت ئه گهر
 چهند عهقلی زهلامی ژیی وی چیتربت ، و ژ تشتین ناشکه رایه د ئیسلامی دا
 کو ئه و تشتی خودی دابته مروّفی و مروّفی چو دهست تیدا د هه بوونا وی دا
 نهبت ئه و چیترییی نادهته مروّفی وه کی نفسی ، یان نهسهبی ، یان بنه مالی .

حجاب

بۆجى .. وچاوا ؟؟

هندى نەشى نەشى ژنى يە ، دا بشىت ب دورستى ب دەورئ خو رابىت ،
فىطرەتە كا وەسا ھەيە بەرى وئ ددەتە بەرىخودانا سەرڤە سەرڤە بو تىشتى ، لەو
دئ بىنى پتر جاران ئەو يا نىزىكى سادەيى يى يە ويا دويرە ژ گرىگ
وئالوزى يىن نەئىنە ڤە كرن ، ھەر وەسا دئ بىنى - ديسا پتر جاران - كو
بەرىخودانا ژنى ھند بو (جەوھەرى) نىنە ھندى بو (مەظھەرى) يە ..

د ئايەتە كا قورئانى دا خودايى مەزن بە حسى ڤە تىبەھتى ژنى دكەت و دىبىزت :

﴿ أَوْ مَنْ يُنشَأُ فِي الْحَلْبَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ - ئەرى ھوبن بستەيى دكەن
ووى بو خودئ پالڤە ددەن يا د ناف خەمل و خىزئ دا دئىتە پەرورەدە كرن] كو
ژنە [، و ل دەمى ھەڤر كى يى ئەو نەشىت ھىجەتا خو ئاشكەرا بكەت ؟ ﴿
[الزخرف : ۱۸] . مەعنا : ژن ل ھەمى قوبىناغىن ژى يى خو د ناف خەمل
و خىزئ دا دئىتە ڤا كرن ، و جوانى و پويتەدانا ب مەسەلەين سەرڤە سەرڤە ھەمى
دەمان ل نك وئ بەرى ھەمى مەسەلەين دى دئىن . (۱)

---

(۱) و بو دەلىل سەرھاتى بەك ژ سەرۆكا فلپىنى يا بەرى (كەرەزۆن ئەكىنو) يى دئىتە
ڤە گواستن كول دەمەكى ئنقىلابەك ل سەر حوكمى وئ چىبوو ، ھندەك جاب دايبى ، پاشى
وئ ئنقىلابى سەر نەگرت ، پىشتى ھنگى پسىار ژئ ھاتە كرن : دەمى جابا ئنقىلابى گەھىشتى يى
تە ھزر د چ دا كر ؟ وئ گۆت : من ھزرا خو د وى جلكى دا كرى ئەز دئ كەمە بەر خو
دەمى من دگرن و دىبەن و رۆژنامەڤان دئىن شكلىن من دگرن !!

وچونكى ئىسلام ئەو دىنە يى ب دورستى د گەل خورپىستى يا مرؤفى دگونج ، ئىسلامى ئەف راستى يە ب پشت گوھ لى ئەدا ، بەلكى كره بناخه وهندهك ئەحكامىن ل سەر ئافاكرن ، ئىسلامى بۇ ژنا وسلمان دورست كر كو خوشى يى ب جوانى يى بہت ، و (وەسائىلین) خو تازە كرنى و جوانى يى ب كار بىنت ، و ئىسلامى - د فى مەجالى دا - گەلەك تشت بۇ ژنى حەلالكرن يىن كو بۇ زەلامى حەرامكرىن .. بەلى ئىسلام د فى دەلىقە يى دا ژى وەكى ھەمى دەلبىقن دى دىنە كى نافىجى يە ، جوانى وخەمل وخىز بۇ ژنى حەلالكر بەلى ھندەك توخوب بۇ فى چەندى دانان ، رى دا ژنى كو ئەو د بەر خو را بچت ، بەلى د گەل ھندى ژى ئەو ل راستى يە كى ھشيار كر كو ئەف دبەر خو را چوونە چى نابت بىتە ئامویرەت بۇ فەسادى ، دىسا چى نابت بىتە ئارمانجا ژنى يا سەرەكى د فى ژىنى دا .

خودايى مەزن ژن ژى - وەكى زەلامى - يا داى دا ئەو عىبادەتى وى بکەت ، نەكو دا ھەمى ژى يى خو د غەفلەتى دا ببۆرىنت وکل ومل خو ب مەسەلین خەمل وخىزى و جوانى يى قە موژىل بکەت ، ئەو بارى كو د فى ژىنى دا دکەفتە سەر ملین موسلمانى - چ ژن بت چ مېر - گەلەك ژ ھندى مەزنترە كو ئەو خو ب ھویر وماران قە موژىل بکەت ، يان ژى يى خو د وى رىكى دا ببۆرىنت .

قىجا دا ژنا موسلمان ب وان ئەحكامان ئاگەھدار بىت يىن كو ئىسلامى د دەر حەقا (حىجابى) دا دانان مە دقیت چەندى ل دۆر فى بابەتى باخقین .

راستى يە كا دەسپىكى :

قەكۆلىنن علمى ھندى دگەھىنن كو ژن ب تىبەتتى خو پتر حەز ژ مەسەلین جوانى يى و (مەظاھران) دکەت ، ودافى (حب الظهور) ل نك وى پتر

ژ زهلامی ییٰ ناسکهرایه ، لهو دی بینی نهو پتر خهمی ژ فی لایی دخوت و پتر
حهز دکهت کو په یقین (ئیعجابی) ژ وان که سین ل دور وره خان گوھ لی
بیت .. وئیسلام دهمی هاتی نهف راستی په ژ بیر نه کر .

ئیسلامی قیای حی ژیکرنا ژنی بو جوانی یی (ئستغلال) بکهت ،
وبه ریخودانا وی کوپرتو لی بکهت ، ئیسلامی ژ زنا موسلمان خواست کانی
نهو چاوا پویتهی دده ته جوانی یا ب سهرقه و بهرچاف هندی دی یان پتر پویتهی
بده ته جوانی یا نه بهرچاف ژی : جوانی یا نه خلاقی ..

ژ لایه کی دی فه : ئیسلامی ژن ناگه هدار کر کو دقیت یا هشیار بست دا
ب (مه ظاهرین) ژ قهستا وی خیر د سهر دا نه پت ، ودهمی نهو د بهر جوانی یا
خو را دچت دا وی دافعی خو یی نه فسی تی بکهت دقیت نارمانجا وی
خرابکاری و د سهر دا برن نه بست ، وحه تا نهف چهنده بیته ب جهننان
ئیسلامی نه حکامین (حیجابی) دانان و ل سهر ژنا موسلمان واجبر کر کو
پینگیری یی پی بکهت .

ئیسلام دینه کی عهمله لی یه ، نه هاتی یه دا ب تنی شیره تان به لاف بکهت ،
پشتی هنگی مروقی موسلمان گوھی خو بده تی یان نه ، نه وی ب که یفا خو یه ..
نه ! ئیسلامی نه حکامین خو دانان و گوته موسلمانی نه فه ریکا ئیسلامی یه ،
نه گهر تو موسلمانی لی هره په نه گهر تو لی نه چووی ، ته وئیسلامی چو د گهل
ئیک نینه .

حیجاب د قورئانی دا :

مروقی دهمی ل قورئانی دزقرت و وان نه حکامان دخوینت یین په یوه نندی ب
ژنی فه ههین دی باش بینت کو حیجاب یان په ردپوشی تشته کی واجبه ل سهر
ژنا موسلمان نه کو مه سه له کا زهوقی یه نه گهر وی بقیت بلا پینگیری یی پی

بکەت و ئەگەر نە نه ، د سوورەتا (النور) دا خودایى مهزن فهەرمانى ل
 ییغەمبەرى خوۆ دکەت کو ئەو ئەمرى ب حىجابى ل ژنکین موسلمان بکەت ،
 دەمى دبیزت : ﴿ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُرْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا
 يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا
 لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي
 إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نَسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ
 التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ
 وَلَا يَضْرِبْنَ بَأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا
 الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ - وتو [ئەى موحهمد] بیژە ژنن خودان باوهر : بلا
 ئەو چاقین خوۆ ژ هەرامى یى بگرن ، ونامویسا خوۆ ژ تشتى هەرام بپاریزن ، و بلا
 ئەو خەمل وخیزا خوۆ بۆ زەلامان ئاشکەرا نە کەن ، و هندی ژ وان بیست بلا ئەو
 فەشیرن ئەو جلک تى نەبن یین ئەو ب سەر جلکان دا دکەنە بەر خوۆ ، ئەگەر چو
 فتنە ژى چى نەبن ، و بلا ئەو دەرسۆکین خوۆ ب سەر پستوى و بەرسنگین خوۆ دا
 بەردەن ؛ دا باش بینە ستارە کرن ، و بلا ئەو خەملا خوۆ یا فەشارتى بۆ کەسى
 ژبلى زەلامین خوۆ ئاشکەرا نە کەن ؛ چونكى بۆ وان دورسته ئەو وى ببینن یا
 خەلکى دى نەبینت . و هندهک ژ خەملا وان وەكى دیمى وستوى و دەستان
 و زەندکان دورسته بۆ بابین وان و خەزویرین وان و کۆرپین وان و نەفسى پین وان
 و برایین وان و برازایین وان و خوارزایین وان و ژنکین موسلمان - نە یین کافر -
 و عەبدین وان ، و وان زەلامین هەوجەى ژنکان نەبن ، و زارۆکین بچویک یین
 نەگەهشتى و چو ژ عەورەتان نەزانن ، بۆ فان دورسته هندهکى ژ خەملا ژنکى
 ببینن ، و دەمى ژن ب رېقه دچن بلا یی پین خوۆ ل عەردى نە دەن دا دەنگى
 خەملا وان یا فەشارتى نەئیتە گوھ لى بوون ، و هوین - گەلى خودان باوهران -

بزقړنه گوهداری یا خودایې خو د وی تشتی دا یی وی فه رمان پی ل هه وه
 کری ژ سالوخته تین جوان وئه خلاقې باش ، ووان ئه خلاقان بهیلن یین خه لکی
 جاهلیه تی دکرن ژ سالوخته وئه خلاقې بی خیر ؛ دا به لکی هوبن خیرا دنیایې
 وئاخره تی ب دهست خو فه بین ﴿ [النور : ۳۱] .

ژ قی نایه تی دو مهسه له بو مه بهرچاف دبن :

یا نیکن : هندی ل بهر خو کرنا حیجابی یه ب نسبت ژنکا موسلمان
 تشته کی (فهرضه) ، وژن ده می قی فهرضی ب جه دئیت دقیت بزانت ئه فه
 ئه مره کی خودی یه ئه و ب جه دئیت وعباده ته ئه و دکه ت نه کو هه ما عهده ته که
 ئه و پینگیری یی پی دکه ت .

یا دوون : حیجاب دو حیجان ، ئیک ل سهر ژنی وزه لومی واجبه ، وئیک ل
 سهر ژنی ب تنی ، ئه و ال سهر ژنی وزه لومی واجب حیجابا ئه خلاقې یه ، وئه فه
 بهری حیجابا له شی دئیت ، له و بهری خودی حیجابا له شی ل سهر ژنی واجب
 بکه ت گوت : ﴿ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُنْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ ﴾ . و د نایه تا بهری وی
 دا گوت : ﴿ قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ
 إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ - تو [ئه ی موحه مدهد] بیژه خودان باوهران : بلا ئه و
 چاقین خو ژ وی تشتی بگرن یی بو وان حلال نه بت ، وبلا ئه و نامویسا خو
 ژ حهرامی یی پباریزن ، ئه فه بو وان پافزتره . هندی خودی یه ب کاری ئه و دکه ن
 یی شاره زایه ﴿ [النور : ۳۰] .

پشتی قی حیجابی ، حیجابا ئه خلاقې ، ژ نوی حیجابا له شی دئیت ، وهندی
 ئه خلاقې موسلمان ب پاقزی یی نه ئیته حیجابکرن ، فایده ناکه ت له شی وی یی
 حیجابکری بت یان نه .

د نایه ته کا دی دا ژ سووره تا (الأحزاب) خودایې مهزن دیبوت :

﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزُوجَكُ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا - نَهَى پيغهمبر تو بيڙه ڙنين خُو وڪچين خُو وڙنين خودان باوهران : بلا نهو پيچين خُو ب سهر سهرى خُو وڊيمى خُو دا بهردن ؛ دا سهر وڊيم وبهر سنگين خُو قه شيرن ؛ چونكى نهف چهنده نيزيڪتره ڪو نهو ب ستارهي بي بينه ناسين ، ودا نهو بهرهنگارى چو نه خوشى وئيشانان نهبن . و خودى گونهه ڙيبرى دلوقانڪار بوويه ڪو وي گونههين بوري بو ههوه ڙى برين ، و ب ديار ڪرنا حلالى و حرامى دلوقانى ب ههوه برى ﴾ [الأحزاب : ۵۹] .

و ڙ قى نايهتي ڙى چهند مهسه لهڪ ناشڪهرا دبن :

يا نيڪن : چو راستى بو وي گوتنى نينه يا هندهڪ ديڙن ، دهه مى هزر دڪن ئيسلامى چو پهيوهندي ب جلڪى قه نينه ، وڪو جلڪ تشته ڪه تابعى عدهت و تهقاليدانه ، نهف هزره يا خهلهته ؛ چونكى نه گهر جلڪى پهيوهندي ب دينى قه نهبا خودى نهف فهريمانه د قورنائى دا نه دڪر .

يا دھون : پيگيرى يا ب نهمرى خودى بو مروقى موسلمان نه تشته ڪي (ئختيارى) يه ، بهلڪى نهو بي مه جووره نهمرى خودى ب جه بينت نه گهر نهو خُو ڙ خودان باوهران بهڙميٽ .

يا سسيين : نهف نهمره ، نهمرى ب حيجابى ، نهمره ڪي گشتى به بو ههمى ڙنين خودان باوهر ، بهرى ههمى يان ڪابانى بين پيغهمبره رى - سلاف لى بن - وڪچين وي ، و د گهل وان ڙنين دى ڙى بين خودان باوهر ، مهعنا : بو چو ڙنڪان يا دورست نينه بيڙن : نهف حوڪمه ڙ مه ناگرت .

يا چارمى : ژ ڦى ټايه ټى ناشكه را دبت كو واجبه ل سهر ژنا موسلمان ديمى
خو ژى ڦه شيرت وپيچي ب سهر دا بهر دوت ، نه خاسم ل دهمى به لاقبونو بى
نه خلاقى بى ولاوازونو دينا دى .

حيجاب د سوننه ټى دا :

پيغهمبهرى ژى - سلاف لى بن - فهرمانا خودايى خو دا ب جه ټينا
و د گه لك هديسين خو دا فهرمان ل ژنين موسلمانان كر ئهو خو پهرده پوښ
بكه . ژ وان هديسان ئه م ل ڦيرى هنده كان بو نمونه دى ڦه گيرين :
(ئه بوو هورهيره) دبيژت : پيغهمبهرى - سلاف لى بن - گوټ : دو رهنگين
جه هغه ميان هغه من نه ديتينه : هنده ك زه لامن قامچى بين وهكى كورين چيلان
ددهستان دا خه لكى پى دقوتن ، وهنده ك ژنكن ب جلكن به لى درويسن ..
هتد . (۱)

يه عنى : ئهو ژنكن بين (موته بهر رجه) وجلكين بى ستاره دكه نه بهر خو .

(عهبدللاهي كورى عمرى كورى عاصى) دبيژت : من گوه ل پيغهمبهرى
بوو - سلاف لى بن - گوټ : زه مانه ك ب سهر ئومه تا من دا دى ټيت هنده ك
زه لام دى د ناه دا پهيدا بن ل بهر دهرين مزگهفتان دروينن ، ژنكين وان
ب جلكن به لى درويسن ، سهرين خو وهكى پشتا حيشتران لى دكه ن ،
له عنه تان ل وان بكه ن ؛ چونكى خودى له عنه ت ل وان كرينه . (۲)

(عهبدللاهي كورى مه سعودى) دبيژت : دهه تشته هوبون پيغهمبهرى
- سلاف لى بن - حهز ژى نه دكر وئهم ژى دداينه پاش ، وټيك ژ وان دهان

---

(۱) موسلم ڦى هديسى ڦه دگو هيزت .

(۲) نه همد وطه بهراني ڦى هديسى ڦه دگو هيزن .

- وهكى عبدالله ديبڙت - نهڦه بوو : (التبرج بالزينة لغير محلها) يهعنى

كو ژن خو بخه ملىنت نه د جهڼى وي دا ، يهعنى : نه بو زهلامى خو . (۱)

(نه نه سى كورى مالكى) ديبڙت : جاره كى پيغه مبهه - سلاف لى بن - چوو

مالا كجا خو فاطمايى ، بچويكهك د گهل خو بر دا كارى بو وي بكهت ،

كراسه كى وهسا د بهر فاطمايى بوو نه گهر بلند كرابا دا سهري خو پى فه شيرت

پي پين وي دهر دكه فتن ، وگافا وي پي پين خو پى فه دشارتن سهري وي

دهر دكهفت ، فاطمايى پى نه خو ش بوو بابى وي وي ب فى رهنگى بينت ،

پيغه مبهه - سلاف لى بن - نهڦ چهندا هه تى ئينا دهر لهو گوتى : ب خه م

نه كهڦه ، نهز بابى ته مه ، ونهڦ بچويكه خلمه تكارى ته يه . (۲)

مهعنا پيغه مبهه - سلاف لى بن - كچا خو وهسا ته ري بهت كروو كو وي پى

نه خو ش بوو بابى وي يان كوركه كى بچويك سهري وي بينت .

بوچى حىجاب ؟

پشتى بو مه ديار بووى كول بهر خو كرنا ژنا موسلمان بو حىجابى

واجبه كهك ژ واجباتين شهري ، دو پسيارين مه زن دى ئينه هليخستن :

- بوچى ئيسلامى حىجاب ل سهه ژنا موسلمان واجب كرى يه ؟

- ونه و كيژ حىجابه ئيسلامى ل سهه ژنى واجب كرى ؟

جارا دا ل دور پسيارا ئيكى باخفين .. ئيكه مين جار دڦيت ژ بيرا مه نه چت

كو هندی حىجابه نه پشكه كه ژ عده ده و ته قاليدين جفاكى دا هم پسيار بكهين

كانى نهڦ عده ده بوچى هاتى يه و ژ كيشه هاتى يه ؟ نه .. حىجاب نه مره كى

(۱) وهكى نه بوو داوود ونه سائى ژى فه دگو هيزن .

(۲) وهكى نه بوو داوود ژى فه دگو هيزت .

خوداییه ، وئو تشتی خودی ئه مر بی کر بت ل سهر مه واجبه ئه م باوهری بی بی بین و کاری بی بکهین بیی بسیار کهین بوچی .

ئهفه راستییه که دقیت ژ بئیرا مه نهجت ، بهلی وه نهبت بیته هزر کرن کو بو مه موسلمانان چی نابت ئه م بسیار وان حکمه تان بکهین بیی کو د ئه حکامین شریعه تی مه دا ههین ، نه .. یا باش بو مه ئه وه ئه م حکمه تی ژ ته شریعا ئه حکامین خو بزاین ؛ دا پتر بزاین کانی شریعه تی مه چهند شریعه ته کی موکم و کاربنه جهه .

ل سهر فی بناخهیی موسلمانی ماف ههیه وی حکمه تی بزانت یا کو د شریعه تی حیجایی دا ههی ، و بو دیار کرنا فی چهندی دی بیژین :

ب دیتنا ئیسلامی ژن ئه و ره هه یا دارا ژینسی ژئی شین دبت ، ئه و گهنجینه یا پر قیمه ته یا کو دقیت تازه بیته پاراستن ؛ دا ژ هه می دز و دلر ه شان بیته پاراستن .. ژن کاکلکا جفاکییه ، وئو که لاته یا کو دقیت هه رده م ل بهرانبه ر هیرشان ناسی بمینت ، له و ئیسلامی خواست ئه و پاقر و بژوین بمینت ، نه ب دهف وئهمانی ب تنی به لکی ب جلکی و سه ر و بهری ژی ، هه ر وه سا ئیسلامی قیایه هه رده م گیانی بهرگری بیی دلی ژنی دا بچینت ، بهرگری یا هه ر تشته کی کراسی پاقری یا وی یا ساده به قه م بکهت ، ئیسلامی ژرنا موسلمان خواست خو په رده پۆش بکهت دا ئه ف په رده پۆشی به بو وی بیته ره نگه ک ژ ره نگین به ره فانی بیی و بهرگری بیی ، دیسا دا بو هه ر خودان دیتنه کی بیته نیشان کو ئه ف ژنه جه وه ره کا پاراستی به .

ئیسلام د هه می شریعه تین خو دا ئحتیاطی و هردگرت ، وئه گه ر هات وئیسلامی قیا خرابییه کی حه رام بکهت دی وان رپکان ژی حه رام کهت بیی بهری خودانی دده نه وی خرابی بیی ، ئه و قانونین مرؤقان دانابن دی بیی بو

هندیڼه دا نه گهر تاوانهك هاته كرن جزايهك بو بيته دان ، بهلې شريعه تي خودي بو هندی يې هاتي دا وان رېكان بگرت يېن سهری دكيشنه تاواني ، ونه گهر هات و د سهر هندی ژي را تاوان هاته كرن دا جزايه كي عادل بو بيته دان .. ونه قهيه جودايي د ناقبهرا ديني خودي وقانونيېن مرو فان دا .

ئيسلام بهلاقبونا يې تورهيبي ويې نه خلاق يې د جفاكي دا حهرام دكته ؛ چونكي نهغه نهو دهرده يې دېته نه گهرا سهره كي يا هلوه شيانا شارستانيان ، بهلې ئيسلامي نه ب تني خو ب هيقي يا حهرامكرنا قي چهندي قه هيلايه ، بهلكي ههر تشته كي بېته رېك بو قي چهندي ، ئيسلامي نهو زي حهرام كر .. و چونكي راكرنا پهردهيي د ناقبهرا ژن وميران دا دېته رېكهك بو نهنجامي ژيگوتي ئيسلامي حيجاب ل سهر ژنا موسلمان فهرضكر ، مهعنا : حيكمهت ژ فهرضكرنا حيجابي د ئيسلامي دا نهوه ري ل بهرقبونا يې تورهيبي يې د جفاكي دا بيته گرتن ، يان چونو چونه بيته تهنگكرن .

حيجاب نهو قانونه يا ژني ل سهر شهرمي تهربيته دكته ، ونه گهر نهو ل بيرا خو بينين كو شهرم نهو فيطره ته يا خودي ژن ل سهر داي وحيجاب نهو شريعه ته يې شهرمي ب خودان دكته ، دي زانين كو رهقينا ژ حيجابي رهقينه ژ طهبيعهت وفيطره تا ژني ..

ژ لايه كي دي قه نه گهر حيجابا شهرعي ب دورستي بيته ب كارئينان مفايين بهرچاف بو ژني - ب تايه تي - وبو جفاكي - ب گشتي - دي ژي ئينه ديتن ، ب نسيهت ژني : نهو (كآبه) ويبنتهنگي يا نهفرؤ ژن تيدا دژيت ، نامينت .. چاوا ؟

ژن نهفرؤ بارا پتر ژ ده مي خو د قهلهقه كا نهفسي دا دژيت ، ههمي خهما وي نهوه سوباهي ده مي دهر دكهفت دي چ كهته بهرخو ، يان سهری خو چاوا دي

چئی کھت ، ب تنی حیجابا شہرعی یہ یا کو دشیت فی باری ہہ ییٰ نہفسی
ژ سہر ملین ژنی ٲراکھت .

ب نسبت جفاکی : ئەو مالی ژ لایی ژنی قہ د مہجالی خوکار کرنی دا دئیتہ
خہرجکرن ، ئەگہر د کیسی مللہتی بمینت گہلہک گرفتاری یین نابوری دی بی
ئینہ چارہسہرکرن .. مہعنا : حیجاب بو ژنی سفککرنہ کہ بو لایی نہفسی ، وبو
جفاکی بہرفرہہکرنہ کہ بو لایی نابوری .

ئیک ژ مہزنتربین ہیجہتین وان کەسان یین پیچہ ژ سہر دیمی ژنی ٲراکری
ئەو بوو گوتن : مہ دقیت ٲوژل سہر وچاقین ژنی بدہت ؛ دا ئەو وزہلام روی
ب روی بکھفہ بہرانبہر ئیک ودو ، ودا بو (وی) ب ساناہی بکھفت کو
(وی) ل سہر حەقیقہتا وی وی حیلہ بنیاست .. ہو گوتن ! بەلی وان نہزانی
ژن ل شوینا پیچہیا ٲاتہی پیچہیہ کا دی یا ژ (صبغی) دی دانته سہر دیمی خو
دا ٲراستی یا خو بی بفقہ شیرت !

گوتن : مہ دقیت رەوشەنبیری یا ژنی زیدہ کەین و ژ دہردی نہخواندہواری
قورتال بکەین ؛ دا ٲاشەٲوژا خو دا ئەو ژ بن حوکمی عہدەت وتەقالیدین
کەفن دہر کەفت ووی پیگافی بہاقیت یا مفاپی وی تیدا .. بەلی وان نہزانی ژن
خول فی توخوبی ناگرت ؛ چونکی ئەو ژنکا سی چاریکین رەوشەنبیری یا خو
ژ کولانی وەرگرت ، دەیک وبابین وی ژی ل بہر وی دی بنہ ٲشکەک ژ وان
تەقالیدین کەفن یین کو پیتقی بہ بن ناخ بن !

ہەمی ہزارا وان ئەوہ : ئەگہر ٲەردەہیک د ناقبەرا ژن ومیران دا ہەبت
(کبت) ل نک ہەردو لایان دی زیدہ بت ، لەو گوتن : یا باش ئەوہ تیکەلی
ہەبت ، وژن ٲەردەہی شہرمی ٲراکھت ؛ دا ب حوکمی واقعی بستہبی د ناقبەرا
وی وزہلامی دا چئی بت ، وئەو کەبتا ژینگوتی نہمینت .. بەلی ٲوژ بو ٲوژی

واقعی بُو وان دیار کر کو ئهفا ئه و دبیژن چیفانؤ که ویی باوهر نه کهت بلا
گوهرداری یا فی خه بهری بکهت :

د فه کولینه کی دال دؤر جه ریمی ل ویلایاتین ئه مریکی یین ئیکگرتی کو
ل سالیئ حه شتی یان دا هاتبو و کورن هاتی به : کول ئه مریکا د ههر شهش ده قیقان
دا (حاله ته کی ئغتصابی) ل بنگه هین پؤلیسی دئیتته تومار کورن ، وئهو حاله تین
دگه هنه بنگه هین پؤلیسان (۱۰ %) نه ، ومه عنا فی ئه وه ههر ده قیقیه کی دو
حاله تین ئغتصابی روی ددهن .^(۱)

قیجا نزا ئه و چ (ئولفهت) و (بسته یی) یه راکرنا حیجابی و تیکه لی
د ناقبه را ژن ومیران دا پهیدا دکهت .

وگوتن : ما چ د جلکی را هیه ؟ ئه خلاق تشته که و جلک تشته که ، و شهرت
دله !؟

به لی وان ژ بیر کر کو ههر جلکه کی ئه خلاق فی خو یی هه ی ، گافا هاته
گوهارتن ئه و ئه خلاق ژی دئیتته گوهارتن .. ئه و جلکی ژن ل دهمه کی فیبری
گوهرداری یی و پویته پی کرنا ب مالی و عه یالی دکر دهمی هاتی به لادان
و ب ره نکه کی دی یی جلکان یی ژ پشت به حران بؤ مه هاتی .. هاتی به
گوهارتن ، ژن فیبری هنده ک ئه خلاقین دی یین بیانی کر .

کیژ حیجاب وچاوا ؟

پشتی دیار کرنا حیکه متی ژ حیجابی دهمه به رسقا وی پساری بیته دان ئه و
دبیژت : ئه ری ئه و حیجابا ئیسلامی ل سه ر ژنا موسلمان واجبگری کیژ که ؟ و
چ شهرت و صیفهت بؤ هه نه ؟

(۱) محمد رشید العوید : من أجل تحرير حقيقي للمرأة ، ب ۱۶۴ .

حه تا ئەم بشييين بيژين : ئەف جلکه يى ئەف ژنه دکه ته بهر خو جلکه کى
 شهرعى به دقيت ههشت شهرت دوى جلکى دا ههبن ، ئەگەر نه .. ئەو جلک
 نابته جلکه کى شهرعى ئەگەر خو خه لک بيژنه وى جلکى حىجاب ژى .
 و ئەف ههشت شهرته ژى ئەف نه :

شهرتن ئيکى : کراس دقيت لهشى هه مى يى فه شيرت .

وده ليل ژ قورئانى ل سهر فى چه ندى ئەو ئايه ته يا بهرى نوکه مه فه گوهاستى
 ئەوا خودايى مه زن تيدا دبيژت :

﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ
 ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَعْرِفْنَ قُلُوبَهُنَّ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ نَهَى يَبِغُهُمْ تَوْبِيْهُ
 ژنين خو وکچين خو وژنين خودان باوه ران : بلا ئەو پيچين خو ب سهر سه رى
 خو وديمى خو دا بهرده ن ؛ دا سهر وديم و بهرسنگين خو فه شيرن ؛ چونکى
 ئەف چه نده نيژبکتره کو ئەو ب ستاره يى بينه ناسين ، ودا ئەو بهرهنگارى
 چو نه خو شى و ئيشانان نه بن . و خودى گونه ه ژيبرى دلوفانکار بوويه کو
 وى گونه هين بوورى بو هه وه ژى برين ، و ب ديار کرنا هه لالى و حهرامى دلوفانى
 ب هه وه برى ﴾ [الأحزاب : ۵۹] .

و د هه ديسه کى دا يا کو ژ عايشايى دئيه ته فه گوهاستن هاتى به ، عايشا
 دبيژت : « خودى ره حمى ب ژنکين موهاجرين ئيکى بهت ، ده مى ئەف
 ئايه ته هاتى به خو ارى : ﴿ وَلَيُضْرَبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ﴾ وان هنده ک پاته ژ
 ده هه نين خو فه کرن وسهر وچاڤين خو پى نخافن . (۱)

مه عنا : ژنکين سه حابى يان وه تى دگه هشتن کو حىجاب ئەوه ديم ب خو
 ژى بيته فه شارتن .

(۱) وه کى (ئبن حه جهر) د کتبا خو (فتح البارى) دا ژى فه دگوهيژت .

و د حه دیسه کی دا (۱) پیغه مبهه - سلاف لی بن - دبیزت : ﴿ إن المرأة عورة فإذا خرجت استشرفها الشيطان ، وأقرب ما تكون بروحه ربها وهي في قعر بيتها ﴾ .

ژ فئ حه دیسی دئیتته زانین کو ژن - همی نه کو هنده ک ژ وی - عهورته ، یه عنی : چئ نابت بیته دیتن ، ودهمی نهو ژ مال دهر دکه فت [خو نه گهر یا ب حجاب ژی بت] شیطان دئیتته د ریکئ دا وهیفی یین خو ب دهر که فتنا وی فه گری ددهت ، وهنگی نهو یا نیزیکی خودایی خو وره حم وپرازیبونا وی یه دهمی نهو د مالا خو دا یا روینشتی بت .

شهرتین دوهگ : دفتین جلکه کی وهسا نهبت بهری خه لکی ب نک خو فه بکیشت .

مهنا : دفتیت حیجابا ژنی یئ (جذاب) نهبت ، وهو خو ب خو زینهت نهبت ، وژی چهندی زه یفا وی حیجابی بو مه ناشکه را دبت یا هنده ک ژن نوکه دکهنه بهر خو ودبیزنی : حیجابا ئیسلامی ، وهو ب خو یئ گه له ک رهنگ وجه ذذابه .

قورئان دبیزت : ﴿ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا - وتسو [نهی موحه مه د] بیژه ژنین خودان باور : بلا نهو چاقین خو ژ حهرامی یئ بگرن ، ونامویسا خو ژ تشتئ حهرام بیاریژن ، وبلا نهو خه مل وخیزا خو بو زه لامان ناشکه را نه کن ، وهندی ژ وان بیبت بلا نهو زینهتا خو فه شیرن نهو جلک تی نه بن یین نهو ب سه ر جلکان دا دکهنه بهر خو ﴾ [النور : ۳۱] .

(۱) یا ترمذی وطه بهرانی ژئ فه دگو هیزن .

معنا : ئەو جلگى ۋەن دكەتە بەر خۇ دا بىتە حىجابا شەرى دقېت يى دوير
 بت ۋ نەخش ونيگار وخەملاندنى ؛ چونكى ئارمانج ۋ حىجابى ئەو بەرى خەلكى
 نەكەفتى وئە گەر قى حىجابى ئەف ئارمانجە ب جە ئەئينا نابتە حىجابا شەرى .

شەرتىن سىيىن : دقېت وەسا يى تەنك نەبت كو لەش تېرا دەر كەفت .

و د حەدىسە كى دا پېغەمبەر - سلاڧ لى بن - بەحسى رەنگە كى جەھنەمىيان
 دكەت و دىيۇت : ەندەك ۋنكن ب جلك بەلى درويسن . ومەخسەد پى - وەكى
 زانا دىيۇن - ئەو ۋنكن يىن جلگىن زەلال وتەنك دكەنە بەر خۇ .^(۱)

و د رىوايەتە كى دا ھاتى يە كو جارە كى حەفصايا كچا عەبدەررەحمانى ھاتە
 مالا عائىشايى ، كراسە كى تەنك دبەر بوو ، گاڤا عائىشايى ئەو ب قى رەنگى
 دىتى كراسى وى ۋ بەر كر ودراند ، و كراسە كى دى يى ستوير كرە بەر .^(۲)

شەرتىن چارىن : كراس دقېت يى فرەھ بت .

ئەو كراسى ۋن دكەتە بەرخۇ ئە گەر خۇ لەشى ھەمى يى بگرت ۋى وىي زەلال
 وتەنك نەبت ۋى بەلى يى تەنگ بت ولەش پى بىتە (تەھلىد كرن) نابتە
 كراسە كى شەرى ، وئەو (جوبەيىن) تەنگ يىن نو كە ەندەك (مو حەججەبە)
 دكەنە بەرخۇ وھزر دكەن حىجابا شەرى يا دبەر وان نە حىجابا شەرى يە ؛
 چونكى شەرتەك ۋ شەرتىن حىجابا يى ۋى كىمە .

شەرتىن پىتجىن : دقېت جلگە كى (معطر) نەبت .

چونكى بو ۋنا موسلمان چى نابت دەمى ئەو ۋ مالا خۇ دەر دكەفت و دچتە وى
 جھى يى زەلامىن بيانى لى ھەين بىنن خۇش .. رۇۋە كى ۋنكەك د بەر (ئەبوو
 ھورەيرەى) را بۇرى بىنەكا خۇش ۋى دەھات ، ئەبوو ھورەيرەى گوتى :

(۱) وەكى موسلم فەدگوهيۇت .

(۲) وەكى ئىمام مالك ۋى فەدگوهيۇت .

ئەي عەبدا خودى! تو ژ مزگەفتى دئىيى؟ وى گۆت : بەلى .. گۆتى : تە
 بىيىن خۆش ل خۆ كرینه؟ وى گۆت : بەلى .. ئەبوو ھورەيرەى گۆتى : من
 يى گۆھ ل خۆشتقى يى خۆ (ئەبوو ئەلقاسمى) بووى دگۆت : ﴿ خودى
 نقيزا وى ژنى قەبويل ناكەت ئەوا بىيىن خۆ ل خۆ دكەت ودئيتە قى مزگەفتى
 حەتا نەزفرتە مال و خۆ نەشۆت ﴾ . (۱)

شەرتەن شەشەن : دقئيت جلکە کى وەكى يى زەلامان نەبت .

چونكى پيغەمبەر - سلاف لى بن - د حەديسە کا خۆ دا لەعنەتى ل وى
 زەلامى دكەت يى جلکين ژنکان دكەتە بەر خۆ ووى ژنکا جلکين زەلامان
 دكەتە بەر خۆ . (۲)

ويا زانايە کو ئەو تشتى پيغەمبەر - سلاف لى بن - لەعنەتى سەر ال کەسە کى
 بکەت ئەو ژ گونەهيەن مەزنە .

شەرتەن حەقتەن : دقئيت وەكى وى جلکى نەبت يى ژنکين کافر دكەنە بەر
 خۆ .

وئەف شەرتە ژ زەلام وژنکان دگرت ، يەعنى بۆ زەلامى موسلمان ، ووەكى
 وى ژنا موسلمان ژى ، چى نابت جلکە کى وەسا بکەتە بەر خۆ کو وەكى يى
 کافران بت ، عەبدللاھى کورى عەمرى دبيژت : جارە کى من جلکە کى وەكى
 يى کافران کربوو بەر خۆ ، گاڤا پيغەمبەرى - سلاف لى بن - ئەو کراس د بەر
 من ديتى ب عيىجى فە گۆتە من : ﴿ دەيکا تە گۆتى يە تە قى بکە بەر خۆ؟! ﴾
 وى تى ئينا دەر کو پيغەمبەرى - سلاف لى بن - پى نەخۆشە وى ئەف کراسە
 کرى يە بەر خۆ ، بەلى وى ھزرکر پى نەخۆشى يا وى ژ بەر رەنگى يە ، لەو وى

(۱) وەكى ئەبوو داوود وئىن ماجە ژى فەدگۆھيەن .

(۲) وەكى ئەبوو داوود ژ ئەبوو ھورەيرەى فەدگۆھيەن .

گوتی : بچم بشوم ؟ پیغمبره ری - سلاف لی بن - گوتی : ﴿ نه ! هره بسوزه ﴾ پاشی گوتی : ﴿ هندی ئەف کراسیه کراسی کافرانه نه که بهر خو ﴾ . (۱)
 وئەفە بو هندی یه دا موسلمان بته خودان که سینی یه کا تایبەت و ژ کافری بیته
 جو دا کرن .

شەرتەن هەشتەن : دقیت جلکی (شەهرەتی) نەبت .

یەعنی : دقیت جلکه کی عەدەتی بت و وەسا یی غەریب نەبت کو د ناڤ
 خەلکی دا بی بیته ناسین ، وئەف شەرتە ژ ی وەکی یی بۆری ژ زەلامان ژ ی
 دگرت ، عەبدللاهی کورپی عومەری دبیزت : پیغمبره ری - سلاف لی بن -
 گوت : ﴿ هەچی یی د دنیایی دا جلکه کی وەسا بکەتە بهر خو کو بی بیته ناسین
 ل ناخەرتی خودی جلکی شەرمزاری یی دی کەتە بهر وی ﴾ . (۲)

و نه دورستی یا فی جلکی ژ بهر هندی یه چونکی مروڤ پی ژ خەلکی دئیتە
 جو دا کرن وئەفە دبته ئەگەرا هندی ئەو خو پی ل سەر خەلکی مەزن بکەت کو
 وی جلکه کی وەسا هەیه کەسی ژبلی وی نینە .. ویا زانایە کو خۆمەزن کرن
 تشتە کی حەرامە .

خەملا نەدورست :

ئیسلامی ری یا دایە ژنا موسلمان کو ئەو خو بخەملینت ، بەلی حەتا ئەو
 خەملا یا حەلال بت دقیت یا ژ وان سالۆخەتان دویر بت یین کو د خەملا
 حەرام دا هەین ، ودا کو ناخفتنا مه یا روھن وئاشکەرا بت ئەم ل قیری دی
 بەحسی سالۆخەتین خەملا نەدورست ئاشکەرا کەین :

سالۆخەتین نیکن :

(۱) موسلم فی حەدیسە فەدگوھیزت .

(۲) وەکی نەسانی ژ ی فەدگوھیزت .

نهو خهمل وزینه تا ژن ب کار دئینت دقیت خهلقی خودی نه گوهورت ؛
 چونکی گوهورینا خهلقی خودی ریبازا شهیطانییه ، وهکی وی ب خو سوز پی
 دای وگوتی : ﴿ وَلَا ضَلَّئَهُمْ وَلَا مَنِّئَهُمْ وَلَا أَمْرَهُمْ فَلَيُبْتِئَنَّ آذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَا مَرَّتَهُمْ
 فَلْيَغَيِّرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا -
 وسویند بت ههچی بی دویکهفتنا من بکته ژ وان نهز بهری وی ژ حهقی بی
 وهرگپم ، و ب هیشی بی دره وهز دئی ژقانی دهمه وان ، ونهز دئی داخوازی
 ژ وان کهم کو نهو گوهرین حیوانی برن وشهق شهق بکهن ژ بهر وی نه حهقی با
 نهزل بهر وان شرین دکهم ، ونهز دئی فهرمانی ل وان کهم کو نهو چیگری بی
 خودی د خورستی بی وسهرو بهری دا بگوهورن . وههچی بی د بهرسقا شهیتانی
 بیت ووی ژیلی خودایی ب هیز وزال بو خو بکته پشتهفان ، ب راستی نهو
 تی چوو تیچوونه کا ناشکهره ﴿ [النساء : ۱۱۹] .

و ژ فان رهنکه خهملاندینن حهرام نهون یین دقئ حه دیسی دا هاتین :
 عهبدللاهی کورئ مهسعوودی دبیزت : « لعن الله الواشمات والمستوشمات
 والمتنمصات والمتفلجات للحسن المغيرات خلق الله تعالى » .^(۱)
 رهنگی نیکی : (الواشمات والمستوشمات) ونهفه نهون یین ب دهرزیکان
 دهقان بو خو چی دکهن ، چ نهو ب خو بو خو چی بکته چ ئیک بو وان چی
 بکته .

رهنگی دووی : (المتنمصات) ونهفه نهون یین کو مویان ژ بروی یین خو
 هل دکیشن .

رهنگی سی بی : (المتفلجات للحسن) ونهفه نهون یین ددانین خو درهن .

(۱) وهکی بوخاری وموسلم فه دگوهرین .

و د حه ديسه كا دى دا عه بدلاهي كورئ عومهرى ديئوت : پيغه مبهري
 - سلاف لئ بن - له عنه ت ل وئ ژنكي كرينه نهوا پويرته كي ژ دره و ب سهري
 خوؤ فه بكهت . (1) يه عنى : بارو كي بدانت .

سالوخته تن دوون :

نهو خه ملا ژنكا موسلمان ب كار دئينت نه گهر خوؤ خهمله كا حه لال و دورست
 ژى بت ، نه گهر مه خسه دا وئ پئ نهو بت زه لامين بيانى وئ بينن كارئ وئ
 دئ يئ حه رام بت .. بو نمونه : ب كارئينانا بينن خوؤش بو ژنكي تشته كي
 حه لاله به لي نه گهر وئ نهف چهنده بو هندی كر دا د بهر زه لامين بيانى را بچت
 و بينا وئ بچتي نهو دئ يا گونه كار بت ، و كارئ وئ دئ كاره كي حه رام بت .

سالوخته تن يئ :

نهو خه ملا ژنا موسلمان ب كار دئينت دقئت نهو خه مل نه بت يا زه لام (يان
 ژى ژنكين كافران) ب كار دئينن .. و نهفه بهري نوكه مه به حس ژئ كرى يه .

ب كار نهئينانا حيجابى .. بوچى ؟

ب كار نهئينانا حيجابى يه عنى (ته بهر روج يان سفور) ئيك ژ وان
 حه رامى يانه بين زيده زيده د ناف ژنكين موسلمانان دا دبه لاف ، و ناشكه رايه
 كو هندی (ته بهر روجه) كاره كه خودئ و پيغه مبهري وئ - سلاف لئ بن -
 حه رام كرى يه ، و بهري نوكه ده مي مه ده ليل ل سهر واجبيونا حيجابئ
 ژ قورئانئ و سونه تي ئينان بو مه ديار بوو كو نه پيگيرى يا ب حيجابا ئيسلامى
 تشته كي حه رامه ، و ل قيئى مروؤفى هفى هى پسيار بكهت : مادهم هوئه پا
 بوچى نهف حه رامى يه د ناف مه دا هنده يئ به لافه ؟

ويؤ به رسف دئ بيئرين :

(1) وه كي بوخارى و موسلم فه دگو هيئن .

پینج نه گهرين سهره کی د پشت به لاقبوونا (ته بهر روجی) را هه نه ..

نه گهرا نیکن : لاوازی یا باوهری بی و نه ترسیانا ژ خودی .

بی گومان نه گهرا سهره کی یا هر گونه هه کا مروّف (چ ژن بت چ میړ)
بکته لاوازی یا باوهری بی و کیمبوونا ترسا ژ خودی یه ، و (موعاده لهیا)
نه لقه : بی باوهری یه کا مه زن ب خودی هه بت ترسا وی ژ خودی دی یا پتر
بت ، و نه وی پتر ژ خودی بترست دی پتر خو ژ بی نه مری یا وی ده ته پاش ،
نه فقه مه سه له که نه جهی دان و ستاندنی یه !

لهو هم دبیزین : نهو ژنا بی ل نه مری خودی ددانت و خو ژ حیجایی دده ته
پاش نه وی باوهری یه کا لاواز ب خودی هه یه ، و ترسا ژ خودی جهی خو
ب دورستی د دلی وی دا نه کری یه ، و فایدی وی ناکته نهو ب دهی بیژت :
من باوهری یه کا مه زن ب خودی هه یه ، یان نهز حه ز ژ خودی دکهم ..
حه ژیکرنا مروّقی بو خودی نه گهر یا دورست بت مروّف پی ل نه مری وی
نادانت .

نه گهرا دووی : نه تیگه هشتنا دورست بو ئیسلامی .

گرفتاری یا مه موسلمانان یا مه زن ل فی زه مانی نهوه هم ب دورستی
د ئیسلامی ناگهین ، و نهو بیر و باوهرین خه لهت یین کو هنده ک جاران
ب ناقی ئیسلامی ب خو د ناف مه دا به لاف بووین کاره کی هندي خراب ل مه
کر حه تا دهره جهیه کی کو ئیسلاما دورست ل بهر مه بهرزه کری ، و ژ وان
عه قیدین خه لهت یین کو ل فی زه مانی د ناف موسلمانان دا به لاف بووی عه قیدا
(ئیرجائی) یه ، و (ئیرجاء) نهوه مروّف هزر بکته کو ههما ئیسلام ب تنی
نهوه تو بیژی : (لا إله إلا الله محمد رسول الله) وه کی تو چ بکه ی چ بیژی
(موشکیله) نینه !

گه لهك (مونحه رفا) تو دى بينى نه نقيزه نه رږږى يه ، نه نه خلاقه نه
 (ئلتيزاما) ب مهنه جى ئيسلامى يه ، بهلكى نه دويره دويكهفتنا مهنه ج
 ورپبازا كافران ژى دكهت ، وحه ژيكرنا وى بو كوفرى و كافران ژ حه ددى يا
 دهر كهفتى ژى ، د گهل هندى ژى خو ب موسلمان حسيب دكهن ، بوچى ؟
 چونكى نهو ب دهفى دبيژن : (لا اله الا الله محمد رسول الله) و د جنسى بين
 وان ژى دا يا نقيسى : (الديانة : مسلم) !

نهف تيگه هشتنا خه لهت بو ئيسلامى بهرى موسلمانان دا هندى نهو وه تى
 بگههن كو ئيسلام باوه رى يه جهى خو د دلى دا دكهت ، وژيانا ته يا عه ملى
 ب كهيفا ته يه ته چهوا دقيت وه سا ب ريشه بيه ، نقيژا خو بكه - نه گهر تو
 خيرت بكهى ! - و جلكى ته دقيت بكه بهر خو ، رږږى يى بگره وفتارى ل وى
 زادى بكه يى عاقلى ته ژى دبړت ، هه ر هه جى و تجاره تى ل دويش دلى
 بكه .. ما ئيسلامى چ عه لاقهت ب دكانى و جلكى و سياسه تى و نه خلاقى فه
 هديه !؟

ل سهر فى بناخه يى حيجاب ل نك گه لهك ژنكين موسلمان بو نيك
 ژ مهسه لين (زه وقي) بين ئيسلامى چو عه لاقهت پيقه نه ههى ! و نه گهر نهو
 ب دورستى د ئيسلامى گه هشتبان نهو نه دگه هشتنه فى نه نجامى بهروفاژى .

نه گه را سى بين : ته ربه تا خراب .

چ د مالى دا بت ب تايه تى ، چ د جفا كى دا بت ب گشتى ، ويا زانابه كو
 بچويك نه گهر ل سهر ته ربه ته كا خراب و دوير دين هاته ب خودانكرن ، ده مى
 مهزن دبست نه خو شترين تشت ل نك وى دى پيگيرى يا ب دينى بت ،
 نه خلاق و نه حكامين دى ل بهر وى دى نهو سجناب ترس بت يا نهو پى
 دئيه زنجير كرن .. و پيگيرى يا ب حيجابى نيك ژ وان نه حكامانه بين كو

دڦيٽ دهيباب کچي ھيڙ ل زارو کيني يا وي ل سهر پهروهرده بکهن ؛ دا ده مي
ٺه و مز ن دبت و ه سا تي نه گه هت کو حيجاب هنده ک قهيد و زنجيرين گران
ٺه و پي دڦيټه گريدان .

نه گه را چارس : دوز گه هين را گه هاندني يين خراب :

ٺه وين فه سادي د ناه خه لکي دا به لاف دکهن وڙني وه تي دگه هينن کو
پيشکه فتن ٺه وه ڙن يا پي ستاره بت ، وٺه فه ڙي پشکه که ڙ ٺه گه را بوړي
(ته ربه تا خراب) و ڙ بهر گرنگي يا وي دڦيٽ ب تايبه تي ئيشاره ت بو بيته
دان .

نه گه را پينجن : چاڦليکړنا ڙنين بي دين و کافر .

ويا غه ريب ٺه وه گه له ک موسلمان هه نه هزر دکهن چاڦليکړنا کافران
د سهرو بهر و حه تا باوهران ڙي دا تشته کي عه ده تي به ، و هنده کين دي هه نه هزر
دکهن چاڦليکړنا وان ئيک ڙ نيشانين هه فچه رخي و پيشکه فتن يه ، وٺه گه ر تو
بيڙي بي : ٺه فه عه ده تي کافران نه که ، ٺه و دي بيڙته ته : ٺه فه روي به که
ڙ روي يين مه ده نيه تي وه فچه چاخي بي !

هيجه تين خودويرکړنا ڙ حيجابا شهرعي :

ومروڦ ٺه گه ر پسياري ڙ وان ڙنکان بکته يين کو خو ڙ حيجابا شهرعي
دده نه پاش دي بينت هڙماره کا هيجه تين ڙ قهستا وان يين ههين ، ل قيري ٺه م
ب کورتي دي ئيشاره تي دهينه وان هيجه تان :

يا ئيکس : دبيڙن : شهرت دله ، دلي مه يي پاڅوه .

وبهري نوکه مه ئيشاره ت دا قي مه سه لي و مه ديار کو کو ٺه فه ئيک ڙ خرابه
فيقي بي عه قيدا ئيرجائي يا مونحه رفه ، وٺه گه ر چ د ئيسلامي دا شهرتي
سه ره کي دله به لي دڦيٽ ڙ بير نه کهين ڙي کو کاري بهايي خو يي مز ن ههيه

و خودی بهری خو دده ته دل و کرایرین مرو فان^(۱) و ههر جاره کا کارئ مرو فی
 یئ خراب بت فایدئ مرو فی ناکهت دلی وی یئ پاقر بت ؛ چونکی کی دبیژت
 دلی وی یئ پاقره !؟

یا دووگ : دبیژن : ئەم ب تهقوانه ، ئەم نفیژین خو دکهین ورژوی یین خو
 دگرین ، و ئەم چو خرابئ یان ناکهین ، و هه ما ئە گەر گونەها مه ئە فه ب تنئ
 بت کو ئەم نه د (موحه ججه بهینه) چونینه خودئ ل مه ناگرت ، و بهلکی
 ل ئاخره تی ژ بهر فان باشی یین مه خودئ فی گونەها مه ژئ بهت !

و ههر چه نده خیر و گونەه ، و چو ونا به حه شتی وجهه نه می نه ب دهستی مهیه ،
 بهلی خودئ و پیغه مبهری وی بو مه ئاشکرا دکهن کو شرینگرنا گونەهئ
 کاره که شهیطان بی رادبت بو هندی دا مرو ف گونەهئ ب چو فه وهر نه گرت
 حه تا ئەو مرو فی دبه ته هیلاکی ، و ئەو نفیژ ورژوی یین بهری خودانی ژ فاحیشتئ
 نه دهنه پاش چو خیر تی نابن .

هیجه تا سس یئ : دبیژن : حیجاب رهنگه کی هسک باوهری یئ
 و پاشکه فتئ یه . و ئەو یین فی گوتئ دبیژن ئیک ژ دووانه : یان بی دینن ، و ئەفا
 ئیسلام هه می ل بهر وان ره جعییه ته و گوتنا وان ب چو ناچت ؛ چونکی ئەو
 نه یارن ، یان ژئ موسلمانین خاپاندینه ، و ئەم دبیژینه فان : ئە گەر ئەم ب فی
 هیجه تی بکهین دقیت دهستی ژ ئیسلامئ هه می یئ بشوین ؛ چونکی ئە حکامین
 ئیسلامئ هه می - ل بهر کافران - ره جعییه ته ، فیجا دقیت ئیک ژ دووان بو خو
 هلبژیرین : ئیسلامئ یان دو بکه فتنا کافران .

هیجه تا چارئ : و هندهک دبیژن : ئەم ههز دکهین حیجابئ بکهینه بهر خو
 بهلی هیشتا قه ناعهت بو مه چی نه بوویه .. و ب راستئ تشته کی غه ربیه مرو ف

(۱) وهکی د هه دیسه کی دا هاتی یا موسلمئ ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن - فه دگو هیزت .

خوب موسلمان بزانت و د گهل هندى ژى قه ناعهت بو وى ب گوتنا خودى و پيغه مبهري چي نه بت ، دياره مه ژى - وهكى ئسرائيلى يان گوتى به موساى - دقيت خودى ئيكه د گهل مه باخفت و بيژتى : فلان تشت حه رامه فلان حه لاله حه تا قه ناعهت بو چي بت !

هيجه تا پيچس : وهندهك ديژن : چونكى هندهك (موحه ججه به) بين ههين نه دباشن نه حى جابى ناكهينه بهر خو !

وڤى هيجه تى مروف د شيت ل سهر خودانا وهر گيرت و بيژتى : چونكى هندهك نه موحه ججه به هه نه نه دباشن ، هوين خو موحه ججه به بكن ..

هيجه تا شهس : ديژن : حى جاب قه يده ، مروڤى گرى ددهت و ژ وهر گرتنا علمى و پيشكه فتى باشقه دبهت .

و نهز ديژنم : واقع بهسه كو چونه يى يا ڤى هيجه تى بو مه ناشكه را بكهت ، ونزا كيژ قه يده مه زنتر : حى جاب ، يان ژى ژن سى چاريكين ده مى خو ب هندى قه بهت كانى سوباهى دى چ مودى لى كه ته بهر خو ؟

هيجه تا حه قنس : هندهك ديژن : نه حى جابى ناكهينه بهر خو چونكى حى جاب نيشانا (نتمائى) به بو حزه كا ده سني شان كرى .

و نهو مروڤين د سياسه تى دا دشاره زا باش دزانن كو گريدانا (نتمائا سياسى) ب هندهك (مظاهر) ين بهر چاڤ قه وهكى جلكى وسهرو بهرى نيشانا نه حه قى يا خودانى يا سياسى به !

حى جاب پشكه كه ژ شريعه تى ئيسلامى و شريعه ت هه بوويه بهرى (نه حزاب) هه بن ، و دى مينت پشتى (نه حزاب) دبريين ژى ، و نه گهر نه م ژ كه ريبن خه لكى دا هندهك حه قى يى بهيلين روزهك دى ئيت ژ كه ريبن خه لكى دا حه قى يى هه مى يى دى هيلين .

هېجھتا نههس : وهندهك دبیژن : نه گهر نه م پیر بووین دی حیجابی کهینه بهر خو ، و دیاره فان رهنگه ژنکان عهده کا ژ خودی وهر گرتی کو نهو دی مینن حهتا پیر دین ، و دیاره وان نه زانی یه کو هندهك هیشتا جحیل مرن .

هېجھتا دههس : ونیزیک ژ هیجھتا بووری هندهك دبیژن : هیشتا مه شوی نه کری یه ، و حهتا نه م شوی دکهین پاشی دی حیجابی کهینه بهر خو . یه عنی : نهو دترسن نه گهر وان خو موحه ججه به کر که ساد بن ، و مخابن نهف رهنگه ژ نه هنده خو بی بها دکهن ، خو دئینه رپزا وی فیقی بی رزی نهوی دکاندار پاقر دکهت و دته یسینت ولایی جوان ددانته بهر چاقین خه لکی ، و گاڤا ئیکی کیلویهك بو خو کری وبره مال دی بینت زهرفی وی بی تژی فیقی بی رزی یه ، وهنگی فیقی ب زهرف فه دی چته دته نه کا گلنشی دا !

ونهف ژنه بیی ب خو بحه سیین یین دبیژن : ژن ب تنی له شه ، و ژ ویری وی فه وی چو بهایی خو نینه !

هېجھتا یازدهس : هندهك دبیژن : نه گهر مه حیجاب کره بهر خو خه لك دی ترانه و یاری یان بو خو ب مه کهن ، و دی ته علیقا داننه مه . بو فان دی بیژن : خو پیغه مبهر - سلاف لی بن - ژ ته علیق و ترانه یین بی عهقلان خلاس نه بوویه ، حهتا نه م ژئ خلاس بین ، و نه گهر نهف هیجھتا یا دورست بست ، پا دقیت نه م نقیژان ژئ نه کهین ؛ چونکی هندهك بو هندی ژئ ته علیقان دداننه مه !

و ل دویماهی بی دی بیژن : سی رهنگین (موبه بهر جان) هه نه : ئیک : نهوین دویر دین ، و باوهری بی ئیکجار ب حیجابا شهرعی نائینن ، و نه فه نهو رهنگی جهته می یانه یین پیغه مبهری - سلاف لی بن - د حه دیسه کا خو دا به حس ژئ کری .

دو : ئەو ژنكېن دىندار و عىبادەتكەر يېن خۆ خەلەت د حىجابى دگەھن ،
 وھزر دكەن ھەما حىجاب ئەو ھ ئەو كەفېكە كى بداننە سەر سەرى خۆ ، وەكى
 دى ئەو ل ھندەك مونسەباتان حىجابى بەھاقىت ژى چو نىنە ، يان
 حىجابە كا وەسا بکەتە بەر خۆ كو ژ جلكى (مونتەبەر ججان) جەذذابتەر ژى
 بت .. ئەقە دقېت ل خۆ بزقېن و تۆبە بکەن دا ژ رەنگى ئىكى نەبن .
 سى : ئەو (موحەججەبەنە) يېن (موزەبىسەف) ئەقە رەنگە كى منافقانە ،
 جلك جلكى موسلمانانە و ئەخلاق ئەخلاقى كافرانە .

ئەو ژىن مروڧاينى يا خودى ھلبژارتى

دوير نينه ھندەك كەس ھەبن ژ فان ناف و نیشانان حېھەتى بىمن وپسىار
بەن : ئەرى ما چى دىت ژن ژى مروڧاينى يا خودى ھلبژىرن و بگەھنە رېزا
مروڧىن خودى ؟

ژن ئەوا د چاڧىن گەلەك نەزانان دا چىكرى بە كا نزم وى بەھىە ، ژىدەرا
خەلەتى يى و گونەھى و سەرداچوونى بە ، چاوا دى گەھتە پىكە كى ب كىر ھندى
بىت ئەم بىژىنى : مروڧا خودى ؟

ھىشتا ھندەك كەس ھەنە ب قى نزمى يى بەرى خو ددەنە ژنى ، نە ژ بەر چو
ب تى چونكى ئەو ژنە ، لەو ئەف مروڧە دەھمى حىبىن خو دا شاش دىن
وھەمى راستىيان دەر نشىف دكەن .. قىجا پىخەمەت ديار كونا شاشى يا فان
رەنگە مروڧان مە خواست د قى ناڧرا تايبەت دا ئەم چەندەكى ل دۆر وان ژنان
باخڧىن يىن مروڧاينى يا خودى ھلبژارتى ؛ دا بو ھەر كەسەكى ئاشكەرا بىت كو
رېكا مروڧاينى يا خودى ل بەر ژنى ژى - وەكى مىرى - يا قە كرى بە . وھەر
وھسا دا بو مە ئاشكەرا بىت كو ھژمارە كا مروڧىن خودى ژ زەلامان ، ژ وان يىن
ناف و دەنگى وان د ناف خەلكى دا دبەلاڧ ، ئەو بوون يىن ل سەر دەستى
ھندەك ژنىن مروڧىن خودى ھاتىنە پەروەردە كرن ، ھەتا رۆژەك ھاتى ئەو شىايىن
بگەھنە وى بلندى يى يا ئەو گەھشتىنى .

د پىشت ھەر مەزنەكى را ژنەك ھەيە :

نیمام (سو فیانی ٲهوری) - ٲهوی بهری نو که مه به حس ژی کری - ژی که کی ژی مرؤقیین خودی ٲهول راستی یا زوهدی هشیار کر بوو ، وه کی ژی فی سهرهاتی بی ٲاشکه را دبت : ده می سو فیانی ل با ژی ری کووفه ده ست ب وهر گرتنا حه دیسی کری دهیکا وی گو ٲی : کو ری من ! بو خو بخوینه وبلا ته چ خه م نه بن ، ٲه زب ته شی یا خو دی ته ب خودان که م .. ٲهی کو ری من ! ههر جاره کا ته دهه حه رف خواندن به ری خو بدی ٲه گهر تو چو نه هاتی به گوهارتن و چو ل ته زیده نه بت ، تو بزانه ٲهوا ته خواندی چو مفا نه گه هاندی به ته . ووه سا چی بوو سو فیان ب ته شی یا دهیکا خو هاته ب خودان کرن ، و ب شیر هتا وی کر ، حه تا رؤژه ک ب سهر دا هاتی ٲهو بوویه (امیر المؤمنین) د علمی حه دیسی دا .

و ل جهه کی دی سو فیان به حسی ده سپیکا خو دکه ت ود بی ژی : ((ژی نه کا عیبا ده تکه ر ل کووفه هه بوو دگو ٲی (بنت أم حسان) ، رؤژه کی ٲه ز چوومه مالا وی ، من دیت ماله کا خالی به ب تنی حیسی لکه کا دریای لی هه بوو ، گا فا من حالی وی دیتی من گو ٲی : ته هنده ک پسمامین زه نگی ن یین ههین ما ٲه گهر تو داخو ازی ژی وان بکه ی ٲهو هنده ک زه کاتا خو بده نه ته چی تر نینه ژی فی حالی بی تو تی دا ؟ نی نا ٲهول من زفری وگو ٲ : ٲهی سو فیان حه تا فی ده لیقه بی تو د چاقین من دا گه له ک بووی به لی ژی نو که وی شه تو د چاقین من دا هاتی به خو ار .. ٲهی سو فیان تو ژی من دخو ازی ٲه ز دنیایی ژی وان بخو ازم یین دنیا نه د ده ستی دا ؟ ب خودی که مه ٲه ز شهرم دکه م دنیایی ژی وی بخو ازم بی دنیا د ده ستان دا ..)) .

هنگی سو فیانی کره گری ، ژی کی گو ٲی : ٲهی سو فیان بی ژه (الحمد لله) ، گو ٲ : من گو ٲ (الحمد لله) ، وی گو ٲ : ته حه مدا خودی کر ؟ من گو ٲی : به لی ، وی گو ٲ : فی جا پی شی به تو شو کرا خودی بکه ی کو وی

تەوھىقا تە داى ھەتا تو ھەمدا وى بىكەى ، سوڧىانى گۆت : من شەرم ژ خۆ كر
 وئەزمانى من نە گەريا ، وگافا من ڧىاى دەر كەڧم وئ گۆتە من : ئەى
 سوڧىان ! تېرا مرۆڧى ھەبە كو مرۆڧ يى نەزان بت ئە گەر وى كەيف ب زانىنا
 خۆ ھات ، وتېرا مرۆڧى ھەبە كو مرۆڧ يى زانا بت ئە گەر ئەو ژ خودى ترسيا ،
 ئەى سوڧىان ! تو بزانه ھندى دلە ژ كەفتنى رزگار نابت ھەتا ھەمى خەمىن وى
 نەبنە ئىك خەم !

سوڧىان دىيژت : ھەر جارە كا دبوو شەڧ ئەڧ ژنكە دا رابت دەست
 ب نڧيژىن شەڧى كەت وىيژت : ئىلاھى ! نو كە ھەر ئىك و خۆشتقى يى خۆ يىن
 ماينە د گەل ئىك ، وئەز يا مايمە د گەل تە ئەى خۆشتقى .

وگافا ھندە كان گۆتبائى پىچە كى بو خۆ رازى ، ئەو دا بىژت : رازانا
 د قەبرى دا تېرا من ھەبە .

سوڧىان دىيژت : من بەرى خۆ دا خۆ وبەرى خۆ دا وى من خۆ دىت ئەز چو
 نىنم .

(بشر ئەلحافى) ئەوى تەقوا گەھشتى يە نك وى وراوھستىاى دىيژت : من
 تەقوا بو خۆ ژ خويشكا خۆ وەر گرتى يە .. خويشكا وى ئەوا سەرھاتى يە كا وى
 د گەل ئىمام ئە ھمەدى پىشتى دەلىڧە يە كا دى دى ڧە گوھىزىن .

زاھدى ئوممەتى (عەبدللاھى كورپى موبارە كى) ھەتا مرى ژى ب ژنكە كا
 خودان باوەر يى داخبار بوو ، جارە كى وى ئەو ل مە كەھى دىتوو ئەو چل سال
 بوو ژ ئايەتە تىن قورئانى پىڧەتر چو ئاخفتن ژ دەڧى وى دەر نە كەفت بوون ، ئەو
 دترسيا گۆتە كا خەلەت بىژت ڧىجا خودى غەزەبى لى بكەت .

ژن .. دەمى دبتە مرۆڧا خودى :

مرؤف - چ ژن بت چ میړ - دهمی دگههته پیکه کا بلند د باوهری بی دا ودبته
 مرؤفی خودی ، فیانا خودی ب رهنګه کی و هسا دکهفته د دلی دا کو ژ خودی
 پیښه تر نهو کهسی دی نه بینت ، وچونکی نهو کهسی دی نابینت نهو ژ کهسی دی
 ناترست ، و مرن وی ژ حقی بی پاشقه لی نادهت ، ما نه خودی به رزقی ددهت ؟
 ما نه نهو خوښی بی و نه خوښی بی ددهت ؟
 - بهلی !

فیجا بوچی نهو هیڅی بی ژ ئیکې دی بکته ، یان ژ ئیکې دی بترست ؟
 نهو فیرعونې حه تا نه فرؤ نافی وی بوویه نیشانا سهر برینی وستهمکاری بی ،
 زړته کهک بوو ژ وی رهنګی ژ خو نه دگرت زوی ب زوی ل سهر عهردی ب ریښه
 بچت ، غور وورا وی وسهر شوری یا ملله تی وی نهو گه هاندبوو هندی کو هزر
 بکته خودایې بلندتر نهو ، فیرعونه کی و هسا بوو مه ژی یین خه لکی کلیل
 کربوون ، ونه دهیلا کهسهک بیی دهستویری یا وی هزرین خو بکته یان
 خه ونه کی بینت !

دهمی خودی فیای دفن بلندی یا فی فیرعونې دهر نشیف بکته ولاوازی یا
 وی بهرچاف بکته ژنکهک فیړا بهردا .. (ناسیایې) کابانی یا مالا وی کوفر
 ب خودینی یا وی کر ، و بهرگری یا زړته کی یا وی کر .

چاوا نهو فیرعونې چیا دحهلینت ، و بچویکا د زکین دهیکین وان دا
 دزدینت نه فرؤ ژنکهک هه فرکی یا وی بکته و بی ل بریارا وی بدانت ؟ نهغه چی
 نابت ! فیرعون ب همی رینکان هاتی ، ونه شیا یی .. گهماعرنی چو پیښه
 نه هات ، گهف وترساندن یا ژ خو بوو ، دویماهی بی بریار دا نهو بیته عه زابدان ؛
 دا بزانت کانی هیژا فیرعونې چه نده ..

زه‌بانی‌یین فیرعه‌ونی ئەو بر ل سەر خیزه‌کی شاریای و ل بهر چاقی رۆژا
 ئاریای رازاند ، دەست وپی‌یین وئ ب عه‌ردی شه زنجیرکرن ، جار ئاڤا
 که‌لاندی لی دره‌شاند و جار ژ ی ب پرچا سه‌ری شه ده‌لاویست ، که‌فر ددانسه
 سه‌ر سنگی و یاری بو‌ خو‌ ب عه‌زابدانا وئ دکر ، وئهو هه‌ر یا ب گر‌نژین بو
 وناقئ خو‌شتشی‌یی وئ یی ئیکانه ژ سه‌ر ئەزمانی نه‌دچوو ، (ئە‌للاه ، ئە‌للاه) ئەو
 ئاوازی شرین بوو یی خه‌ما وئ ل بهر وئ سفک دکر ، دویماهی‌یی ده‌می
 عه‌زاب ژ هێزا وئ دژوارتر لی هاتی به‌ری وئ مال عه‌سمانی ودلی وئ دگه‌ل
 ئەزمانی وئ یی ژ به‌ر عه‌زابی گران بووی دگۆت : خودایی من ! تو خودانی
 منی ، تو ئاڤاهی‌یه‌کی بو‌ من ل نک خو‌ د به‌حه‌شتی دا ئاڤا بکه ، و من
 ژ فیرعه‌ونی وکاری وی رزگار بکه . و خودی داخوازا وئ ب جه ئینا ورحا
 وئ ستاند وئهو ژ ناف له‌پین زه‌بانی‌یین فیرعه‌ونی ئیناده‌ر و سه‌رهاتی‌یا وئ بو
 خودان باوه‌ران شه‌گیرا وکره نموونه‌یی خو‌گۆریکرنی .

و جاره‌کا دی ژ ی مرو‌ڤه‌کا خودی د گه‌ل فی فیرعه‌ونی ب هه‌فرکی
 چوو بوو :

کچا فیرعه‌ونی خدامه‌که هه‌بوو هه‌ر جار کاری وئ دکر ، رۆژه‌کی ده‌می
 خدامی سه‌ری وئ شه دکر ، شه‌یی وئ ژ ده‌ستان که‌فت وئ گۆت : ب ناقئ
 خودی .. کچکی گۆتی : بابی منه خودی ؟ خدامی گۆتی : نه ! ئە‌للاه خودایی
 منه و خودایی بابی ته‌یه ، کچکی گۆت : دی بو‌ ته بیژمه بابی خو ، وئ
 گۆت : بیژی ..

ده‌می فیرعه‌ونی ب مه‌سه‌لا وئ زانی گه‌له‌ک ته‌نگاڤ بوو ، چاوا دی چی بت
 دینی مووسای ریکا خو‌ ل مالا من بیینت ؟ دقیت ئەو تشته‌کی و هسا بکه‌ت
 هه‌یه‌تا خو‌ بکه‌ته د سه‌ری خه‌لکی را دا که‌سه‌کی دی چاڤ ل خدامی

نه كەت ، فيرعهونى بربار دا خدامى ب عهيال فه بۇ وى بىن ، چەند دەليقەيەك
 بوون خدام هاتە ئامادە كرن ، فيرعهونى پسيار ژى كر ، وى راستى نهفهشارت
 وگوتى : من باوهرى ب خودى ئىنايه ، هندى هاتى خدام ليقە نهبوو ،
 فيرعهونى گوت : مەنجهله كا مەزن بىن تژى زهيت بكەن وبدانە سەر ناگرەكى
 بوش ، پاشى وان ژنك ئىنا ووان گوتى : يان دى ليقە بى يان ژى دى كورى ته
 ل پيش چاقين ته هافيينه د مەنجهلى دا .. وى گوت : ئەز ليقە نام ،
 وان كورى وى هافيتە د مەنجهلى دا و د گافى دا گوشتى وى حەليا ، پاشى
 عەيالەكى وى يى دى ئىنا وگوتى : دى ليقە بى يان فى ژى بهافيتينه
 د مەنجهلى دا ؟ وى گوت : ئەز ليقە نام ، ئىنا وان ئەو ژى هافيتە
 د مەنجهلى دا وسوت ، و ب فى رەنگى وان عەيالى ژنكى ھەمى سوت ،
 و دەمى دورا وى هاتى وبەرى وى ژى بهافينه د مەنجهلى دا وى گوتە
 فيرعهونى : داخوازەك ب تنى من ژ ته ھەيە .. وى گوت : بېژە ، ژنكى
 گوت : ئەگەر ته ئەز ژى كوشتەم ھەستىكىن من وعەيالى من پىكفە فەشيره !
 خوگورپىكەرا ئىكى :

وحەتا ئەيتە ھزر كرن كو ئومەتا ئىسلامى ژ فان نموونەيىن خوگورپىكرنى
 يا بى بارە ، كەرەم كەن د گەل فان نموونەيان :

مالەك ھەبوو ژ سى مروقان پىك دەھات : دەيك وباب وكورەك ، دەمى
 رۇناھى يا ئىسلامى بەلاف بووى وان ھەر سى يان دلين خو بو فەكرن وگەھشتە
 ناف رپىزا مروقين خودى ، دوژمنين خودى گەلەك ب فى چەندى تەنگاف
 بوون ، رابوون كەربا خو ھەمى دارپتە سەر خەلكى فى مالا بچويك ھەژار
 وكەيفخوش ، ھىرپشە كا درندە دا سەر مالى ، ھەر ئىك ب لايەكى فە بر ، پاشى
 ھەر سى ل جەھەكى كۆم كرن و دەست ب عەزابدانان وان كر ، وھندى

عهزابه کا دژوار بوو هەر بېن بېنه نېک ژ وان دلگرتی دبوو .. وعده تې پيغه مبهری بوو - سلاڅ لى بن - هەر رپوژ جاره کي دا د بهر وی جهی را چت يى ئەف خيزانه لى دهاته عهزابدان ، دلى وی بو دحليا وچو پيغه نه دهات ، گاڤا دهاته راستا هەر سيان وئو د فى حالى دا دديتن ب نك وان فه سهح دکر ودگوت : (صبراً آل ياسر ، فان موعدمك الجنة - ئەى بنه مالا ياسرى سه برى بکيشن ، ژفانى هه وه به حه شته) . ئە گهر ئەو د دنيايى دا هه وه بژاله کهن ، خودى ل به حه شتى دى هه وه گه هينته نېک .. ئە گهر هه وه بڤيټ بهرئ خو بدنه خيزانه کا خه لکى به حه شتى بهرئ خو بدنه خيزانا ياسرى : ياسرى کورئ عامرى ، وژنکا وی سومه ييايا کچا خه يياگى ، وکورئ وان عه مار .

بابئ وکورئ نوکه دى هيلين وده ليفه يى دى بو ده يکى خوش کهين ؛ دا بزاین کاني چاوايه ده مئ ژن بهر په رپين خو گوري کورئ تو مار دکهت ..

فيرعه ونئ فئ ئومه تئ (ئەبوو جهه لى) فيا سه ره اتى يا براى خو فيرعه ونئ که فن دوباره بکه ته فه ، وئو ژى قه ره مانى يا خو ل سه ر سه رى ژنه کا بئ ده سه لات ب کار بينت ، فه مان دا سومه ييا ل سه ر خيزئ شاريى بيته دريژ کورن وده ست وي بېن وي ب عه ردی فه بېنه گريدان ، شيان سه ر وچاڤين وي ب ئاسنى سوړ کرى داخ کهن و ب ئاڤا که لاندی بسوژن ، به لى پا نه شيان دلى وي دا گير بکه ن .. رپوژه کي فيرعه ونئ ئومه تئ گوتئ : خه به ران بيژه موحه مه دى و خودايى وي .

وى چو پيغه نه هات ده ست وي بېن وي دگريداي بوون ، لهو ده فئ خو تئزى تف کر وسه ر وچاڤين ئەبوو جهه لى پئ ته ر کورن ، ئە گهر ده ستين وي هنگى دقه کرى بان دوير نينه وي ده ستئ خو دابا پاش وشه فه کا وه سا تئ وه راندبا سه رى وي هژيابا دا به لکى عه قله ک هاتبايئ ! ئەبوو جهه لى ده ست دا رمه کى

و ل پېش چاڤين كورې وى وزهلامى وى دربه كى و هسا دانايى رځا وى بلندكره
به حه شتى ..

و نه فه ئي كه مين بهر په رې خو گوري كرنى بوو د ديرو كا ئيسلامى دا ب ده ستى
ژنه كا خودان باور هاتى به تو مار كرن ، و ئي كه مين مرو فنى ژ ئوممه تا مو حه مده دى رځا
خو پيشكي شى دينى خودى كرى سومه ييا بوو . نهى خودانين بهر ي خودانا نرم بو
ژنى قى راستى يى باش بز انن !

نموونه يين بزاره :

ژن ژى - وه كى زهلامى - گاڤا بوو ئيك ژ مرو فين خودى دنيا ب هه مى
خوشى يين خو فه نه شيت بى به ستى ل دلى وى بكه ت ، يان ئيكا هند ژى چى
كه ت كو ئه و كه سه كى دى ژبلى خودى بيبت ..

كه لك ژن هه نه هم دينين ژ بهر كيم باور ي يا وان گاڤا مالخويى وان
دمرت ، نه و ژ هه مى دلى خو هزر دكهن كو ئيدى خلاس ده رگه هى رزقى
ل وان هاته گرتن ، له و دى بته لاف لافا وان ، بو فان تو حه ژنان قى سه رهاتى يا
كورت دى فه گيرين :

۱- ل سه ر ده مى پيغه مبه رى - سلاف لى بن - ده مى موسلمان ژ غه زايه كى
زڅرپين ، ژنكه كا موسلمان چوو به راهى يا له شكه رى پيسارا زهلامى خو كر كانى
يى ب سلامه ته يان نه ؟ گاڤا زانى يى شهيد بووى ، هنده ك ژنكان - هه ر وه كى
بو جهر باندن - گو تى : نه فه مالخويى مالا ته چوو ، كى دى ته ب خودان
كه ت ؟

ژنكى گوته وان : ب خودى من نه و نه نياسى به (رازق) من نه و يى نياسى
خورا . به عنى : نه وى رزق ددا مه نه نه و بوو ، خودى بوو ، و نه گه ر نه و مر
و چوو خودى يى ماى و نامرت ﴿ وفي السماء رزقكم وما توعدون ، فورب

السماء والأرض إنه لحق مثلما أنكم تنطقون ﴿﴾ ، مَرْؤَفِينِ خُودِيْ باوهری یه کا موکم هه یه کو ئهوی رزقی ددهت ب تنی خودی یه ، ونه که سی دی یه ، لهو ئه و قهت خه ما رزقی ناخون .

۲- (حاتهمی ئه صمه) نافه کی گه شه ل عهسمانی زوهدی ، ونیزیکه بیژین ئه و زوهد د دیرۆکا ئیسلامی دا دو په یفن بو ئیک رامانی .. ئه شی حاتهمی ساله کی کره دلئ خو بجهت هجی ، ودهمی وی ئه ف داخوازا خو بو خه لکی مالا خو فه گیرای وان گوئی : چونا هجی ب هه یقان فه دکیشت وگافا تو چووی ئه م دی مینینه بی خودان ، تو دی مه بو کی هیلی ؟ کچه کا حاتهمی هه بوو ژ بابی خو فیتری زوهدی بووبوو ، وی گوت : بهیلن بلا بچت ، رزقی مه د دهستی وی دا نینه .

حاتهم چوو ، هه چی تشتی د مال دا هه ی عیالی وی خوار هتا چو نهمای ، ئینا هه می یان گازنده ژ کچکی کرن وگوئی : ئه گهر تو نه بای بابو نه دچوو ، ئه فه ئه م ماینه برسی ، کی دی پاری یه کی نانی دهته مه ؟

فان گوئین وان کچک ته نگاف کر ، ئینا وی دهستین خو سه ره ئه فراز کرن وهوارین خو گه هاندنه خودی : یا ره بی ! تو من شه رمزار نه که ، تویی رزقی ددهی تو د ههوارا مه وهره .

وی رۆژی میری باژیری د بهر خانیکی وان را بووری ، گازی زه لامه کی خو کر : کانی هنده ک ئافی بو من ژ فی مالی بینه ئه زی تینمه . پشتی ئاف بو ئینای ، میری پسپار کر : ئه فه مالا کی یه ؟

هنده کان گوت : مالا حاتهمی ئه صمه ، میری ئاف ودهنگین حاتهمی وزوهدا وی گوهر لی بووبوون ، قیا سهرا حاتهمی بدهت ، وگافا قهستا مالی کری زانی حاتهم یی چوویه هجی وکس نه مایه چافی خو بدهته مالا وی ، ئینا

میری ئهو پارین زپیری یین فی ههین هه می هافیتنه بهر عه یالی حاته می و گوتته هه قالین خو : هه چی بی نهم بقیم دی وی کهت یا من کری ، وان ژی چاف ل میری کر وزپرین خو دانانه ویری وچوون .

کهیفه کا مهزن بو عه یالی حاته می چیبوو ، گاڤا کچا حاته می ئه ف چهنده دیتی کره گری ، دهیکا وی گوتی : ته خیره ؟ کچکی گوت : دادی ئه ز ژ بهر هندي یا دگریم ئه فه عه بدهک بوو بهری خو دا مه ئه م زهنگین بووین ، فیچا پا دی چاوا بت ئه گهر خودی بهری خو بدهته مه ؟

۳- وسه رها تی یا دهیک و بابین عه بدللاهی کوری موباره کی :

موبارهک مروقه کی ترک بوو ، قه دهری بو وی حه زکر بوو ئهو بیته عه بدی مروقه کی هه مه دانی بی دهوله مند ، ئه فی مروقی بیستانه کی تیر داروبار و خودان بهر هه م هه بوو ، لهو وی فه رمان ل عه بدی خو موباره کی کربوو کو حه ره سی بی ل فی بیستانه بگرت .. روژه کی زهلامی هه مه دانی چوو ناف بیستانه و گوتته عه بدی خو :

- هناره کا شرین بو من بینه .

ئهو چوو هنارهک بو کر وئینا ، گاڤا خودانی هنار شکانندی و تام کری بی دیت یا ترشه ، ئینا ب عیجزی فه گوتی :

- من گوتبوو ته هناره کا شرین بو من بینه نه یا ترش !

ئهو چوو هنارهک ژ بنه کا دی کر و بو سه ییدی خو ئینا ، پشتی سه ییدی تام کری بی ئهو ژی ترش دهر کهفت ، ئینا لی حه یاناند و گوتی :

دیاره تو ترشی و شرینی ژیک جودا ناکهی ؟ ئه زی دبیژمه ته هناره کا شرین .. ئهو چوو هناره کا دی ئینا ئهو ژی ترش دهر کهفت ، عه قل د سه ری خودانی نه ما ، گوتی :

- تو ناييڙي به من مهسه لا ته چيه ؟

موباره كي ب نه ده به كي زيده فه گوتي :

- ل من نه گره ، ب راستي نه ز نزام كيڙ بن يا شرينه وكيڙ يا ترشه !

زه لامي باوهر نه كر .. گوتي :

- ما ته تام نه كرى به هناران ؟

وى گوت :

- نه خير .. ته نه زى دانايمه بهر بيستاني دا حهره سي بي لي بگرم وته

دهستويرى نه دا به من كو ڙى بخوم .

خودانى بيستاني ڙ گوتنا وى حيبه تي ما ، وچه ند روزه كان زي ره فاني لي

كر دا بزانت كانى گوتنا وى يا راسته يان نه ، وپشتى راستى يا گوتنا وى بو

خودانى بيستاني ناشكهره بووى نهو د چاقين وى دا مهزن بوو ، وئيه ته ك كره

دلى خو .. روزه كي چوو ناف بيستاني و ل نك موباره كي روينشت وگوتي :

- من كچه كا هدى گه له ك كه سان يا خواستى ، تو بيڙى نه ز وى بده مه كي ؟

موباره كي گوتي :

- ل جاهليه تي بهرى خه لكى ل مالبات و مال مه زنان بوو ، وجوهى يان

بهرى وان ل زه نكيني بي بوو ، وفه لان بهرى وان ل جوانى بي بوو ، وبهرى فى

نوم هه تي بي ل دىنى .

زه لامي هممه داني زقرى مال وسوجه تا عه بدى خو بو ڙنكا خو فه گيڙا ،

وگوتي :

- ڙ موباره كي پيشه تر كهس ب كيڙ كچا مه ناييت ..

ووی موبارهك ئازاكر وكچا خو دايي ، وچونكي كۆمبوسونا وان بو خودي بوو نهبوو چو تشتيبن دى ، خودي بهره كەت هافيتە في كۆمبونوي و (عەبدللاهي كورې موباره كي) بهرهه مي في دارا پيروز بوو ..

۴- و كانې چاوا مروفايني يا خودي ئيكا هند ژ خوداني چي دكەت كو نهو - د ريكا خودي دا - ب كهيف خو بهاڤيته د ناگري دا ، وهسا نهو خوداني وه لي دكەت كو فيانا پيغه مبهري زي - سلاف لي بن - د سهر ههر تشته كي را بيبت : ل روزا ئو خودي ده مي نهو ب سهري موسلمانان هاتي يا هاتي ، كافران كره دهنگ كو وان پيغه مبهري - سلاف لي بن - يي كوشتي ، منافقان نهف سوحبه ته گه هانده مه ديني ، (نه نه سي كورې مالكي) ديپوت : روزا نه م ژ شهري ئو خودي زفرين ژنكه كا نه نصاري هاته به راهي يا مه ؛ دا پسيارا مروفاين خو بكەت ، وگافا وي زاني كو باب و كور وبرا وزه لامي وي هه مي يبن هاتينه شهيد كرن وي گوت : بيژنه من حالي پيغه مبهري چيه ؟
هنده كان گوتي : يي باشه نه قهيه د گه ل مه .

وي گوت : كانې نيشا من بدهن .. وگافا هاتي به راستا پيغه مبهري - سلاف لي بن - گوتي : نه زب دايباب فه گوري ته بم نه ي پيغه مبهري خودي پشتي ته ههر موصي به ته كا هەبت يا سڤكه ، هندي تويي ساخ بي نه ز خه ما تشته كي ناخوم .

۵- ودقيت ژ بيير نه كهين كو ههر ل روزا ئو خودي ده مي ته نكافي ل سهر موسلمانان دژوار بووي ، وگه لهك خودان باوهر هژباين وسه رين ريكا ل بهر بهرزه بووين ، وهنده كا شيرين خو دانين وگوتين : ما شه ركرنا مه بوچي به ماده م پيغه مبهري - سلاف لي بن - هاته كوشتن ؟ هنگي كنه كا كي م ژ خودان باوهران كو ب تبليبن دهستي دهاتنه هژمارتن ل سنگي شهري بوون و ل دورين

پيغهمبهرى بووبوونه مهتاله كى پيلايى دا چو نه خوشى نه گههنى ، نيك ژ وان
(نوسه يبايا كچا كه عبي نه نصارى) بوو ، نهوا ل وي رپوژى سيژده برين كه فتيه
لهشى .. (نوسه يبايى) ل مهيدانا شهري كورپى خو عه بدللاه ديت يى برينداره
وخوين يا ژ برينا وي دزيت ، ب نك فه چوو برينا وي گريدا وگوتى رابه
شهري بكه !

٦- هندا كچا عوتبهى نهوا ل رپوژا نوحودى ده مى ديتى شكهستن كه فته
ناف رينزين لهشكهرى قورهيشى يان پاشپاشكى رهقى وقيرى وهاوارين وي
وهه قالين وي دگه هشتنه عه سماني ، پشتى مرؤفايني يا خودى هلبژارتى وهاتى يه
د ئيسلامى دا د گهل لهشكهرى موسلمانان چوو شهري يهرموو كى ، گاڤا وي
ديتى شهر دژوار بوو وكوشتنه كامهزن كه فته ناف رينزين موسلمانان ، دارى
خيغه تى هلكيشا وگوته هه قالين خو ژ ژنكين موسلمانان نهوين ل پشت
لهشكهرى : وهرن دا دههوارا موسلمانان بچين .. ب ستوينا خيغه تى !

ژن وعيبادهت وترسا ژ خودى :

مرؤفين خودى - وهكى گهلهك جاران مه گوتى - ههر تشته كى دنيايى ده مى
نهو دبينن بيهنا مرنى ژى سهح دكهن .. (يهزىدى رهققاشى) دبيت : « نه گهر
ته بى خوش بت بهرى خو بدويه خوشى بين دنيايى ، وهره دا بو ته بيتم : د گهل
جهنازه كى دهر كه فه نهها دنيا هه مى نهوه ، وههر گاڤ قه بره كى د گهل خو
هلگره ، نه ناخا وي ، هزرا وي .. » .

١- (عهفيرا) ژنه كا خودى ناس بوو ، هند عيبادهت دكر خهلكى
ناقى وي كربوو (عهفيرا عيبادهت كهر) ، رپوژه كى هندهك مرؤقان گوتى :
دوعايان بو مه ژ خودى بكه ، وي گوت : نه گهر گونه هكار لال بيان پيرا ههوه
ههر نه دشيا باخفت ، بهلى پا خودى خودانى قهنجى يان نه مري مه گونه هكاران

کریه کو دوعایان ژئی بکهین ، خودی جهی ههوه بکهته بهحشت ومرنی قهت
ژ بیرا ههوه نه بهت !

دبیزن : جاره کی برازیه کی (عهفیرایی) ژ سه فهره کی زقپری ، هنده ک
چوونه نک دا مزگینی یی بدنی ، وی کره گری ، وان ب مهنده هوشی فه
گوتی : نه فرۆ رۆژا کهیف وخوشی یی یه فیجا نه فه چ گری یه ؟ وی گوت :
نهز ب خودی کهمه هندی بیرا ناخره تی د دلی من دا ههبت کهیف جهی خو
ل نک من نابینت ، هاتنا برازایی من بیرا من ل وی رۆژی ئینا ده می ئه م بو نک
خودی دئینه برن ، فیجا وی رۆژی یی ب کهیف ویی ب خه م ژیک جودا
دبن .

۲- هه ر تشته کی هه ی بیرا وان ل مرنی دئینه فه ، لهو ب شهف ورۆژ
ئهو لهزی ل خیران دکهن ، (ریاحی قه یسی) ئیک ژ وان مروقان بوو یین کو
ب شهف ورۆژ عیباده تی خودی دکر ، جاره کی وی ژنه ک بو خو ئینا ..
گوت : نهز دی وی جهرینم کانئ نهو چ ژنه ؟ ل شهفه کی وی خو د خهو بر ،
ل چاریکا ئیکی ژ شهفی ژنک رابوو دهست ب نفیزان کر وگازی زهلامی خو
کر ، گوتی : هلو نفیزان بکه ، وی گوت : باشه دی راجم ، ورا نه بوو .. کافا
بوویه نیفا شهفی جاره کا دی گازی کری ، وی گوتی : باشه ، ورا نه بوو ،
ل دویماهی یا شهفی جاره کا دی ژئی خواست ئه و رابت عیباده تی بکهت ، بهلی
ئهو رانه بوو ، ئینا وی ریاح هژهژاند وگوتی : شهف بوری و عیباده تکه رین
قهنجیکار جفاتین خو دانان وهیشتا تو یی نفتی بی ، ههوار نه فه کی بوو تو
ل من کریه به لا ؟

۳- (حه بیی عهجه می) ژئی ژنه ک هه بوو ب شهفی بو کرنا عیباده تی ئه و
هشیار دکر و دگوتی : رابه ، شهف بوری ، ورپکه کا دویر یا ل بهرا ته هه ی ،

زاده كى كيم ته يى ههى ، و كاروانى يا بهرى مه يا را كرى وئهم يين
هياين ..

۴- رۆژه كى ژنكهك هاته مالا ئيمام ئهحهدى و دو پسيار ژى كرن ، گۆتى :
ئهز ژنكهكم تهشى دريسم ، هندهك جاران ب شهقى چرايى من فهدمرت ئەز
ل بهر تافه ههيقى تهقى خو دريسم ، نهرى رۆژا د دويش را دهى ئەز تهقى خو
دبهمه بازارى دا بفروشم ما ئەز بيژمه بكرى ئەفه ل بهر چرايى من يى چيكرى
وئفه ل بهر تافه ههيقى ؟

ئيمامى گۆتى : نهگه ل نك ته جوداهى بهك د ناههرا ههردو تهفنان دا ههبت
دقيت بو ديار بكهى .

وى گۆت : ئەى ئيمام ! نهگه مرۆقى نساخ بنالت ما ئەفه دى بته گازنده
ژ خودى ؟

ئيمامى گۆت : هيقى يا من ئەوه ئەو بته گازنده بو خودى نه گازنده
ژ خودى .. پشتى ئەو ژنك ژ مالا ئيمامى دهركهفتى ئيمامى گۆته كورى خو :
من گوه لى نهبوويه مرۆفهك فان رهنگه پسياران بكهت ، كانى ب دويش قى
ژنكى دا ههره و بزانه كانى دى چته كيژ مالى ..

عهبدللاهى كورى ئيمامى دبيژت : ئەز ب دويش دا چووم من ديت ئەو چوو
مالا (بشر ئەلحافى) من پسيارا وى كر ، گۆتن : ئەو خويشكا بشرى به ،
گافا ئەز زقرېمه نك بايى خو و من گۆتى يى : ئەو خويشكا بشرى بوو ، وى
گۆت : من دزاني ئەف ژنه دقيت خويشكا بشرى بت .. وئفه ئەو بوو يا
بشرى دگۆت : من زوهديا بو خو ژى گرتى .^(۱)

---

(۱) ئەف بابته مه ژ كتيبا خو (د گهل مرۆفين خودى) وهگرتى به ؛ دا كو مفا ژى بيته
ديتن .

نه حکامین پاڅری یی وبی نقیژی یی

ل دهسپیکي دقيت ژ بير نه کهين کو هندی ژنه - وه کی زهلامی - یا (موکه للهفه) نهو ژی ل دویف شیان وپی چيیونا خو کاری پیخه مهت زیندی کرنا راستی یا شریعتی د دلان دا وهک پیگافهک ژ بو فه گهراندنا حوکمی ئیسلامی و سهر فراهی یا موسلمانان ، بهلکی پشکا مهزنتری یا فی باری دکهفته سهر ملی ژنی ؛ چونکی نهوه یا کو دشیت (لبهیا) سهره کی د ناقاهی یی جفاکا ساخلم دا - کو ماله - دورست ناقا بکهت ..

ژ بهر فی چندی یا غریب نینه کو ئیسلامی پویتهیه کی مهزن ب ژنی کربت و نهو ژی د دهلیفهیا (عهقیدی و عیبادتی وسلووی) دا ل ریزا زهلامی دانابت ، و چونکی نهف ههر سییه ژ ژنی ژی - وه کی زهلامی - ناینه قه بویلکرن نه گهر ل دویف مهنه جی کیتابی و سوننه تی نه بن ، یا د جهی خو دا بوویه قورئان و سوننهت پشکه کا بهر چاف ژ (دهقین) خو بو فقهي ژنی تهرخان بکهن ، ویا فهر بوویه بو ژنا موسلمان هندی ژ نه حکامین دینی خو بزانت کو دینداری یا وی یی دورست بت ونه کهفته چو خه له تی یان .

وبابه تی ژ هه می یان پتر په یوه ندی یه کا ئیکسهر ب ژنی و عیبادتی وی فه هدی ، بابه تی نه حکامین پاڅری یی وبی نقیژی یی یه ؛ چونکی پشکه کا مهزن

ژ عیبادتې وی په یوه نډی ب فی بابه تی فه هیه .. و ژ بهر کو ئه ف بابه ته ئیک ژ وان بابه تانه یین ژنا موسلمان شهرم دکه ت زوی ب زوی پسیری ژئ بکته و ل دویف بچت ، لهو دی بینی ئیک ژ وان بهر انبه ر قان مه سلان حییه تی رادوه ست و نرانت دی چ که ت و د ئه نجام دا دکه فته خه له تی بان ، قیجا پیخه مه ت چاره سه ری یا فی گرفتاری بی مه خواست فی بابه تی نامه بکه یین .

راستی یه کا فهر :

(شهرم) ئیک ژ وان ئه خلاقانه یین ئیسلامی به ری موسلمانې - چ ژن بت چ میړ - داینې ، وییغه مبه ر - سلاف لی بن - د گوتنه کا خو دا ناشکه را دکه ت کو شهرم پارچه یه که ژ باوه ری بی^(۱) ، مه عنا : باوه ری یا مروقی موسلمان پیک نائیټ ویا تمام نابت هندي ئه و یی بی شهرم بت . به لی ئه گهر مه سه له داخواز کرنا زانینی وخو شاره زا کرنا د دینی دا بت دقیت مروق شهرمی بدانته لایه کی ؛ چونکی ئه گهر مروقی شهرم بو خو کره هیجه ت بو خو نه شاره زا کرنا د دینی دا هنگی گه له ک ئه حکامین فقهی دی هه بن ئه و پی نرانت ، لهو دی که فته خه له تی بی .

د گوتنه کا خو دا دهیکا موسلمانان عایشا - خودی ژئ رازی بت - دبیژت : ((باشترین ژن ژنین ئه نصاری یان بوون شهرمی ئه و ژ هندي پاشقه لی نه ددان کو ئه و خو د دینی خو دا شاره زا بکه ن))^(۲) . یه عنی : هه ر تشته کی ئه و هه وچه ببانی ژ کاری دینی خو دا ئین پسیرا وی ژ پییغه مبه ری - سلاف لی بن - که ن بیی کو شهرم وان ژ فی چه ندي پاشقه لی بده ت ،

---

(۱) دهمی دبیژت : ﴿ الحیاء شعبه من الإیمان ﴾ وه کی (بوخاری وموسلم) ژ (ئه بوو هورهیره ی) فه دگو هیژن .

(۲) وه کی ئیمامی (بوخاری) ژئ فه دگو هیژت .

ههتا جاره كى - وه كى (بوخارى) ژ نه فسيا پيغه مبهري زهينه با كچا (ام سلمه)
 يى فه دگوهيژت - (ام سليم) - انه نصارى هاته مالا پيغه مبهري - سلاف لى بن -
 پساره ك ژى كر ، وهندى نهو پسيار يا ب شهرم بوو عايشايى و (ام سلمه)
 يى دهستين خو ب سهر وچا قين فه نان .

و ده ديسه كا دى دا عايشا دييژت : « جاره كى ژنكه ك هاته نك
 پيغه مبهري - سلاف لى بن - وپساره كا ژنكان ژى كر ، پيغه مبهري - سلاف
 لى بن - ب كورتى بهرسقا وى دا ، ژنكى گوتى : چاوا ؟ (يه عنى وى دقيا
 بهرسقى ب فرهى بزانت) پيغه مبهري گوتنا خو دوباره كر ، جاره كا دى ژنكى
 گوتى : چاوا ؟ ئينا پيغه مبهري - سلاف لى بن - گوتى : (سبحان الله) وگوتنا
 خو جاره كا دى گوته فه ، عايشا دييژت : ئينا من نهو ژنك ويغه بر ومن مهسه له
 ب فرهى بو وى گوت » (1) .

ژ فان هه ديسان دئيه زانين كو ژنكين سه حابى يان بى شهرم پسيارين
 خو يين دينى ژ پيغه مبهري - سلاف لى بن - دكرن ؛ چونكى وان باش دزانى
 شهرم بو ژنا موسلمان نابته هيجهت كو نهو نه حكامين دينى خو نه زانت
 و عباده تى وى يى خه لهت بت . نه فه راستى به كه دقيت نه م بهرى ههر تشته كى
 ل بهر چا قين خو بدانين ده مى نه م به حسى وان نه حكامين فقهي دكهين يين
 په يوه ندى ب ژنكى فه ههين .

ئه ف بابته :

ل سهر بناخه يى قى راستى يا بوورى زانايين ئومه تى و فقهنانين (موخته هه د)
 ههر ژ بهرى وه ره پويته يه كى مه زن يى دا يه بابته تى (نه حكامين پاقرى يى و بى
 نقيزى يى) ل نك ژنا موسلمان ، وگه له ك نفيسين و كتيب ل دور دانايينه ؛ دا

(1) بوخارى قى هه ديسى فه دگوهيژت .

ژنکین موسلمان لی بزقړن وئەحکامین شەرعی یین دورست بو خو ژى بزنان .. بەلى چونكى ئەف نفیسین وان ب زمانى عەرەبینه ومن نه بهیستی به کهسه کى تشتهک ب کوردی ل دور فى بابەتى نفیسی بت ، وچونكى هژماره کا نه یا کیم ژ ژنکین مه نهشین ل فان کتیبان بزقړن و ب دورستی تی بگههن مه خواست کورتی به کی ژ فى بابەتى ب کوردی بنفیسین وبدانینه بهر دهستی خویشکین خو یین موسلمان دا ئەو مفای بو خو ژى وەر بگرن . (۱)

ژن وداخواز کرنا علمى شەرعى :

داخواز کرنا علمى شەرعى تشته که ئیسلامى ل سەر مروقى موسلمان فەركری به چ ژن بت چ میړ ؛ چونكى مهخسه د ب زانینا علمى شەرعى ئەوه مروقى وى علمى د ژینا خو یا رۆزانه دا ب کار بینت ، وکانى چاوا زهلام یى (موکه للهفه) دینى خو بزانت و د ژینا خو دا ب کار بینت ، هەر وهسا ژنا موسلمان ژى یا (موکه للهفه) ئەحکامین دینى خو بزانت ونیشا خویشکین خو یین نهزان ژى بدەت ، وئەو ب قى واجبە کى دینى ژ سەر خو رادکەت وچەندى پشکدارى یى د بەلا فکرن شریعتى دا دکەت . و مروقى ئەگەر بهرى خو بدەته لایى (ته کلیفى) د شریعتى دا دى بینت ئیسلامى به کسانى به کا تمام د ناقبەرا ژن ومیړى دا کرى به ، ونیشان ل سەر قى چەندى ئایه تا (۱۹۵) به ژ سوورەتا (آل عمران) ئەوا خودایى مەزن تیدا ئەمر دکەت :

﴿ فاستجاب لَهُمْ رَبُّهُمْ أَلَّا لَا أَضِيعُ عَمَلٌ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ - ئینا خودى دوعا وان قەبویل کر و د بەرسقا وان هات کو هندی ئەزم

---

(۱) ئەف بابەته د بنیات دا (موحاضەرەك) بوو مه ل سالا (۱۹۹۵) د كاسیتە كى دا تۆمار كریوو ، وحهمد بوو خودى مفایه كى باش ژى هاته دیتن .

ٺهڙ ڪاري ڪهه ڪي ڙ ههوه بهرزه ناکهه، چ پي ٺير بت چ پي مي، هوين
د برابري يا ديني وقهه بويلڪرنا ڪرياران و جزاداني دا وه ڪي به کن ﴿ ۱۰۷ ﴾ .

مهعنا ڙن ومير ههر دو د ته ڪليفِي و پي رابوونا ب واجباتان دا وه ڪي
ٺيڪن ، لهو ڙ ههر دووان دٺيخته خواستن ٺهو خو د ٺهه ڪامين ديني دا شارهزا
بڪهن ، ٺهه ڪامين ڙ ههه مي بان فهرتر بو ڙنا موسلمان ڪو بزانت - وه ڪي مه
گوتي - ٺهه ڪامين پاڙي پينه (احڪام الطهارة) .

ڙن و (ته ڪليف) :

د شريعه تي دا ته ڪليف ڙني ڙي وه ڪي يا زهلامي ب بالغووني دهست پي
دڪهت ، وهندي ڙن يا بالغ نه بت ب ڪارئينانا ٺهه ڪامين شهرعي ل سهر وي
واجب نابت ، ويسيار ل ڦيري ٺهه ڦيهه : ٺهري بالغوونا ڙني ڪهنگي وچاوا دهست
پي دڪهت ؟

بو بهرشف دي بيڙين : هنگي ڙن بالغ دبت دهه ٺهو بو جارا ٺيڪي خويني
دبنت ، ٺهو خويني پشته هنگي ٺهو ههيفانه و ب رهنگه ڪي عهده تي دبنت .
وچونڪي هاتنا ڦي خويني تشته ڪي طهبعي به ونه ڙ بهر چو ٺيش و نساخي يانه ،
وهه ههيف دوباره دبت ب عهده بي دبنيڙنه ڦي عهده تي : (العادة الشهرية)
و ڙ بهر ڪو دهه ڙن دڪهفته ڦي ڙفاني ٺهو ڙ ڪرنا نڦيڙان دٺيته عهه ڪرنا ڪورد
دبنيڙنه ڦي دهه : دهه بي نڦيڙي پي .

وهيڙاي گوتي به ڪو بارا پتر ڙ دهه ڪان ٺهه ڦرو ب ههجهتا هندي ڪو شهرمه
ٺهو ڦي سوجهه تي د گهل ڪچا خو يا جحيل بڪهت ٺهو سهر بورا خو يا ههيفانه
د گهل ڦي عهده تي - زيده باري زانينين خو د ڦي مهجالي دا - بو وي نافه گيرت
لهو ڪچ دهه ٺهو جارا ٺيڪي خويني دبنت و دڪهفته ڦي عهده تي حبهه تي دمبنت

ونزانت کانی دئی چ کت ، و ژ نهجامی فی نهزانی نی نهو دئی کهفته هژماره کا
خهله تی بین و هسا بین قوسویری بی دئیخه عیاده تی وئ .

چهند پسپاره ک :

ئهف خوینا ژن ب دیتنا وئ بالغ دبت چیه ؟ ویا چاوايه ؟ وکهنگی دئیته
دیتن ؟ ودهمی دیتنا وئ چهند فه دکیشست ؟ ئهفه چهند پسپاره کین فهرن
دقیّت ژن یا پی زانا بت ؛ دا نه کهفته چو خهله تی یان ، و ل قیّری ئم ب کورتی
بهرسقی ل سهر بدهین .

ل دؤر پسپارا ئیکئی : ئهف خوینا ژن دبیت و بی بالغ دبت چیه ؟ دئی
بیژین : (حه یض) - وهکی مه گوئی - نهو خوینه یان ژن ب رهنگه کی طه بیعی
دبیت ، یه عنی : هاتنا وئ خوینی تشته کی سورشتی یه ونه ژ بهر چو نساخی یان
یان بوونا بچویکی یه ، وحه تا ئهف خوینه بیته هژمارتن (خوینا عاده ی) دقیت
(سه یه لان) - وهکی ب عهره بی دبیزن - تیدا هه بت ، یه عنی : دقیت
خوینه کا رؤون بت و ژ مال بچویکی بیت ودهر کهفته ژ دهر فه .

و ل دؤر رهنگی فی خوینی کانی بی چاوايه ؟

ههر چار مه زه ب ل وئ باوره ی نه کو رهنگی عه ده تی بی خوینا حه یضی
بی ره شه ، وده لیلی وان ل سهر فی چهن دی نهو حه دیسه دا یا (فاطمه بنت ابي
حبیش) ژ پیغه مبه ری - سلاف لی بن - فه دگو هیزت کو تیدا هاتی یه : ﴿ اِذَا
كَانَ دَمُ الْحَيْضِ فَإِنَّهُ دَمٌ أَسْوَدٌ يَعْرِفُ إِذَا كَانَ ذَلِكَ فَاُمْسِكِي عَنِ الصَّلَاةِ فَإِذَا
كَانَ الْآخِرُ فَتَوَضَّئِي وَصَلِي ﴾ ^(۱) یه عنی : نهو خوین یا ره شه وژنك دنیا سن ونه
وهکی ههر خوینه کا دی یه ، و ژ بهر فی حه دیسی هنده ک فه هزان دبیزن : نه گهر

(۱) نه بوو داوود ونه سائی فی حه دیسی فه دگو هیزن .

خوین یا رَہش نہبت نائیٔتہ ہژمارتن خوینا حہیضی ، بہلی یا دورست نہوہ
نہ گہر خوین یا سؤر بت نہو ژی خوینا عادہیہ .

وخوین - نہ گہر یا رَہش یان یا سؤر نہبت - حہتا بیٔتہ ہژمارتن خوینا
عادہی دقِیت ل رَہژین عادہی بیٔتہ دیتن ، ژ خو نہ گہر نہو نہ ل رَہژین عادہی
بیٔتہ دیتن نہو خوین یا عادہی نابت ، یہعنی : نہ گہر ژن خوینہ کا زہر یان یا
شیلی یان ہہر ب ہہر رَہنگہ کی دی ژبلی رَہشی وسؤری ببینت بہلی نہ ل وان
رَہژان یین عادہی وی ہہیف لی دقِیت ، نہو خوین خوینا حہیضی نابت .

وچونکی بیٔنہ کا نہ یا طہبعی ژ فی خوینی دقِیت نایہتا قورئانی نافی وی
کرہ (اذی) دمہی نہمرکری : ﴿ ویسألونک عن الخیض ، قل ہو اذی .. ﴾
[البقرہ : ۲۲۲] وہیفا (اذی) د زمانہ عہرہ بان دا بو نہ خویشی ویئشا سفک
دقِیتہ ب کارئینان .

وئہ گہر پسپار بیٔتہ کرن : نہری ژن کہنگی بو جارا ئیکی فی عادہی دبینت ؟
د بہرسقی دا دی بیژین : بارا پتر ژ فقہزانان دبیزن : د ژی بی نہہ سالی بی
دا حہتا سیزدہ سالی بی - ومہ خسہد پی سالین قہمہرینہ - کچ بو جارا ئیکی
عادہی دبینت ، وہہر جارہ کا کچہ کا ہیشتا نہبوویہ نہہ سال خوین دبت ، نہو
خوین خوینا عادہی نابت . ودقِیت ژ بیر نہ کہین کو سہقایی وی جہی کچ لی
دژبت کارتیکرن ل سہر فی مہسہلی ہہیہ ، جہ نہ گہر بی گہرم بت کچ زویتر
دگہت ، دبت ل نہہ سالی بی بالغ بیت ، وئہ گہر جہ ژ لایی سہقای قہ بی
نافنجی بت وہ کی دہقہرین مہ کچ ل دؤرین سیزدہ سالی بی بالغ دبت .

ویا زانایہ کو ژن نہ گہر ب ناف سال قہ چوو وپیربوو نہف عادہ ل نک
نامینت وییدی نہو خوینی نابینت ، وئہف ژییہ نہوہ بی دبیزنی : (سن الیاس -

ژی بی بی هیقیوونئی) ؛ چونکی ژن پشتی وی ژی ژ بچویکبوونئی بی هیقی دبت ، وئەف ژیه کهنگی دەست پی دکەت ؟

هەندەک زانا دبیژن : ل پینجی سالی پی ، وەندەکیڤ دی دبیژن : ل پینجی وپینج سالی پی ، و دبت ل نک هەندەک ژنکان ئەف ژیه پاشقەتر بچت و حەتا نیزیکی حەفتی سالی پی بچت ، و هەر چاوا بت ئەگەر ژ پینجی سالی پی پینقەتر ژنی خوین نەدیت مەعنا وی ئەو ئەو ژیا ژ عوزران کەفتی ، و هندی ئەو خوینی بیبت - ئەگەر حەتا دویماهی یا عەمری خوژی - ئەو دی قی خوینی حسیب کەت خوینا عادی ؛ چونکی چو دەلیل نەهاتینە کو دویماهی بو عادی هەیه ، وئەفە مەسەلە کە ب عورف و عەدەتی ژنی فە هەیه .

و پسیارا دی ئەفەیه : ئەری ئەف خوینە یا خودانا خو دئیختە بی نقیژی پی هەر جار هاتنا وی چەند رۆژان فە دکیشت ؟

د بەرسقا قی پسیاری ژی دا چەند گۆتەنەک هەنە ، فقەزانین شافعی یان دبیژن : کیمتیرین دەم ژن خوینی تیدا بیبت شەفەک و رۆژە کە ، و دریزترین دەم پازدە رۆژن ، یەعنی : ئەگەر ژنی ژ بیست و چار سەعەتان کیمتەر خوین دیت و خوین راوەستیا ئەو خوین نە یا عادی هەیه ، و ئەگەر ژ پازدە رۆژان پتر دیت ژ رۆژا پازدی پینهل ژ عادی نابت .. ئەفە ل نک فقەزانین شافعی یان .

و ل نک زانیین مەزەه بی حەنەفی : کیمتیرین دەم سی شەف سی رۆژن ، و دریزترین دەم دەه رۆژن .

و نیمام مالک دبیژت : چو توخویدان بو کیمتیرین و دریزترین دەمی بو عادی نین .

و فقەزانین مەزەه بی حەنەلی دبیژن : د مەسەلا دەمی عادی دا دقیت ئەم ل عورفی ژنکان بزقپین ، کانی عەدەتی ژنکان ل وی جەهی پی چاوا به ؛ چونکی

جھ ژ جھی یی فہرقہ ، و ہر ژنکھک ب دەمی عادی خو پتر یا زانیہ .. وئەف
بوچوونہ یا دورستترہ ؛ چونکی ہر ژنکھکی عادی خو یی تابہت ہئیہ ،
وئەو دزانت کانئ ہر ہدیف چەند رۆژان ئەو خوینی دبیت ، و عادی بارا
پتر ژ ژنکان شەش حەتا حەفت رۆژان قەدکیشت .

ونیشانا خلاسیوونا عادی ئەوہ رەنگی خوینی قەبیت حەتا سبی دبت ،
ہنگی عادی ب دویمای دئیت و خوشویشتن ل سەر ژنی واجب دبت ، وئەو
دکەفتە دەمی پاقری یی دا .

و ل دۆر دەمی پاقری یی یی کو دکەفتە ناڤہرا دو عادیان دا کانئ چەند
رۆژہ ؟

فقہزان دبیزن : پشٹی ژن پاقر دبت دقیت ژ پازدہ رۆژان کیتر پاقر
نەمینت ، فقہزانین حەنبەلیان تی نەبن ئەو دبیزن : دقیت ئەو سیزدہ رۆژان
وپتر بمینت ، قیجا ئەگەر ژنکھک ژ عادی دەرکەفت و بەری سیزدہ رۆژ - یان
پازدہ رۆژ ل دویف بوچوونا دی - د سەر را ببۆرن خوینی ببینت ، ئەو
خوین خوینا حەبزی نابت ، بەلکی دی حسیب بت (ئستحاضہ) .

وئەگەر ہات وژنەکی د ناڤہرا رۆژین عادی خو دا دەمەکی پاقری یی دبت ،
ئەو دەم ژ ل نک فقہزانین شافعی و حەنبەلیان ژ عادی دقیتە ہژمارتن ، بو
نموونہ : ئەگەر عادی ژنکھکی حەفت رۆژ بن ، سی رۆژان خوینی ببینت
ورۆژا چاری و پینجی و شەشی چو خوینی نەبیت ، ورۆژا حەفتی خوینی
ببینتەقہ ، ئەو ہەر سی رۆژین وی خوین تیدا نەدیتی ژ عادی حسیب دبن ،
وئەگەر وی نەزانی کانئ بەری رۆژا حەفتی دی خوینی ببینتەقہ یان نہ ، ئەو دی
سەری خو شووت و (چوونا نفینی - جماع) تی نەبت ہەر تشتەکی بو ژنکا
پاقر دورست بت بو وی ژ دورستہ ، ژ خو ئەگەر بەری رۆژا حەفتی وی خوین

دیتہ فہ ہنگی ئەو دەمی پاقزی بی یی وی دیتی دی ژ عادهی حسیب بت ، و ئەو
 نقیژ و رۆژی بین وی کرین و گرتین بو وی حسیب نابن .
 و ل نک فقہزانین مالکی و حەنبەلی یان : ئەو دەمی پاقزی بی یی دکەفتە
 د ناڤەرا رۆژین عادهی دا ژ عادهی نائیتە هژمارتن ، لەو دقین ژن خو بشووت
 و وەکی ژنکا پاقر عیبادەتی بکەت ، و ئەگەر هات و بەری رۆژین عادی وی بین
 عەدەتی ب دویمای بی و وی خوین دیتە فە ئەو خوین دی حسیب بت خوینا
 عادهی ، و ئەو رۆژی و نقیژین وی ل وان رۆژین پاقزی بی گرتین و کرین دی
 ددورست بن .

عاده .. و دو رەنگین ژنکان :

ژ لای یی (تەنزیما) عادئ ژنکی فە ژن ئیک ژ دووانە :

۱ - یان عادئ وی یی (تەنظیمکری) یە و ئەو دزانت هەر هەیف ئەو هەندە
 رۆژان خوینی دینت پاشی پاقر دبت ، و ئەفە ئەو یە ب عەرەبی دبیژنی :
 (المعتادة) .

۲ - یان ژی عادئ وی نە یی (تەنظیمکری) یە ، هەر هەیف
 ب رەنگەکی یە و کیم وزیدەیی ب رەنگەکی نە یی ریک و پیک دکەفنی ،
 و ئەفە ئەو یە ب عەرەبی دبیژنی : (المتحيرة) .

و هەر ئیک ژ فان ئە حکامین خو یین تایبەت هەنە ، ل قیری ئەم دی
 ب بەرفرەھی ل سەر ناخفین .

أ - ژنکا (موعتاد) :

ژنکا (موعتاد) - وەکی مە گوتی - ئەو یە دزانت هەر هەیف چەند رۆژان
 عادئ وی فە دکیشت ؛ چونکی وی هەمی هەیفان عادهکی ب ریک و پیک
 هەیه ، و ئەف ژنکە دبت ئەو بت یان خوینا عادهی ژ خوینا دی جودا بکەت

وهنگى دبیژنى : (المعتادة المميزة) ودبت ئەو نەبت یا خوینا عادهی ژ خوینا دی جودا بکەت دبیژنى : (المعتادة غير المميزة) ، ودبت هندەك جاران (خەلەل) بکەفته عادى فى ژنکا (موعتاد) ژى ، ووهكى هەمى هەیفان نەبت ، وئەو خەلەل ئيك ژ سى حالەتان بت :

۱- یان ئەو ژ رۆژین خو یین عەدەتى پتر خوینى بینت .

۲- یان ئەو ژ رۆژین خو کیمتر خوینى بینت .

۳- یان پشتى عادى وى خلاس دبت ئەو خوینى بینتەفە .

پشکا ئیکس :

ئەگەر عادى ژنکە کى شەش رۆژ بن ، ووهسا چى بت جارە کى ژ شەش رۆژان پتر ئەو خوینى بینت ، بەلى ب وى شەرتى ئەو رۆژین ئەو خوینى تیدا دبنت هەمى ژ دريژترين دەمى عادەى دريژتر لى نەئین^(۱) ، ل نک هەمى فقەزانان ئەو رۆژ هەمى ژ عادەى حسيب دبن . وئەگەر ژ دريژترين دەمى عادەى دريژتر لى هات ، یەعنى : ژ دەه رۆژان یان پازده رۆژان پتر وى خوین دیت ، ئەفە دى ئيك ژ دووان بت :

- ئەگەر وى خوینا عادەى ژ یا دی جودا کر ، رۆژین ئەو خوینا عادەى

دبنت دى حسيب بن (حەيض) ، ورۆژین دى دى حسيب بن (ئستحاضه) .

- ئەگەر وى خوینا عادەى ویا دی ژيك جودا نەکر ، ئەو رۆژین خو یین

عەدەتى دى حسيب کەت (حەيض) و یین دى دى بنە (ئستحاضه) .

---

(۱) بۆرى د گەل مە کو دريژترين دەمى عادەى ل نک هندەك فقەزانان دەه رۆژن ، و ل نک هندەکان پازده رۆژن .

پشکا دوویں :

ئەگەر ژنکە کا (موعتاد) کەفتە عادەى و جارە کى بەرى پڕۆژین وى تمام بن ئەو پاقر بیت ، یەعنى : هەر جار ئەو شەش پڕۆژان خوینى بیئت و جارە کى سى پڕۆژان ب تنى ئەو خوینى بیئت .. (ئەف مەسەلە بەرى نوکە مە ناخفتن ل دۆر کرى یە ل بن ناڤرا چەند پسیارەك ، لەو ئەم ل ڤیڤى دوبارە ناکەینەڤه) .

پشکا سىبىڤ :

ئەگەر ژنکە کا (موعتاد) کەفتە عادەى و عادى وى وەکی هەر جار بوو ، پاشى پشتى پاقر بووى و بەرى دەمى پاقرى یا وى یى عەدەتى خلاس بووى جارە کا دى وى خوین دیت ، و ئەو خوینا عادەى ویا دى ژینک جودا بکەت :

- ئەگەر وى زانى ئەف خوینە خوینا عادەیه هنگى ئەو دى وى حسیب کەت عادە ، و ئەگەر وەکی خوینا عادەى نەبت دى حسیب کەت (ئستحاضه) .

- و ئەگەر وى خوینا عادەى ویا دى ب رەنگى ژینک جودا نەکر ، ئەو خوینا وى دیتى یەڤه دى حسیب بت عادە حەتا دگەهتە درىژترىن دەمى عادەى (کو دەه پڕۆژن ل نک هەندە کان ، وپازدە پڕۆژن ل نک هەندە کین دى ، و حسیب دى ژ پڕۆژا ئیکى یا عادى وى بت) و ئەو دەمى پاقرى یى یى کەفتى یە داناقبەرى دا دى ژ عادەى ئیتە هژمارتن .

- و ئەگەر عادى وى خلاس وچەند پڕۆژە کان پاقر بوو و عادى وى د گەل پڕۆژین پاقرى یى و حەتا پڕۆژا خوین تیندا دیتى یەڤه ژ درىژترىن دەمى عادەى (کو دەه پڕۆژن یان پازدە پڕۆژن) درىژتر لى هات ، و ئەو پڕۆژین ئەو تیندا پاقر بووى ژ سیزدە پڕۆژان (یان ژ پازدە پڕۆژان ل دویڤ گۆتە کى) کیمتر بن ئەو خوینا ئەو دبیئت حسیب نابت عادە ، و ئەگەر دەمى پاقرى یى ژ سیزدە (یان پازدە پڕۆژان) کیمتر نەبت ، و دیتنا وى بۆ خوینى ژ کیمترىن دەمى عادەى (ئەوى)

بهري نوکه مه گۆتی کانی چهنده) کیمتر نه بت دی حسیب بت عاده ،
وئه گهر کیمتر بت دی حسیب بت (نستحاضه) .

ب - ژنکا (موته‌ه‌ییره) :

وئه‌فه نهو ژنکه یا عادی وی نه بی (ته‌نظیمکری) بت ، یه‌عنی : عادی وی
ههر هه‌یقه کی ب ره‌نگه کی‌یه و کیم وزیده‌یی ب ره‌نگه کی نه یی رپسک و پیک
دکه‌قنی ، وئه‌فه ئیک ژ دووانه :

- یان دشیبت جوداهسی بی بیخته ناقه‌را خوینا عاده‌ی و خوینا دی ،
چ ب ره‌نگی بت ، چ ب بینی ، وهنگی وی چو گرفتاری نابن .

- یان ژی نه‌شیبت خوینا عاده‌ی ژ خوینا دی جودا بکه‌ت ، وئه‌فه‌یه یا کو
حیبه‌تی رادوه‌ستت و نرانت دی چ که‌ت ، لهو وی هه‌وجهی ب ئاشکه‌را کرنا
هنده‌ک نه‌حکامان هه‌یه ، و ل قیری ئهم دی ب کورتی نه‌حکامین وی به‌رچاف
که‌ین .

- نه‌گهر فی ژنی بو دهمه‌کی کیمتر ژ کیمترینی دهمی عاده‌ی (1) خوین
دیت ، نهو خوین حسیب نابت خوینا عاده‌ی ، به‌لکی خوینا (نستحاضی)
یه ، و حوکمی وی دی حوکمی ژنکا (موسته‌حاضه) بت .

- وئه‌گهر نهو دهمی ژن خویننی لی دبینت دهمه‌کی ناقجی بت د ناقه‌را
کیمترین و درپژترین دهمی عاده‌ی دا ، وئهو هند مابته پاقر هندی ههر جار
د ناقه‌را دو عادان دا دمینت ، نهو خوین دی خوینا عاده‌ی بت .

- وئه‌گهر وی بو دهمه‌کی پتر ژ درپژترینی دهمی عاده‌ی خوین دیت ، شه‌ش
حه‌فت رۆژین ئیکی نهو دی حسیب که‌ت عاده و رۆژین دی دی حسیب بن

---

(1) به‌ری نوکه مه به‌حسی کیمترین و درپژترین دهمی عاده‌ی کربوو ، و گۆتین فقهرانان
ل دۆر فی مه‌سلی فه‌گیرابوون .

(ئستحاضه) وهكى هندهك فقهزان دببژن ، وهندهكښ دى دببژن : پازده رږږ
دى حسيب بن عاده ، ويبښ دى دى (ئستحاضه) بن .

ونهف ژنا (مونهحيسير) نهگهر پاقر بوو پاشى پشتى دهمهكښ كيمتر ژ وى
دهمى هدر جار دكهفته د نابقهرا دو عادان دا خوين ديتهفه ، نهو
خوين دى حسيب بت (ئستحاضه) ، ونهگهر نهو دهمى نهو تيدا پاقر بووى
هند تى هبت هندى دهمى هدر جار دكهفته د نابقهرا دو عادان دا ، نهو دى
حسيب بت خوينا عادهى ، وئيك ژ فان هدر سى حالهتښ بوى دى ل سهر ئينه
ب جهئنان .

نهحكامين خودانا عادهى :

شريعتهى ئيسلامى هندهك نهحكامين تايهت بو وى ژنى دانايينه نهو دكهفته
د بى نقيزى بى دا ، وتشتهكى فهره ل سهر ژنا موسلمان كو نهو خو د فان
نهحكامان دا شارهزا بكهت ؛ دا عيبادهتى وى بى دورست بت ، قيجا ژ وان
نهحكامان :

۱- يښ پهبوهندى ب كرنا نقيزى فه هين : حهرامه بو ژنا خودان عاده
نقيزى بكهت ، وپشتى نهو پاقر زى دبت نهو فان نقيزان قهزا ناكهت ، ونهفه
رحمهكه خودى ب ژنى برى وبار سفكرنهكه بو وى .

وهمسهله كا گرنگ ههيه گهلهك ژن ههنه خهمسارى بى تيدا دكهن لهو پيتقىسه
ل قيرى ئيشارهتى بدهينى : دهمى ژن ژ بى نقيزى بى خلاص دبت (ژ عادهى بان
ژ چلكان) دقيت ئيكسهر خو بشووت ودهست ب كرنا نقيزان بكهت ، ونهو
دهمى ژن تيدا پاقر دبت نهو نقيزا دوى دهمى دا دئيتته كرن ل سهر وى
واجب دبت ، نهگهر هات ونهو قيرا گههشت خو بشووت وركاعهتا ئيكى
ژ وى نقيزى بكهت ، لهو دقيت نهو ژ قهستا خو موژيل نهكهت ههتا دهمى وى

نقیڙی دچت ، نه گهر وی خو موڙیل کر هتا ده می وی نقیڙی دچت دقیت نهو وی نقیڙی قهزا بکته .. گهلهك جار ان ژنهك د نابقهرا دو بانگان دا دی پاقر بت بهلی خو ناشووت هتا بانگی دی ددهت ، وهزر دکته نهو نقیڙا بهری نهو خو بشووت ل سهر نینه ، ونهوب خو نه وهسایه نهو نقیڙی ل سهر وی واجب دبت ؛ چونکی ب (موجهرهد) پاقربوونی ، (نه کو ب خو شویشتنی) نقیڙی ل سهر ژنی واجب دبنهفه .

۲- یین په یوهندی ب رږژی یی قه ههین : گر تا رږژی یی ژی بو ژنا بی نقیڙی کاره کی حهرا مه ، بهلی جوداهی د نابقهرا نقیڙی ورږژی یی دا نه قه یه : نه گهر ژن پاقر بوو نقیڙین بوری قهزا ناکته ، بهلی دقیت نهو وان رږژی یان قهزا بکته یین وی خوارین .

ونهو رږژا دورست بت ژن تیدا یا ب رږژی بت دقیت ههر ژ بانگی سپیدی هتا یی مه غره ب یا پاقر بت ، یه عنی : نه گهر بو دهلیقه یه کا کورت ژی پشتی بانگی سپیدی نهو خوینی بیست ، یان بهری بانگی مه غره ب دهلیقه یه کا کورت ، نهو رږژی دی کهفت ودقیت نهو وی قهزا بکته ، بو نمونه : نه گهر ژنه کی نیه تا رږژی یی ئینا وسپیده بوو وپشتی هنگی ب بیست خه بهره کا - بهری نقیڙا خو یا سپیدی بکته - نهو کهفته عاده ی چی نابت نهو وی رږژی یا ب رږژی بت ^(۱) ، ونه گهر وی رږژی یا خو گرت وبهری مه غره ب ب دهمه کی کورت وی خوین دبت ، نهو رږژی دی کهفت ودقیت پشتی هنگی قهزا بکته .

---

(۱) ونه گهر نهو گهشت بت نقیڙی بکته و ژ خه مساری نه کربت دقیت نهو - پشتی پاقر دبت - نقیڙا وی سپیده یی قهزا بکته .

وئەو رۆژىيىن ژن ژ بەر عادەى دڭوت - ژ رۆژىيىن رەمەزانى - وى ھەقى
 ھەى پىشتى رەمەزانى و ھەتا رەمەزانا سالا دى دئيت ئەو قەزا بکەت ، يەئنى :
 شەرت نينە ئەو پىشتى رەمەزانى ئىکسەر وان قەزا بکەت .. بەلى ئەگەر وى
 - ژ قەستا - رۆژىيىن ځو قەزا نەکرن ھەتا رەمەزانا دى ب سەر دا دئيت ،
 ھنگى ئەو دى يا گونەھکار بت ، و پىشتى وى رەمەزانى دئيت ئەو ھەر وان
 رۆژىيان قەزا بکەت ، و ھندەك فقھزان دىيژن : د گەل قەزا کرنى دئيت ئەو
 کفارەتى ژى بدەت (پيش ھەر رۆژەكى قە خوارنى بدەتە کەسەكى پيشى) ،
 بەلى مەسەلا دانا کفارەتى چو دەليل ل سەر نين .

۳- يىن پەيوەندى ب کرنا ھەجى قە ھەين : ژنى ئەگەر قەستا ھەجى کر
 و کەفتە د عادەى دا ، ھەمى ئەھکامىن ھەجى ئەو دى ب جھ ئينت ب تنى
 طەواف تى نەبت ؛ چونكى طەواف د موکەفتى قە دئيتە کرن ، و بو ژنا بى نقيژ
 دورست نينە بچتە د چو مزگەفتان قە .

۴- پەيوەندى يا جنسى د ناڤەرا ژن و ميران دا : ئەقە ژى کارەكى ھەرامە ،
 و پەيوەندى يا تمام چى نابت ، وەكى د قورئانى ب ځو دا ھاتى ، و ئەگەر ژن
 ژ عادەى ځلاى بوو دئيت ئەو سەرى ځو بشووت پاشى دى بو وى دورست بت
 پەيوەندى يا جنسى د گەل زەلامى بکەت ، و ئەگەر ئاف نەبوو ئەو ځو پى
 بشووت ، يان ژى ئاف ھەبوو بەلى ژ بەر نەخوشى بەكى نەشيا ب کار بينت
 ھنگى ئەو دى (تەيەمومى) گرت و دى بو زەلامى ځلال بت .

۵- خواندن و دەستکرنا قورئانى : ل دۆر خواندن و دەستکرنا قورئانى بو ژنا
 خودان عادە - ويا چلکدار ژى - زانايان دو بوچون ھەنە :
 يا ئىکس : چى نابت بو وى ئەو قورئانى بخوينت يان دەست بکەتى .

يا دووون : دورسته بو وي ئهو قورئاني بخوينت ودهست بكهتي زي ،
وئف بوچوونه دورستتره ؛ چونكي چو دهليلين دورست ل سهر نه دورستي بي
نين .

وئه گهر ئهو قورئاني بخوينت بي دهست بكهتي ، گهلهك زانا دييژن :
ئف چهنده يا دورسته .

۶- مانا د مزگهفتي فه : چي نابت ، بهلي ئه گهر هات وتي بوري بي لي
راوهستت ئه فه چي دبت .

۷- حوكمي في خويني : خوينا عادهي - ويا چلكان زي - يا پيس وي
نفيژه ، ئه گهر ما ب جلكي فه ، چ كييم بت چ گهلهك بت ، دقيت ئهو جلک
زي بيته شويشتن ، و ل فيري دقيت بيژين : هندهك زن هه نه هزر دكهن چي
گافا ئهو ژ عادهي دهر كهفتن دقيت ئهو وي جلکي ل بهر خو بشوون ، ئه گهر
خوي پاقر زي بت ، ئف هزره يا خهلهته وزه جمهته كا بي مهعنايه ئهو بو خو چي
دكهن .

۹- بهردانا ژنكي د ده مي عادهي وچلكان دا : كاره كي خهلهته وههر
چهنده زن ژ زهلامي دچت زي بهلي زهلام ب في كاري گونه هكار دبت ،
ودبيژه في رهنگي بهرداني : (الطلاق البدعي) ، وزهلامي ئه گهر بقيت ژنا خو
بهردت دقيت خو لي بگرت هتا پاقر دبت وبهري بچته نك ژ نوي بهردت .

ئستحاضه وئەحكامین وی :

ئستحاضه ئەوه : ژ بهر نساخییه کی ژن نه ل دەمی عادی خو یی ههیشانه ،
ونه ل دەمی چلکدارییی ، بهر دهوام خوینی بیینت ، وپترین جار ان رهنگی قی
خوینی یی ب سهر زهری فهیه ، وبی ئیشان وسوژین دئیت .

ودیتنا قی خوینی چو پهیهوهندی ب عهمری فه نینه ، یهعنی : دبت کچ بهری
بالغوونی قی خوینی بست ، ودبت ئەو پیره ژنا ژ عادان خلاس بووی ژی بیینت .
بو قی ژنی ژی هندهك ئەحكامین تابهت د شریعهتی دا هه نه دقیت ئەو یا یی
ئاگههدار بت ، ژ وان ئەحكامان :

۱- حوكمی قی ژنکی حوكمی ژنكا پاقره ، ومهتەلا وی وهکی مهتەلا وی
مروقییه یی دەسنقیژا زراف خو تی نه گرت .

۲- ئەو تشتین بو ژنكا دعادهی دا د حهرام ، وهکی نقیژی ورژی یی ..
وهتد ، بو قی ژنکی د حهرام نینن ، لهو ئەو دی نقیژین خو دورست كهت
ورژی یین خو ژی گرت .

۳- بو ههر نقیژه كا فرض دی دەسنقیژه کی شووت ، ودقیت ئەو هنگی
دەسنقیژی بشووت دەمی رادبته نقیژی .

۴- دورسته بو زهلامی وی پهیهوهندی یا جنسی د گهل بكهت .

ئستحاضه .. وسی رهنگین ژنكان :

ژنا (موسته حاضه) ئيك ژ سی یانه :

یا ئیکس : دبت ژنهك ههبت عادی وی یی (ته نظیمکری) بت ، وههر
ههیف ئەو چه ند رۆژه کین دەسنیشانکری خوینی بیینت ، پاشی وهسا چی بست
ههیفه کی ئەو هندهك رۆژین زیدهتر ژ ههر جار خوینی بیینت ، ئەف رۆژین زیده
دی حسیب بن ئستحاضه ، لهو ئەف ژنه دقیت پستی خلاسبوونا عادی وی یی

هه‌یفانه سه‌ری خو بشووت و ژ ویره‌ی و بقیه ده‌ست ب کرنا نقیژێ و گرتنا
رۆژی‌یان بکه‌ت ، وپشتی هنگی ئە‌گەر خوینا ئستحاضی ر‌اوه‌ستیا ئە‌و سه‌ری
خو ناشووته‌فه ..

یا دووچ : ئە‌گەر وێ به‌رده‌وام خوین دیت و نه‌زانی رۆژین وێ یین عاده‌ی
چه‌ندن ؛ چونکی وێ چو عادی‌ن ده‌سنیشانکری نین ، به‌لی ب ره‌نگی خوینی
شیا (حه‌یض) و (ئستحاض) و ژیک جودا بکه‌ت ، هنگی وێ چو
گرفتاری نابن ؛ چونکی ئە‌و دێ ل دویف زانینا خو هه‌ردو حاله‌تان ژیک
نیاست .

یا سه‌یبه‌ : وه‌کی یا دووی‌یه خوینی به‌رده‌وام دینت و چو عادی‌ن
ده‌سنیشانکری نین ، و ب ره‌نگی خوینی ژێ ئە‌و (حه‌یض) و (ئستحاض)
و ژیک جودا ناکه‌ت ، ئە‌فه‌ دێ ب عادی‌ن ژنکان یی به‌لافت‌ر کو شه‌ش
هفت رۆژن ، یان ژێ دێ ل دویف عادی‌ن مرۆفه‌کا خو یا نێزیک وه‌کی ده‌یکی
یان خویشکی یان خاله‌تی چت ، و ئە‌و رۆژین زیده‌ ژ فی هژماری دێ حسیب
بن ئستحاضه .

چلکداری (النفاس) :

ژنا چلکدار ئە‌وه یا ل ده‌می بچو‌یکبوونی وپشتی هنگی خوینی دینت ،
وه‌ر چه‌نده ئە‌م ب کوردی دبێژینه فی حاله‌تی : چلک ؛ چونکی پتری یا ژنکان
چل رۆژان خوینی دینن ، به‌لی شه‌رت نینه ژن چل رۆژان خوینی دینت ،
و ئە‌ه‌کامین ژنکا چلکدار یین کو نوکه دێ ئیشاره‌ت ده‌ینی ب دیتنا خوینی فه
دگری‌داینه نه‌کو ب چل رۆژان فه وه‌کی هنده‌ک هزر دکهن .

ژنی گا‌فا بچو‌یک بوو و خوین دیت دێ یا چلکدار بت ، و ئیسلامی هنده‌ک
حوکمین تابه‌ت بو فان ره‌نگه ژنان داناینه ، پیتفی‌یه ل سه‌ر ژنی یا بی ناگه‌هدار

بت ، ودا ئاخفتنا مه يا ناشكهر ا بت ئەم دى ڤى مەسەلى ل سەر چەند خالە كان
لېكفە كەين :

۱- شەرت نینە چلك چل رۆژ بن ، وچی گاڤا خوین راپوہستیا چلك
ب دویمامى دئین وژن پاقر دبت ، لەو دڤیت ئەو خو بشۆت و عیبادهتى
ب دورستی بکەت .

۲- ژنا چلكدار ئەگەر ژ چل رۆژان زیدەتر خوین دیت ، دى بەرى خو دەتە
وان رۆژین ژ چلان دزیدەتر ئەگەر ئەو رۆژ ئەوین یین هەر جار عادى وى
تیدا دەت ئەو رۆژ دى حسیب بن ژ عادەى ، ئەگەر نە ئەو رۆژ بن ، ژ رۆژا
چلى ویشەتر دى حسیب بن ئستحاضە .

۳- ژنا چلكدار ئەگەر پاقر بوو پاشى خوین دیتەڤە دى بەرى خو دەت ئەگەر
هژمارا وان رۆژین ئەو تیدا پاقر بووى گەشتنە پازدە رۆژان ، خوینا ئەو ژ نوى
دینت دى حسیب بت خوینا عادەى ، ژ خو ئەگەر ئەو رۆژ ژ پازدە رۆژان
دکیمتر بن خوینا ئەو ژ نوى دبینت ژى دى حسیب خوینا چلكان ، وئەو
رۆژین ئەو تیدا پاقر بووى ژى ژ چلكان حسیب دبن .. ئەڤە ب وى شەرتى
ئەگەر ئەڤ پاقرى و خوین دیتنە بکەڤتە د چل رۆژان دا .

۴- ئەگەر ژنكى ب رېكا (عەمەلىی) بچویك بوو ، یەعنى : دختوران
زكى وى ڤە کر و بچویك ژى ئینادەر ، ووى وەكى ژنكا چلكدار خوین نەدیت ،
چلك بو وى حسیب نابت ، و حسیبا وى دى حسیبا مرقى بریندار بت .

۵- ژنى ئەگەر بچویك ژ بەر چوو ووى خوین دیت دى بەرى خو دەتى
ئەگەر تشتى ژ بەر چوو رەنگى مرقان گرت بت ، ئەو خوینا پشتى هنگى ئەو
دینت دى خوینا چلكان بت ، وئەگەر تشتى ژ بەر چوو هیشتا خولكى مرقان
نەگرت بت (خوینە کا هشك بت یان پارچەبە کا گوشتى بت) ، دى بەرى خو

دہتیؑ ٲہ گہر ٲہو رٲو ٲہو بن بیٲن ٲہر جار ٲہو تیٲدا دکہفٲہ عاٲہی؁ ٲہو ٲوین ٲی ٲوینا عاٲہی بت؁ ٲہ گہر نہ ٲہو رٲوژ بن؁ ٲہو ٲوین ٲی ٲسیب بت ٲسٲٲاضہ .

ٲ- ٲہو ٲہ ٲکامین فقہی بیٲن بہری نوکہ بو ٲوٲانا عاٲہی مہ گوٲین ژنا ٲلکٲار ژی یا تیٲدا ٲشکٲارہ .

ٲہو ژٲدہریٲن مفا ژئ ٲاٲی بہ ٲیٲن بو نفیسیٲنا ٲی باہٲی :

ٲ- جٲاول اٲکام الطہارۃ للنساء؁ الٲکٲور طارق السویدان؁ ٲاٲا ٲیٲکیؑ یا سالا ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ .

ٲ- الطہارۃ عند المرأۃ؁ جاسم بن محمد الیاسین؁ ٲاٲا ٲینجیؑ یا سالا ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ .

ٳ- فتاویٰ العلماء للنساء؁ عبد العزیز بن باز ومحمد صالح بن العثیمین؁ ٲاٲا سالا ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ .

ٲ- فقہ السنۃ؁ سید سابق؁ ٲاٲا سالا ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ .

ٲ- فقہ المرأۃ المسلمۃ؁ الٲکٲور محمد الصاٲق عفیفی؁ ٲاٲا ٲیٲکیؑ یا سالا ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ .

ٲ- المفصل فی اٲکام المرأۃ والبیٲ المسلم؁ الٲکٲور عبد الکریم زیٲدان؁ ٲاٲا ٲووئ یا سالا ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ ٲٲٲٲ .

نافەرۆك

بەرپەر

بابەت

- ۵ پېشگۆتن
- ۷ بەرپەرئۆدانا نزم بۆ ژنی بۆچی ؟
- ۲۳ ئیسلام ومافین ژنی
- ۴۶ سەرەدەری یا ئیسلام د گەل خورستی یا ژنی
- ۶۲ حیجاب بۆچی وچاوا ؟
- ۸۸ ئەو ژنین مروفاینی یا خودی هلبژارتی
- ۱۰۳ ئەحکامین پاقزی و بی نقیژی